

په الله تعالى ايمان

معنى،

دلائل

او خوبستى ئې

حکمتيار

Ketabton.com

فهرست

صفحه	عنوان
۱	د ناشر مقدمه
۳	سريزه
۷	په الله تعالى ايمان
۲۷	الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي
۳۶	د اوبو د تصفيې الهي نظام
۳۹	طبيعي لارښوونې
۴۳	د شپې او ورځې الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه
۴۹	د پيغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوينه
۵۰	د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نېسه
۵۴	الله د دې ملک مالک دی
۵۹	ستا د مرگ پر پکړه څوک کوي؟
۵۹	دا هر څه د چا ارادې ته تسليم دي؟
۸۳	په الله جل شأنه د ايمان مقتضيات

- ۸۹..... يوازي له الله نه استعانت
- ۱۰۹..... له الله جل شأنه سره کلکه مينه
- ۱۱۶..... يوازي له الله نه وپره
- ۱۳۲..... ولي به يوازي له الله جل شأنه نه وپرېزو؟
- ۱۴۰..... په خپل رزق يوازي له الله نه وپره
- ۱۴۷..... عزت او ذلت د الله په اختيار کي دئ
- ۱۵۳..... پر الله توکل
- ۱۶۰..... ډاډه او مطمئن زړه
- ۱۷۷..... اطاعت
- ۱۸۳..... دوستي او دښمني د الله لپاره

بسم الله الرحمن الرحيم

د ناسر مقدمه

د الله تعالى د پېرزوينو ممنون يو چي مور ته ئې د يوه بل ښكلي كتاب د خپرولو توفيق راکړ، دا کتاب د هغو درسونو د لړۍ يوه برخه ده چي ورور حکمتيار د اردوی سپاهيان رضاکار اسلام (اسرا) په تربيتي غونډو کي رضاکارانو ته درلودل او په ۱۳۶۹ هـ ش کال کي د کتاب په بڼه کي ترتيب او چاپ شوی، د ځينو عربو ورونو په غوښتنه؛ په عربي ترجمه او په کافي شمېر کي خپور شوی، دا کتاب په الله تعالى باندي د ايمان معنی، غوښتني او هغه دلايل وړاندي کوي چي د الله تعالى د شته والي د اثبات لپاره په قرآن کي راغلي، د دې درسونو دا لړۍ د لاندي پنځو کتابونو په بني کي خپره شوې:

۱. په الله تعالى ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۲. په آخرت ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۳. په پيغمبرانو ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۴. په کتابونو ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۵. په ملائکو او قضا او قدر ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.

د دغو اساسي مسايلو اهميت ته په پام سره مو دا غوره وگنله چې يو ځل بيا ئې خپل خدای پال او په دين مين ولس ته وړاندي كړو، هغو بايمان خوانانو ته چې د غربي استعمار د فكري يرغل په ضد ئې د مبارزې سنگر تود ساتلی او غواړي د ايمان په حقيقت پوه شي، نورو ته ئې وښيي، خپل فردي او اجتماعي ژوند د ايمان په رڼا كې او د خپل رب د لارښوونو مطابق تنظيم كړي، او په آزاد او خپلواك افغانستان كې د اسلام پرتمين بيرغ رپانده وگوري، د دې كتابونو د ژوري او دقيقې مطالعې بلنه وركوو، دعاء كوو چې الله تعالى موږ په دنيا او آخرت كې د هغو تورياليو مبارزينو په صف كې محسوب كړي چې له الله تعالى پرته بل چا ته سر نه ټيټوي، له بل چا طمعه او وېره نه لري، د خپل رب رضا لټوي او دې سپېڅلي هدف ته د رسېدو په لار كې هري قربانۍ ته چمتو دي.

اللهم اهدنا الصراط المستقيم

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

ايمان هغه جازم او راسخ اعتقاد ته وايي چي له علم او معرفت نه پيل کېږي او په کلک او پوخ باور بدلېږي. يعنې علم د ايمان پيل او ايمان د پوهي او معرفت پای دی.

د ايمان خاوندان مکلف دي چي د مؤمن به شيانو په اړه هومره علم او معرفت ولري چي همدا پوهه او معرفت ئې په يقين او ايمان بدل شي. مورب مکلف يو ټول هغه شيان وپېژنو چي د ايمان دعوی پرې کوو. د دغو مؤمن به شيانو په اړه بايد زمورب علم او بيا ايمان داسي کامل او راسخ وي چي هيڅ شی او هيڅ حالت ونشي توانېدی زمورب په زړونو کي د شک باعث شي. لکه چي ويل شوي:

ليس الايمان بالتمنى ولا بالتحلى ولكن هو ما وقر فى القلب و صدقه العمل
ايمان نه په هيلي او تمنا سره دی او نه په تحلی "سينگار او خپله بڼه بدلولو" سره؛ بلکي "ايمان" هغه څه دی چي په زړه کي تقرر مومي او عمل ورباندي شهادت ورکوي.

قرآن عظيم الشأن د اهل کتابو د هغو کسانو په اړه چي امي او بي

سواده ول، په ليک لوست نه پوهېدل، گمان ئې کولو چي په الله او د ده په کتاب ايمان لري، خو الله ته د دوی دا ايمان د منلو وړ نه وو، فرمايي:

﴿قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ بِالْعَدْلِ﴾

البقره: ۷۸

﴿قُلْ﴾

او له دوی نه حیني ايمان دي "ليک لوست نشي کولی" په کتاب نه پوهېږي مگر "خه" هيلي او نه دي دوی مگر دا چي گمانونه کوي، گورئ چي هيلي او گمانونه کفايت نه کوي، دلته علم او يقين ته ضرورت دئ، داسي علم چي په باور او يقين بدل شي او د زړه په تل او د دماغ په سلول، سلول کي داسي حای ونيسي چي د شک او شبهي لپاره هيڅ مجال پاته نشي.

زموږ د ايمان خو مهمي او ستري برخي دي چي په کار ده لومړی د هري برخي په مفهوم او معنی پوه شو، بيا د هغې په اړه هومره ژور او جامع دلائل ولرو چي دا پوهه او علم په کامل يقين او باور بدل شي او بيا د دې ايمان په غوښتنو او مقتضياتو پوه شو.

په الله جل شأنه، د قيامت په ورځي، د الله په کتابونو، د ده په پيغمبرانو، په ملائکو او په قضا او قدر ايمان زموږ د عقيدې تر ټولو ستري او مهمي برخي دي، په کار ده تر هر څه د مخه د ايمان په دغو اساساتو او ارکانو حان پوه کړو. که زده کړه کوو او د علم په تحصيل کي لگيا کېږو، بايد له دې حایه کار پيل کړو، که نورو ته څه ښيو او د دعوت په کار کي

خآن مصروفوو باید په همدغو اساساتو ترکیز وکړو. متأسفانه ځیني داسي دي چي دغو اساساتو ته د اعتناء او توجه په ځای، په ضمني او ثانوي مسائلو کي هومره مصروف شوي چي دغو مسائلو ته ئې د توجه او پاملرني وخت نه دی موندلی، هغوی په دې اړه بحث نشي کولی، چاته قناعت نشي ورکولی، سوالونو ته ځواب نشي ویلی او اساساً پدې اړه د ویلو لپاره څه نه لري. د قرآن د الفاظو او کلماتو په اړه صرفي او نحوي تحقیق کولی شي، د بلاغت په دقایقو او لطائفو پوهېږي، د یونان د فلسفې او منطق په اړه بحث او مجادله کولی شي. خو که ترې وغواړو چي دا ثابته کړي چي له مرگ نه بعد ژوندون حق دی، حساب او کتاب مکافات او مجازات حق دي، هیڅ نشي ویلی، په دې اړه د قرآن له سلگونو دلائلو څخه یو هم نشي تشریح کولی. که د قضا او قدر په اړه ترې وپوښتو وایي: "په دې باب له بحث او څېړني څخه ممانعت شوی!!" حال دا چي مورې مکلف یو په قضا او قدر ایمان ولرو، ایمان د معرفت نه پرته نشي کېدی، باید د قضا او قدر په مفهوم پوه شو، دا بېله خبره ده چي په دې اړه بحث خاص حد لري چي له هغه نه تېرېدل پدې خاطر منع شوي چي هلته انسان ته مخکي تگ ممکن نه دی، په خپل حد باید اکتفاء وکړي، لکه چي د الله جل شأنه په اړه بحث معین حد لري، د صفاتو او افعالو په اړه بحث او د ثبوت لپاره ئې دلایل لټول او وړاندي کول، نه یوازي مجاز بلکي ضروري دي او قرآن پدې اړه په سلگونو دقیق بحثونه کړي او ژور او مقنع دلائل ئې وړاندي کړي، خو د الله جل شأنه د ذات په اړه بحث او څېړنه، د انسان له توان او فهم نه

اوچته ده، دې ساحې ته له ننوتلو نه منع شوی.

حیني نور بيا داسي دې چي د امریکا او روس په ارتباط او د بین المللي سياسي پېښو په اړه خو په غټو غټو الفاظو بحثونه کولی شي، له غرور نه د ډکي ناستې پاستې نه ئې داسي معلومېږي چي ته به وايې لوی لوی کتابونه به ئې په سینه کي ذخیره شوی وي، خو چي لږ ئې ولټوي او د ایمان د اساساتو او مبادیو په اړه ئې د پوهي د اندازې معلومولو هڅه وکړي، نو ډېر ژر او په آسانی سره به درته معلومه شي چي هسې د غوښې پرې پرې مجسمې دي.

المنافقون: ۴

... (۰%Zj B @àz Wx)....

داسي دي لکه تکیه کړی شوی لرگي

د دغو اعتقادي اساساتو د اهمیت په خاطر به مور هره برخه بېله بېله د قرآن د آیتونو په رڼا کي خپرو او ان شاء الله پر هغه به تفصیلي بحث کوو، امید دی الله جل شأنه مور د حق په لوري هدایت کړي او په حق د پوهېدو او په هغه د عمل توفیق راکړي.

الهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه

و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه

حکمتیار

بسم الله الرحمن الرحيم

په الله تعالى ايمان

په الله تعالى باندي د ايمان موضوع به تر دريو عنوانو لاندي څېړو:

- په الله د ايمان معنى.
- د دې ايمان او باور د اثبات لپاره دلائل.
- او په الله جل شأنه باندي د ايمان غوښتنې او مقتضيات.

په الله جل شأنه ايمان:

په الله باندي د ايمان معنى دا ده چي دا زمکه، آسمانونه او په هغه کي هر څه داسي پيدا کوونکى، پالونکى او ساتونکى لري چي هر څه ئې پيدا کړي، د هر څه پالنه او ساتنه کوي، دا عالم د هغه ملک او هغه ئې خالق او رب دئ، پدې عالم کي د هغه اراده نافذه ده او هر څه د ده په اراده تر سره کېږي، په خپل ذات، صفاتو او افعالو کي د ټولو ښېگڼو او محامدو خاوند او د ټولو ستاېنو وړ دئ او له هر عيب او نقص نه منزه او اوچت. نه د دې عالم په پيداېښت کي د چا مرستي ته اړ شوى او نه ئې په پالنه او ساتنه کي چا ته محتاج دئ، هر څه په خپل پيداېښت کي، په خپلي پالني او روزني کي او په خپلي بقاء او دوام کي ده ته اړ او محتاج دي.

داسي نه ده چي دنيا ئې پيدا كړې او بيا ئې خپلي مخي ته مهمل پرېښي وي او دلته حوادث او پېښي په خپل سر او تصادفي رامنځ ته كېږي، بلکي د دې عالم پيدا كوونکی ذات په خپل دې ملک کي، د مالک الملک په حيث تصرف کوي، هر څه اداره کوي، د عالم هر جزء ته جهت ورکوي، هر څه د ده په اراده تر سره کېږي، پېښي او حوادث د ده له ارادې سره سم او د هغو سننو او ضوابطو مطابق تحقق مومي چي الله وضع کړي او هر څه طوعاً او کرهأً د دغو الهي سننو په وړاندي مقهور او منقاد دي.

نفع او ضرر د ده په اختيار کي او عملونو ته په دنيا او آخرت کي دی بدله ورکوي، هر څه د ده په اراده او د ده له مشيت سره سم، د خاص مقصد لپاره پيدا کېږي، په خپل معين مسير او مدار کي خوځېږي او په پيدايښت او حرکت ئې خاص نتايج مرتب کېږي او د پېښو او حوادثو عواقب او نتايج هغه ټاکي.

• دا الله به چېرې لټوو؟

• او د دې عقيدې لپاره څه دلائل لرو؟

قرآن عظيم الشان چي په کوم څه موږ ته د ايمان راوړلو او باور ساتلو امر کوي، د هغه د اثبات لپاره هومره ژور او جامع دلائل وړاندي کوي چي د هر ډول شک او شېبې مجال ختم کړي او د انسان د زړه سلول، سلول د هغه په حقانيت شهادت ورکړي، خو د دې په حای چي مبهم او غامض فلسفي دلائل وړاندي او له دې لارې د يوې اعتقادې مسئلې د اثبات

هغه وشي، برعکس، قرآن عظیم الشان داسي څرگند، و اضح، محسوس او مشهود دلائل وړاندي کوي چي په دې عالم کي خواره دي او هر چا ته د درک وړ.

قرآن عظیم الشان چي په الله تعالی باندې د ايمان په ارتباط کوم دلايل وړاندي کړي، په دريو برخو کي را خلاصه کېږي:

الف: په عالم کي د ربوبیت هغه آثار او مظاهر چي د دې عالم په پيدا کوونکي، پالونکي او ساتونکي رب شهادت ورکوي او هر ليدونکی ورباندې متقاعد کوي.

ب: د رحمت او پېرزويني هغه خوږې نښي چي په څرگنده توگه د رحمان رب په لور د انسان لارښوونه کوي.

ج: هغه سنن او ضوابط چي د دې عالم هر څه د هغه په وړاندي مطيع او منقاد دي او له هغه نه د سر غږاوي توان نه لري او په واضحه توگه دا په گوته کوي چي دا عالم يو داسي مالک الملک الله اداره کوي چي دلته د ده اراده حاکمه او نافذه ده او د دې عالم د ادارې واگي ئې په اختيار کي دي.

دا هر څه په دې عالم کي چا پيدا کړي؟ د هغه ساتنه او پالنه څوک کوي؟ او هغه څوک دی چي د دې عالم په هر گوټ او هر جزء کي د رب په حيث تصرف کوي؟

آيا په دې عالم کي د ښاېست، نظم او ښېگڼو خوږې نښي، په دې شهادت نه ورکوي چي د دې کائناتو پيدا کوونکی، پالونکی او ساتونکی ذات هغه الله جل شأنه دی چي د ټولو ستاېنو وړ او د ټولو ښېگڼو خاوند

دئ؟ د دې عالم بې انتهاء اجزاء چي هر يو ئې په خپل حد کي کامل دی او په جوړښت کي ئې له بشپړ دقت نه کار اخیستل شوی او هر يو د يوه خاص هدف د تحقق لپاره په کار گمارل شوی چي په منظمه او مستمره توگه او په ټول انهماک سره د هماغه معين هدف د تحقق لپاره په کار لگيا دئ، د هر جزء وجود په خپله هم په دې عالم کي يو خالي حای ډکوي او يوه ضرورت ته حواب وايي او په هغو نتايجو سره هم چي د دوی په مسلسل او منظم حرکت مرتب کېږي، خالي حایونه ډکېږي او اړتياوو ته حواب ويل کېږي.

په دې عالم کي څوک کوم بې هدفه، عبث، خوشی، له ضرورت نه کم او يا له ضروري مقدار نه زیات شی نشي په گوته کولی.

هغه څوک دئ چي دا خور عالم ئې له دې ښاېست، کمال او ښېگڼو سره پيدا کړی او په هغه کي ئې دا دقیق نظم وضع کړی، د عالم د ټولو اجزاوو ترمنځ ئې دا موزون او متناسب ارتباطات او اړيکي ټينگي کړي، د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، او د هري ذرې روزنه ئې کوي، رشد ورکوي کمال ته ئې رسوي، په مستمر او منظم ډول ئې مخ په وړاندي خوځوي او پر خوځېدو او حرکت ئې له مخکي نه ټاکل شوي نتايج مرتب کوي؟

موږ د دې عالم د پرله پسې، منظم او دقیق بدلون او تحول تر شا چي ټول له ثابتو سننو او ضوابطو سره سم تر سره کېږي، د يوه داسي پالونکي ذات نامرئي لاس په خپل عقل او شعور سره لمس کوو چي په پوره غور او دقت سره ټول امور سمبالوي، د هر څه پيداښت له هيڅ نه پيلوي، له يوه

حالت نه ئې بل ته بدلوي، له مخکي نه ټاکل شوي مراحل ورباندي پلي کوي، ورو ورو او د ثابتو سننو او ضوابطو سره سم، د کمال طرف ته وده ورکوي، خاص نتایج ورباندي مرتب کوي، يوه اړتيا او ضرورت ورباندي پوره کوي، يوه خلا او تش حای ورباندي ډکوي او په پای کي ئې په زوال محکوموي، دور ئې پای ته رسوي او حای ئې بل ته خوشي کوي.

د هر با شعوره او با ضميره څېړونکي د بصيرت سترگي په آسانی سره کولی شي دا حقيقت درک کړي چي په دې خور او پراخ عالم کي دا دقيق، تنظيم شوي او با هدفه بدلونونه او تحولات حتماً د يوه داسي حکيم او علیم رب د تصرف آثار او نښي دي چي د کمال خاوند دئ او هر څه د ده په اراده تر سره کېږي.

د خيال په دنيا کي بې حایه هڅه پرېږده، لرې مه ځه، ستا په خپل نفس او ستا په ملموس ماحول کي او په هغه څه کي چي ته ئې عادي جريان گڼې او د هغه په اړه ستا حساسيت په دې دليل ختم شوی چي ورسره عادي شوی يې، په هر قدم کي، هري خواته او په هر څه کي په سلهاوو نښي، د الله جل شأنه په لوري ستا د لارښووني لپاره خورې دي او په الله باندي ايمان ته بلنه درکوي. لکه چي قرآن فرمايي:

3, p&B& N99 uiv7f 0Lm N1A y& p1r É Sa F \$ î S1f #â OçTâ™

۵۳: فصلت ÇİİÈ %okly- 30k È à 4E 1/RRy7 h1 È 3f N9r&

دېر ژر به خپل آيتونه په آفاق او د دوی په نفسونو کي وروښيو، تر څو

ورته څرگنده شي چي هغه حق دئ.

همدا راز فرمايي:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهُ﴾

الفاتحه: ۱

ستاېني ټولي د عالمونو رب الله لره دي

يعنی هغه ذات چي په دې عالم کي د رب په توگه تصرف کوي او د هر څه پالنه او روزنه کوي، همدا الله هغه ذات دئ چي ستايني ټولې ده لره دي. يعني په دې عالم کي د پالني او روزني مظاهر، په خپله د الله جل شأنه لوري ته زموږ لارښوونه کوي او موږ ته دا ثابتوي چي الله جل شأنه د کمال خاوند، د ستاينو وږ او له هر عيب او نقص نه منزه دئ.

الله جل شأنه به په خپلو ذهني او خيالي تصوراتو کي نه، بلکي د عالم په غېږ کي، د ربوبيت په مظاهرو او نښو کي لټوو، بايد د الله د اثبات لپاره او له هره عيبه د هغه تنزيه او په هري ستايني سره ئې د ستاېني لپاره د دې عالم په ملموس، محسوس او مشهود ربوبيت استناد وکړو، نه دا چي د خارق العاده او فوق العاده پېښو په لټه کي وو او اعجازونو ته انتظار وکړو. قرآن عظيم الشان د دې خبرې مدعي دئ چي هيڅوک نشي توانېدلی په دې پراخ عالم کي، کومه خلا او قصور په گوته کړې، نشي توانېدی کوم اضافي شی، کم شی، کوم نقص، عدم توازن، عدم تعادل، او د يووالي او تنسيق نشتوالی ومومي، هر څومره چي انسان په دې عالم کي د نقص، فطور او قصور د موندلو لپاره څېړنه او هڅه وکړي او له ډېري پلټني او ځير کېدو نه ئې سترگي سترې او ستومانه شي، هيڅکله به ونه توانېږي چي

د الله په مخلوقاتو کي کوم نقص، خطا، خلا او بې نظمې وښيي، په دې اړه قرآن فرمايي:

﴿لَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَائِلًا وَلَا نَاجِيًا﴾

﴿لَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَائِلًا وَلَا نَاجِيًا﴾ (نور)

الملك: ۳۴ ﴿لَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَائِلًا وَلَا نَاجِيًا﴾

هغه ذات چې اوه پور پور آسمانونه ئې پيدا كړل، آيا د رحمان الله په پيدايښت "مخلوق" کي څه تفاوت او بېلوالی گورې؟ نو سترگي وغړوه او وگوره آيا کوم فطور "سوري، خلا او چاود" وينې؟ بيا سترگي په وار وار وغړوه "هومره چي"ستومانه او نامراده بېرته درته راوگرځي، حال دا چې ارمانجنې وي.

يعني که هر څومره په دې عالم کي د نقص، قصور او فطور په طمع څېړنه وکړې، مراد ته به و نه رسېږې، دا آرمان به دې پوره نشي او حاصل به دې د سترگو له ستړيا او نامرادۍ نه پرته بل څه نه وي.

د الانظار په سورې کي له هغه انسان نه چې د خپل رب په پېژندلو او موندلو کي ئې لار ورکه کړې او غولېدلی په حيرانتيا سره پوښتي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ إِذْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحُ فَتُحْمَلُونَ فِيهَا عُثُوبَ طِينٍ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ إِذْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحُ فَتُحْمَلُونَ فِيهَا عُثُوبَ طِينٍ﴾

اې انسانه! د خپل کریم پالونکي رب په اړه څه شي غولولى يې، هغه چي پيدا ئې کړې، بيا ئې سم او برابر کړې، بيا ئې متعادل او متوازن جوړ کړې، چي په کوم صورت کي ئې غوښتل تر کيب ئې کړې.

آيا ستا پيدايښت، سم او سالم وجود، موزون او متعادل جوړښت او غوره څېره او صورت د دې لپاره کافي دليل نه دئ چي ته په خپل کریم پالونکي او پيدا کوونکي رب ايمان ولرې؟
په بل ځای کي فرمايي:

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِرَبِّكَ الَّذِىْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ اِنَّ رَبِّكَ لَكَلِمَةٌ عَسَىٰ يَظُنُّهَا الظّٰلِمُونَ اَنَّ هُوَ اِلٰهٌ اَحَدٌ

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِرَبِّكَ الَّذِىْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ اِنَّ رَبِّكَ لَكَلِمَةٌ عَسَىٰ يَظُنُّهَا الظّٰلِمُونَ اَنَّ هُوَ اِلٰهٌ اَحَدٌ

الاعلى: ۱- ۵

د خپل اعلى رب نوم په پاکی سره یاد کړه، هغه چي پيدا ئې کړل، بيا ئې سم کړل، او هغه چي اندازه او هدايت ئې کړل. او هغه چي دا بوټي ئې راوايستل. بيا ئې زرغونه او توربخن کړل.

د اشياوو د پيدايښت لړۍ د هغوى تعادل او توازن په خپل ذات کي او يووالی ئې له نورو سره، د هر يوه مقدار او اندازه ټاکل او په معين مسير کي د مشخص هدف په لوري د هغوى لارښوونه او تر مشخصي نقطې پوري د هغوى وده او روزنه، هر با ضميره او با انصافه انسان دې ته اړ کوي چي په هغه پيدا کوونکي او پالونکي رب ايمان راوړي چي هر څه له هيڅ نه راپيدا کوي، له غوره جوړښت او تقويم سره، په سم اټکل او تقدير او د

لزوم او ضرورت په اندزه ئې راپيدا کوي او خپل مخلوق مهمل او بې اسرې نه پرېږدي، هر يو په يوه خاص جهت کي د معيني نتيجې او غايې د تحقق لپاره گماري، وده ورکوي او کمال ته ئې رسوي، له سپرې زمکي نه تازه گياه راشنه کوي، چي د پخې دانې او مېوې د ورکړې نه وروسته ئې وچوي او وروستوي او خپل لومړني حالت ته ئې بېرته گرځوي.

همدا راز قرآن عظيم الشآن د انسان د پيداينست او د هغو مختلفو مراحلو په اړه چي په ده باندې راځي فرمايي:

وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا بَدَأْتَهُ مِنْ نَفْسِهِ إِنَّهُ كَانَ كَافِرًا

4% وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا بَدَأْتَهُ مِنْ نَفْسِهِ إِنَّهُ كَانَ كَافِرًا

وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا بَدَأْتَهُ مِنْ نَفْسِهِ إِنَّهُ كَانَ كَافِرًا

غافر: ٦٧

قُلْ هُوَ الَّذِي يُخْرِجُكُم مِّنَ بَطْنِ أُمِّكُم مَّا تَكْفُرُونَ

دی هغه ذات دی چي تاسو ئې له خاوري پيدا کړئ، بيا ئې له نطفې نه، بيا ئې له علقې نه "چي ژوري ته ورته وي"، بيا تاسو د ماشوم په توگه راباسي، بيا "ستاسو روزنه کوي" تر څو خپل ټينگوالي او قوت ته ورسئ، "بيا تر څو زاړه شئ"، له تاسو ځيني مخکي له دې وفات کړی شي "ومري" او تر څو ټاکلي اجل ته ورسئ او بنيابي تعقل وکړئ.

څوک له مړې خاوري دانه او مېوه راشنه کوي او له هغه نه انسان ته داسي غذا جوړوي چي له مزاج سره ئې مطابقه او طبيعي اړتياوو ته ئې

خواب ويونکې؟ بيا د انسان په خوراک کي د زمکي له همدې مرو اجزاوو نه د انسان نطفه جوړوي او همدا وړه نطفه چي ليدی نشي " مگر د هغو سترو، سترو میکروسکوپونو په ذريعه چي هر شی له خپل اصلي حجم نه په سلهاوو ځله سترښيي" له مختلفو مراحلو نه له تېرېدو وروسته ئې د ماشوم په توگه دنيا ته راولي، روزنه ئې کوي، ټولي اړتياوي ئې، لومړی د مور په تي کي او بيا د دې عالم په غېږ کي ورته تهيه کړي، وده ورکړي، د خپل قوت، ځوانۍ او کمال آخري حد ته ئې ورسوي، له هغه ځايه ئې زوال پيل شي، زړښت ته ورسېږي او په مرگ محکوم شي.

د چا په اراده دا ټول تحولات، تغيرات او بدلونونه ترسره کېږي؟ په داسي حال کي چي انسان دا د ټولو مخلوقاتو اشرف، اکرم او اعلم په خپله په خپل پيدايښت، مرگ او ژوند، د کمال په لوري خوځښت، د زوال په لوري نزول او پرېوتو کي، د داسي مقدراتو او ضوابطو په وړاندي مقهور او محکوم دی چي له مخکي څخه وضعه شوي او د ده په طبيعت او پر ټول عالم حاکم او مسلط دي، د دغو حاکمو او قاهرو مقدراتو او مسلطو سننو تر شا د چا اراده حکومت کوي؟ قرآن فرمايي:

بَلْ مَنعَهُمْ رَبُّكَ عَنْ مَّعْرِفَةِ يُحْيِيهِمْ وَيُمِيتُهُمْ وَمَا لَهُمْ فِي شَيْءٍ مِّنْ حِزْبٍ
 وَمَا يَدْرِي أَعْمَدُ الْعِمَادُ لِمَ يَدْعَاهُمْ وَكَلَّمَ اللَّهُ النَّبِيَّ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهَا وَكَانَ خَائِفًا مِّنْهُمْ فَذَكَرَ الْإِنشَاءَ
 وَمَا يَدْرِي أَعْمَدُ الْعِمَادُ لِمَ يَدْعَاهُمْ وَكَلَّمَ اللَّهُ النَّبِيَّ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهَا وَكَانَ خَائِفًا مِّنْهُمْ فَذَكَرَ الْإِنشَاءَ

؟ \$E%4Mfōā BōcShō±Fu ¾hFūX (qānz ā%ā !- kōy

الرعد ۱۶

ÇIÈ āg) 0Wñh'qāhēr āōk< Èāβz

ورته ووايه: د آسمانونو رب او پالونكى څوك دى؟ ووايه: الله " ووايه: نو بيا له ده نه پرته مو داسي اولياء نيولى چي نه ځان ته د گټي "رسولو" خاوند دي او نه د ضرر؟ ورته ووايه: آيا پوند او سترگور سره برابر دي؟ آيا تياره او رڼا سره برابره ده؟ آيا الله لره ئې داسي شريكان (په خپل ذهن كې) جوړ كړى چي "څه ئې" پيدا كړى وي لكه الله چي پيدا كړي؟ نو " په دې ترتيب " پيداينست په دوى مشتبه او شكمن شوى؟ ووايه: الله د هر څه خالق دى او دى واحد قهار رب دى.

آيا له الله جل شأنه نه پرته داسي څوك موندلى شى چي د زمكي او آسمانونو په پيداينست او پالني كې څه برخه او ونډه ولري؟ هغه څوك چي له الله جل شأنه نه پرته بل څه يا بل څوك مرستي ته رابلي او د گټي طمعي يا د زيان او ضرر وپري د دروغجنو معبودانو او اولياوو درگاه ته ودرولى؛ په حقيقت كې هغه ږانده ته ورته دى چي د خپل ماحول له پېژندو عاجز دى، چي هر قدم اخلي پنبه ئې له مانع او خنډ سره لگېږي او يا هغه چا ته چي په سختو تيارو كې وي، نه خپل موقعيت او تم ځاى پېژني او نه د بل، هر څه ورته نا آشنا وي، مسلماً داسي څوك له هغه بصير او پوه انسان سره برابر نه دى چي په رڼا كې وي او قضاوت ئې د هر څه په اړه او معامله ئې له هغه سره د پوهې په رڼا كې او له پېژندو نه وروسته وي، مشرك

پوند ته ورته دئ چې شرک د هر څه حقيقت ورته مغشوش کړی، په داسي حال کي چې په څرگنده گوري په دې خور او پراخ عالم کي داسي يوه وړه بېلگه هم نشته چې له رب العالمين نه پرته بل چا پيدا کړې وي او بل څوک د هغې ساتنه او پالنه کوي، خو سره لدې له الله سره بل څه په الوهيت او ربوبيت کي شريکوي!!

همدا راز قرآن فرمايي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَنِ السَّاعَةِ لَيُبَدِّلْهَا نَارًا ۚ لَدَيْهِ أَسْبَابُ السَّمَوَاتِ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۚ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَنِ السَّاعَةِ لَيُبَدِّلْهَا نَارًا ۚ لَدَيْهِ أَسْبَابُ السَّمَوَاتِ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۚ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَنِ السَّاعَةِ لَيُبَدِّلْهَا نَارًا ۚ لَدَيْهِ أَسْبَابُ السَّمَوَاتِ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۚ﴾

غافر: ۶۱-۶۲

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ﴾

الله هغه ذات دئ چې شپه ئې ستاسو لپاره داسي گرځولې چې په هغې کي هوسا شئ او ورځ ئې د ليدو وسيله، بېشکه چې الله په خلکو باندي د پېرزويني خاوند دئ خو ډېری ئې شکر نه کوي، همدا ستاسو رب دئ "چې شپه او ورځ ئې پيدا کړی او په دې توگه ئې خپل ستر فضل ستاسو په برخه کړی" د هر څه خالق، نشته بل اله مگر دی، نو څنگه دوکه کېږئ؟

يعنې د شپې او ورځې هدفمندي او هغه نتايج چې په دوی مرتب کېږي، داسي چې شپه ستاسو د هوساينې او سکون لپاره ده، تر څو د ورځې له خوا د مسلسل کار په نتيجه کي ضايع شوې انرژي جبران او خپل

قوت تجديد او اكمال كړئ او د سبا ورځي لپاره مستعد او تيار شئ او ورځ
ئې ستاسو د معاش د تأمين وسيله گرځولې، داسي چي هر څه د هغې په رڼا
كي پېژندلې او كارولى شئ، په دې ترتيب، رحمان رب، خپل ستر فضل
ستاسو په حال شامل كړى، چي ستاسو اړتياوو ته د دې طبيعت په غېږ كې
او د هغه په تحولاتو او بدلونوو كې ځواب وايي، شپه او ورځ په دې
برسېره چي د الله د فضل او پېرزويني نښي او مظاهر دي د هغوى تگ
راتگ د دې عالم له گڼ شمېر موجوداتو لكه لمر، سپوږمۍ، زمكه، حتى
ستوري، ستور ليكو، او هر څه چي په آسمانونو او زمكه كې دي، عميق
ربط او تړاو لري، د دغو ټولو خاص تنظيم او په خپلو منځونو كې خاص
تعلق، په دې منتج شي چي شپه او ورځ په خپل موجوده شكل كې په يوه بل
پسې راپيدا شي، د دې ټول عالم د بېلو بېلو اجرامو ترمنځ تناسق، يووالى
او هم غږي او بيا د دوى او د انسان د طبيعت ترمنځ دا موزون او متناسب
پيوند او تعلق په خپله ثابتوي چي د ټول عالم پيدا كوونكى او پالونكى رب
يو دى، هغه دا عالم اداره كوي، هر څه ته ئې د خوځېدو خاص لورى او
جهت ټاكي او د ټولو ترمنځ دا توافق او يووالى راپيدا كوي.

په بل ځاى كې فرمايي:

﴿سُبْحَانَكَ يَا رَبَّنَا ۖ إِنَّكَ أَعْلَمُ الْغُيُوبِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

٢٠٠٣ - ٢٠٠٤ ...
٢٠٠٣ - ٢٠٠٤ ...
٢٠٠٣ - ٢٠٠٤ ...
٢٠٠٣ - ٢٠٠٤ ...
٢٠٠٣ - ٢٠٠٤ ...
٢٠٠٣ - ٢٠٠٤ ...
٢٠٠٣ - ٢٠٠٤ ...

النمل: ٤٠-٤٦

٢٠٠٣ - ٢٠٠٤

هغه څوک دئ چې آسمانونه او زمکه ئې پيدا کړل؟ او له آسمانه ئې تاسو ته اوبه راکوزي کړې؟ بيا ئې په هغه سره سمسور باغونه راشنه کړل "هغه چې" تاسو لره "ممکن" نه وه چې ونه ئې راشنه کړئ، آيا له الله سره بل اله شته؟ بلکي دوی هغه خلک دي چې "له حق نه" انحراف کوي، هغه څوک

دئ چي زمکه ئې تم حای وگرخوله او د هغې په منخ کي ئې نهرونه جوړ کړل، او هغې ته ئې لنگرونه "غرونه" پيدا کړل، او د دوو سيندونو (تريو او خوږ) ترمنخ ئې حجاب او پرده راپيدا کړه، آیا له الله سره بل اله شته؟ بلکي د دوی اکثر نه پوهېږي. هغه څوک دئ چي د مضطر او بې وزلي (دعاء) مني کله چي ئې (مرستي ته) راوبلي، او ستونزي ختموي او تاسو د زمکي خليفه گرځوي، آیا له الله سره بل اله شته؟ لږ پند اخلئ. هغه څوک دئ چي د وچي او لمدې (بيديا او سيند) په تيارو کي تاسو ته لارښيي او هغه چي بادونه د خپل رحمت "باران" نه د مخه د زېري په توگه رالېږي. آیا له الله سره بل اله شته؟ لوړ دئ له هغه څه نه چي "له ده سره" ئې شريکوي، هغه څوک دئ چي پيداينست شروع کوي بيا ئې اعاده کوي او هغه چي تاسو ته له آسمان او زمکي نه روزي درکوي، آیا له الله سره بل اله شته؟ ورته ووايه: خپل برهان او دليل راوړئ که رښتوني ياست.

لکه چي په دغو آيتونو کي مو وليدل، د قرآن عظيم الشان ټول دلائل همداسي مشهور او محسوس دلائل دي، د خپلي مدعا د اثبات لپاره په عالم کي په خورو نښو او شواهدو باندي استناد کوي.

د الله جل شأنه په اړه د بحث په ارتباط قرآن عظيم الشان نه د الله د ذات په اړه څه وايي، ځکه چي دا د انسان له فهم نه پورته او لوړه خبره ده او نه هم د الله جل شأنه د وجود د اثبات په اړه بحث کوي، ځکه چي دا له بديهياتو څخه ده، بلکي د الله د يووالي او د ده د صفاتو په اړه څېړنه کوي او دلائل وړاندي کوي، مثلاً که غواړي دا ثابته کړي چي د دې زمکي او

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

الانبیاء: ۲۲

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

که چېرې په دې دواړو (آسمانونو او زمکې) کي له الله نه پرته (نور) آلهه (معبودان) وى، حتماً به دواړه تباه شوي وو، نو د عرش رب الله له هغه څه پاک دئ چې دوى ئې بيانوي.

يعنې په آسمانونو او زمکي کي د يوه الله حکم نافذ دئ او له يوې مرجع نه د ټولو ساتنه او پالنه کېږي، په همدې خاطر د عالم د دې بې حسابه اجسامو او اجرامو ترمنځ ټکر او تصادم نه راضي او هر څه په خپل مدار او مسير کي اداره کېږي، که چېرې د دې خور او پراخ عالم اداره، حفاظت او ساتنه په مختلفو لاسونو کي وى، هر ورو به د ارادو اختلاف په ټکر او تصادم منتج کېدو او د دنيا نظم به متلاشي کېدو. د زمکي او آسمان ترمنځ يووالى او هم جهتي دا ثابتوي چې د دواړو الله يو دئ، لکه چې قرآن فرمايي:

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

الله هغه ذات دئ چې زمکه ئې تاسو ته تم حای وگرخوله او آسمان یی چت او تاسو ته ئې صورت درکر، بیا ئې ستاسو صورت غوره او بناپسته کر او له پاکیزه "رزق" نه ئې تاسو ته روزي درکره، دا ستاسو پالونکی رب دئ، نو با برکته دئ د عالمونو رب الله.

یعنی هغه ذات چې زمکه او آسمانونه ئې پیدا کرل، د دوی ترمنخ ئې داسي وحدت، تنسیق او یووالی راپیدا کر چې یو ستا د اوسېدو لپاره تم حای او مستقر وي او بل ئې چت او پدغه کور کي چې زمکه ئې فرش او آسمان ئې چت دئ، ته ئې له داسي جوړښت سره راپیدا کرې چې په دې کور کي اوسېدی شې، هغه ستا له طبیعت سره متوازن او متناسب دئ، فشار ئې، حرارت ئې، یخني ئې، سختوالی او نرم والی ئې او هر څه ئې ستا لپاره مناسب دي.

ستا د دې کور چت او فرش، یو بل ته لاس ورکوي او په گډه کار کوي، یو اوبه راوړوي، بل دانه او مېوه راشنه کوي او په دې ترتیب ستا لپاره د داسي پاک رزق انتظام کوي چې ته ئې هم له رنگه، هم له خونده او هم له بویه لذت اخلې، ستا اړتیاوو ته حواب وایي او ستا د ژوند او بقا عوامل برابروي.

هغه ذات چې د آسمان، زمکي او ستا ترمنخ ئې دا یووالی او تناسق راپیدا کری هماغه ستاسو رب او د عالمونو رب دئ.

همدا راز که غواړي ثابته کړي چې الله جل شأنه بصیر دئ او ستا د

عملونو څارونکي او بيا قضاوت کوونکي دئ نو فرمايي:

۱۰۰۷: البلد

۱۰۰۷: البلد

آيا گمان کوي چي هيڅوک ئې نه ويني، آيا ده لره مو دوه سترگي نه دي

گرځولې، ژبه او دوی شونډې او نه مو دي وربښودلې "د خير او شر" دوي لاري؟

آيا انسان دا گمان کوي چي الله جل شأنه د ده د عملونو څارنه نه کوي؟ او د کړو وړو او ښه او بد په اړه به ئې قضاوت نه کوي؟ پداسي حال کي چي دی مخلوق دئ، سترگي لري، د ښو او بدو څارنه کوي، قضاوت کوي، ښه غوره گڼي او له بدو کرکه لري، مگر د ده رب چي دی ئې پيدا کړی، ده ته ئې دا صفات ورکړي، په ده کي ئې دا استعدادونه ايښي، ده ته ئې سترگي ورکړې، د ما فی الضمير د اظهار لپاره ئې د تکلم وسائل، ژبه او شونډي ورکړې، په ده کي ئې د ښو او بدو د تفکیک استعداد ايښی، ده ته ئې ښه، ښايسته کړي او بد کرغېرن کړی، آيا کېدی شي د دې انسان خالق او صانع د دغو صفاتو خاوند نه وي؟ دا خبره کوم عقل منلی شي چي په مخلوق او مصنوع کي دي داسي يو کمال وي چي د هغه په صانع او خالق کي دي همدا صفت او کمال په اتمه او اکمله بڼه کي نه وي؟!

د دې لپاره چي ثابتنه کړي، الله جل شأنه نه يوازي له هر عيب او نقص نه منزه دئ بلکي عزيز او حکيم دئ نو فرمايي:

٢٥

الحشر: ١

خه چي په آسمانونو کي دي او خه چي په زمکه کي دي الله ته تسبيح کوي او هغه باحکمه عزت من دئ.

په دې مبارک آيت کي، قرآن عظيم الشان، د آسمانونو او زمکي هر خه د دې مطلب د اثبات لپاره د گواه او شاهد په توگه وړاندي کوي چي الله له هر عيب او نقص نه منزّه، عزيز او حکيم دئ.

د تسبيح لفظ په قرآن کي په څو معنیوو راغلی:

١ - په پاکي، اعتراف کول، له عيب او نقص نه منزّه گڼل او دا اعتراف او تنزيه او تزکيه د مخصوصو الفاظو په ذريعه څرگندول.

٢ - د حال په ژبه د خپل صانع او پالونکي په پاکي، شهادت ورکول او ليدونکي ته دا انتباه ورکول چي د دې توکي پيدا کوونکی له عيب او نقص نه اوچت او لوړ دئ.

٣ - لامبو وهل او په سرعت او عجلي سره د يوه کار د سرته رسولو هڅه کول.

د تسبيح دغو درې گونو معانيو ته په پام سره لومړی آيت دا مطالب افاده کوي:

١ - د آسمانونو او زمکي هر خه الله په پاکي، يادوي، هغه له هر عيب او نقص نه منزّه گڼي او ذکر ئې کوي.

٢ د دې کائناتو هر خه په کامل انقياد سره د الله جل شأنه په عبادت او

بندگی کی لگیا دی، پہ ہماغہ مسیر کی خوہڑی چي الله ورته ٲاکلی او ہماغہ خہ کوي چي الله جل شأنه ورباندي گمارلي او هر يو د خپلي مشخصي دندي په سرته رسولو کي مصروف دی.

۳ د زمکي او آسمانونو هر خہ په دې شهادت ورکوي چي الله له هر عيب او نقص نه منزہ دی.

دا چي د الله تعالیٰ په زمکي او آسمانونو کي بېہودہ او بې ہدفہ شي نشي موندلی، هر خہ سم سالم او په خپل حد کي کامل پیدا شوی، هر خہ د یوہ معین ہدف د تحقق لپارہ پیدا شوی، د عالم ٲول موجودات له خاصو ضوابطو او سننو سرہ سم د ٲاکلي منہج مطابق د معین ہدف پہ لوري پہ منظم او مستمر حرکت سرہ ہغہ تر سرہ کوي او خاص نتائج وړاندي کوي.

دا نظم، تعادل، بنایست او ہدفمندی پہ خپلہ ثابتوي چي د دې عالم صانع، مدبر، ٲالونکی او ساتونکی له عيب او نقص نه منزہ دی، علیم او حکیم دی او پہ هر کار کي ئي مصلحت او حکمت مضمّر دی.

د دې خور، ستر او ٲراخ عالم ادارہ او د هر جزء حرکت سمبالول او د بې انتہاء اجزاوو د ٲکر او تصادم مخنیوی پہ خپلہ ثابتوي چي د دې عالم ٲالونکی رب، عزیز او غالب دی او پہ هر کار قادر او توانا.

الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي

پرون مو واورېدل چي يو له هغو دلائلو نه چي قرآن عظيم الشان ئې د الله جل شأنه او د هغه د ټولو صفاتو د اثبات لپاره وړاندي کوي هغه په دې عالم کي د ربوبيت آثار او مظاهر دي، دا موجود حاکم نظم، د عالم د ټولو اجزاوو هدفمندي او دا چي په ټول عالم کي څوک بېهوده او عبث شي نشي په گوته کولی او نه هم کوم اضافي شي، يا کم شي، هر څه د يوه هدف لپاره پيدا شوی، او مورې يو غيبي لاس گورو چي د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، دا د ربوبيت آثار او مظاهر مورې دې لوري ته هدايتوي چي کوم چا دا عالم پيدا کړی او په هغه کي د رب او پالونکي په توگه تصرف کوي هغه الله دی.

دويم دليل چي مورې ئې په دې باب لرو هغه په دې عالم کي د رحمت، پېرزوېني او عاطفې مظاهر او آثار دي، که دا دنيا بې روح او بې شعوره اشياء او توکي وی او د هغوی ترمنځ ماشيني تعلقات وی، نو نه به يوه د بل په نسبت عاطفه او پېرزوينه درلوده او نه هم زړه سوی او ترحم؛ خو

برعکس مور دلته ترحم، عاطفه، رحمت او پېرزوونه او د دې ترحم او عاطفې آثار او مظاهر گورو، گورو چي مور د خپل اولاد په نسبت مخصوصاً په هغه وخت کي چي اړ او محتاج وي، د چا پالنې او روزني ته ضرورت لري، په همدومره پېمانه چي هغه دې ته اړ وي د مور په زړه کي ورته ترحم او عاطفه وي، ايثار او د قربانۍ جذبه وي، هومره چي د هغه لپاره هر راز ستونزي کړاوونه، زحمتونه او بې خوبې گالي، هر څومره چي دا ماشوم بې نيازه کېږي، په خپل ځان متکي کېږي، له بل چا نه مستغني کېږي او په خپلو پښو ودرېږي همدومره دا رابطه هم تضعيف کېږي، شلېږي او قطع کېږي. تاسو مرغان گورئ چي کله د هغه بچوني واره وي او يوه مدافع، حامي، پالونکي او ساتونکي ته اړ وي، گورو چي مور پلار ئې، په هغه اندازه د هغه په نسبت عاطفه لري، مينه لري، ترحم او زړه سوی لري، د هغه ساتنه کوي، د هغه د پالنې او ساتنې لپاره حتی ځان هم په خطر کي اچوي، کله چي د هغه ځالي ته څوک لاس وروړي گورو چي ځان ورباندي وژني، چيغاري وهي، له يوې څانگي بلي ته الوځي، داسي لالهانده چي نه پوهېږي څه وکړي تر څو خپل بچيان له خطرې وژغوري، حيوانات هم همداسي دي، حال دا چي څه موده وروسته او هغه مهال چي بچي ئې په خپلو پښو ودرېږي، خپل ضرورت خپله رفع کولی شي، له مور او پلار نه بې نيازه او مستغني شي، بيا هغه پخوانی تعلق ختم شي، بيا هغه د ترحم او عاطفې تعلق نه وي او ورو ورو تغيير مومي او له منځه ځي. دغه عاطفه او ترحم چا راپيدا کړې؟ ولي د ضرورت په وخت کي وي او د اړتيا له

ختمېدو سره سم پای ته ورسېږي؟ حال دا چې نه مور او نه پلار هغه ته اړتیا لري، او کوم ضرورت ئې رفعه کوي، برعکس هر څومره چې اولاد د مورپلار پالنې ته اړ وي، نو دا مینه هم وي، او څومره چې هغوی د بل له مرستې بې نیازه کېږي دا رابطه هم تضعیف کېږي، یو وخت داسې راشي چې انسان گمان نه کوي دا به همغه مور وي او دا به ئې همغه بچی چې د هغه په اړه ئې پرون، د مور په زړه کې دومره کلکه مینه او داسې ژوره عاطفه او ترحم وو، ځینې خو مینه او عاطفه داسې توجیه کوي چې گواکې مېنا او بنسټ ئې احتیاج او اړتیا ده، خو دا په دې دلیل غلطه خبره ده چې دا احتیاج او اړتیا خو هغه مهال هم وي چې ماشوم ستر شي، خو هغه د پرون ورځې ترحم او عاطفه نن وي، د ماشوم له سترېدو سره خو دا رابطه باید تقویه کېدلی، هر څومره چې هغه د دې جوگه کېږي چې د مور پلار مرسته وکړي او احتیاج ته ئې د ځواب ویلو شي باید دا رابطه د مور او پلار له خوا تقویه کېدی، څومره چې بچی او ماشوم لویېږي او په خپلو پښو ودرېږي او د دې جوگه کېږي چې د مور پلار احتیاج رفع کړي، د همدې په تناسب باید دا تعلق او رابطه مزید ټینګېدلی، خو برعکس گورو چې هغه تضعیف کېږي او یو وخت دې حد ته راورسېږي چې دا رابطه قطع شي.

مور د مینې، پېرزوېنې، رحمت او محبت آثار او مظاهر گورو او دا نتیجه ترلاسه کوو چې د دې عالم پالونکی خدای رحمان دی. لکه چې پیغمبر علیه السلام فرمایي:

په دنيا کي دا ټول رحمت او پېرزوينه چي د ټولو مخلوقاتو ترمنځ ليدل کېږي، يو له بل سره مينه کوي، يو د بل په نسبت پېرزوينه او عاطفه لري، څاروي او ځناور له خپلو بچيانو سره مينه کوي، دا ټول د الله د رحمت د سلو برخو يوه برخه ده چي الله تعالی د خپل رحمت دغه وړه برخه د عالم پر ټولو مخلوقاتو وېشلي ده.

عن سلمان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله خلق يوم خلق السماوات والأرض مائة رحمة كل رحمة طباق ما بين السماء والأرض فجعل منها في الأرض رحمة فبها تعطف الوالدة على ولدها والوحش والطيور بعضها على بعض فإذا كان يوم القيامة أكملها بهذه الرحمة.

له سلمان رضي الله عنه نه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: په کومه ورځ چي الله آسمانونه او زمکه پيدا کړل، سل داسي رحمتونه ئې پيدا کړل چي هر يو ئې داسي طبقه لکه د آسمان او زمکي ترمنځ واټن، له دې نه ئې يو په زمکي کي کېښود چي په همدې مور له خپل اولاد سره، ځناور او مرغان يو له بل سره مينه او عطوفت کوي، کله چي د قيامت ورځ شي نو په همدې سره به خپل رحمت بشپړ کړي.

د رحمت دا آثار او مظاهر چي مور ئې دلته گورو، دا په دې باندي شهادت ورکوي چي دا دنيا، يوه مهربان خالق پيدا کړې او هغه دا د پېرزويني، عاطفې او رحمت علاقه په خپلو مخلوقاتو کي ايښې، مور په دې عالم کي هري خوا ته د رحمت آثار گورو، په ټولو تعلقاتو کي، په طبيعي حوادثو او پېښو کي، د خلقو ترمنځ، د حيواناتو ترمنځ او د مرغانو ترمنځ.

دا مينه، محبت، پېرزوينه او عاطفه چې آثار او مظاهر ئې هر لوري ته گورو، دا مور ته لارښوونه کوي چې دا عالم يوه ماشيني نړۍ نه ده، چې د توکو تر منځ ئې تعلقات د يوه بې احساسه ماشين د بېلو بېلو برخو ترمنځ وي، چې هلته نه عاطفه وي او نه ترحم، بلکي دا د رحمان خداى له لوري پيدا شوې دنيا ده او هغه دا د پېرزويني احساس او د رحمت او ميني علايق د مخلوقاتو تر منځ پيدا کړي. په رواياتو کي راځي چې: يوه ورځ يوه مور چې په تناره ئې ډوډۍ پخوله ناڅاپه ئې خپل ماشوم وليد چې د اور خوا ته نږدې کېږي، ورټوپ ئې کړل او هغه ئې په خپلي غېږ کي ونيولو، له همدې سره ئې دا فکر ذهن ته ورغى چې زما زړه نه غواړي زوى مي اور ته ولوېږي، الله تعالى څنگه په دې راضي کېږي چې خپل بنده په اور کي واچوي؟ ډوډۍ او تنور همداسي پرېږدي، ماشوم په غېږ کي اخلي، پيغمبر عليه السلام ته ورځي او پوښتنه کوي چې: آيا ته د الله رسول يې؟ وئې فرمايل: هو، هغې وويل: آيا الله تر ټولو زيات مهربان نه دى، وئې فرمايل: هو! هغې وويل: مور پلار مي تر تا جار؛ آيا الله پر خپلو بندگانو تر مور پر خپل اولاد زيات مهربان نه دى؟ وئې فرمايل: هو؛ هغې وويل: مور خو نه غواړي چې ماشوم ئې اور ته ولوېږي، الله تعالى څنگه غواړي چې خپل بنده اور ته واچوي؟ د دې خبرې په اورېدو سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم له سترگو دومره اوبښکي بهېږي چې مخ ئې په اوبښکو لمدېږي او بيا سر رااوچتوي او فرمايي: يقيناً چې الله نه غواړي خپل بنده اور ته واچوي مگر هغه ډېر متمرّد چې د لاله الا الله له ويلو انکار کوي.

عن ابن عمر قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في بعض غزواته، فمر بقوم، فقال من القوم؟ فقالوا نحن المسلمون، وامرأة تحصب تنورها و معها ابن لها، فإذا ارتفع وهج التنور تنحت به، فأتت النبي صلى الله عليه وسلم فقالت أنت رسول الله؟ قال نعم، قالت بأبي أنت وأمي أليس الله بأرحم الراحمين؟ قال بلى، قالت أو ليس الله بأرحم بعباده من الأم بولدها؟ قال بلى، قالت فإن الأم لا تلقي ولدها في النار، فأكب رسول الله صلى الله عليه وسلم يبكي، ثم رفع رأسه إليها فقال إن الله لا يعذب من عباده إلا المارد المتمرد الذي يتمرد على الله وأب أن يقول لا إله إلا الله

که ڄه هم د ڊي روايت په اسنادو کي څه ملاحظات شته؛ خو د ميني او پېرزويني په اړه دا مطلب په بل حديث کي په ډي توگه راغلي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم يوې بڼځي ته چي ماشوم ئي کلک په غېږ کي نيولی او تی ورکوي، اشاره کوي او صحابه وو ته فرمايي: آيا دا مېرمن به خپل ماشوم په اور کي واچوي؟ صحابه وو وويل: نه په خدای قسم چي ترڅو توانېږي اور ته به ئي وانه چوي، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: يقيناً چي الله پر خپلو بندگانو تر ډي مور پر خپل زوی ډېر مهربان دئ.

عن عمر بن الخطاب أنه قال: قدم على رسول الله صلى الله عليه وسلم بسبي فإذا امرأة من السبي تبتغي إذا وجدت صبياً في السبي أخذته فألصقته بطنها وأرضعته فقال لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أترون هذه المرأة طارحة ولدها في النار؟ قلنا لا والله وهي تقدر على أن تطرحه

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لله أرحم بعباده من هذه بولدها.

قرآن عظیم الشان همدا د رحمت آثار او مظاهر د رحمن خدای د

اثبات لپاره د دلیل په توگه وړاندي کوي، لکه چي فرمايي:

ب) 4\$!0B %e/ U 0f \$C0h y # 02 k \$!M!e0 i 0#0 #0j 0!R\$0

الروم: ۵۰

د الله د رحمت آثارو ته وگوره چي څنگه زمکه له مرگه ئې وروسته بياژوندی کوي؟ يقيناً همدغه الله دئ چي مړي به بياراژوندی کوي او هغه په هر کار قدير او توانا دئ.

زمکي ته وگورئ چي هر څه په هغې کي په مرگ محکوم شي، په سپېره ډاگ بدله شي، داسي چي څوک په هغې کي د ژوند آثار نه گوري، خو الله جل شأنه په همغه زمکه باران ووروي او دا مړه زمکه را ژوندې کړي. دا د الله د رحمت د آثارو يو مظهر دئ، په مرگ محکومه شوې، انسان د هغې دانې او مېوې ته اړ او محتاج دئ، له دې پرته د هغه ژوند امکان نه لري، د دې لپاره چي انسان او حيوان ژوندي پاته شي، د زمکي دانې، مېوې او وېسو ته اړ او محتاج دي، د دې نه پرته ئې د زمکي په سر ژوند امکان نه لري، گورئ چي الله تعالی خپل وسيع رحمت د هغه په حال شامل کړي، دا مړه زمکه ژوندی کړي او د هغه لپاره د ژوند د اړتياوو او د رزق او روزي انتظام وکړي.

همدا راز فرمايي:

﴿﴾ ٥٧ (٣/٤٥٤) ٥ ٧٠٢ ٤١ ٥٦ ٥٧٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢

٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢

٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢

الاعراف: ٥٧

٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢ ٥٦٥٠٢

او دی هغه ذات دئ چې باد تر خپل رحمت (یعنې باران) مخکي، د زېږي په توگه لېږي، تر څو چې درنې ورېځي اوچتي کړي، بیا ئې د مړې زمکي لوري ته خوځوو او بیا په همدې سره اوبه وروو، بیا په همدې (باران او اوبو) سره، له زمکي هر نوعه مېوې راشنې کوو. همدا راز به مړي راباسو تر څو پند واخلي.

یعنی مخکي له دینه چې باران وورېږي سوړ او خوندور باد لگېږي او د دې زېږی ورکوي چې پدې پسې باران راځي، دا باران د رحمان خدای رحمت دئ، هغه ئې د رحمت په نامه یاد کړی، د دې رحمت د راتلو نه د مخه گورئ چې الله جل شأنه بادونه راولېږي او هغه تاسو ته د باران د راتلو زېږی درکوي، او دا په داسي حال کي چې انسان، نبات، حیوان ټول اوبو ته اړ او محتاج وي، د باران ورېدو ته منتظر او سترگي په لاره، الله جل شأنه د خپل رحمت په وجه د دوی د دې احتیاج، اړتیا او نیازمندی د رفع کولو انتظام کوي، گورئ بادونه رالېږي، هغه د باران زېږی ورکوي، او بیا همدا بادونه دي چې هغه ورېځي چې د بحرونو د پاسه جوړې شوي په سر

اخلي، په زرهاوو ميله لري ئې خوځوي، له ځان سره ئې وړي، بيا همدغه وړېځي دي چي له هغه نه باران راورېږي او د همدې باران په ذريعه انسان ته د رزق او د روزي انتظام کېږي او د زمکي نه دانه او مېوه را شنه کوي، دا د رحمان خدای هغه انتظام دی چي د خپلو بندگانو په نسبت د پېرزويني او رحمت په وجه ئې تر سره کوي او د دوی لپاره مړه زمکه ژوندۍ کوي او د رزق او روزي چاره ئې کوي.

که رښتيا په طبيعت کي همدا نظم نه وی، د بادونو په ذريعه د دې وړېځو خوځول نه وی او چېرې چي څوک ورته محتاج دی، کومه زمکه چي ورته محتاجه ده، چېرې چي انسان حيوان او نبات اوبو ته اړ او نیازمند دی او منتظر دی چي په سر ئې باران وورېږي، هلته ئې نه رسولي، انسان ته به څومره گرانه وه چي د دومره اوبو انتظام وکړي چي هره ورځ د دې زمکي ټول ژوي ورته اړ او محتاج دي، خو الله جل شأنه ئې مفت، ارزانه پرته لدې چي انسان پرې څه تکليف ايستلی وي ورته ئې مهيا کوي.

کله چي د اوبو نه بخارات راپورته شي، د لمر وړانگې له اوبو نه د بخاراتو د راپورته کېدو باعث شي، هغه تبخير کړي او دا بخارات اوچت شي، په وړېځو بدل شي او بيا لرو لرو ځايونو ته د باد په ذريعه انتقال شي، زما او ستا په سر د باران په شکل وړېږي، د غرونو په غېږ کي ئې الله جل شأنه د واورو په شکل کي ذخيره کړي، غرونو واورو لپاره خپله غېږ پرانستې نيولې وي، او د دې لپاره مستعد او آماده وي چي کافي مقدار، ښه ډېره اندازه ئې په په خپلي غېږ کي ذخيره کړي او بيا چي کله انسان ورته

محتاج او ار شي، كله چي په گرمۍ كې انسان اوبو ته محتاج شي، ورو ورو دا واوړه ويلي كېږي او په ويالو او نهرونو كې خوځېږي، زما او ستا د كور مخي ته بهېږي او د زمكې لاندي په كارېزو كې خوځېږي، كه دا انتظام نه وي نو د زمكې پر سر ژوند ممكن نه وو، كه همدغه د اوبو تبخير، بيا په ورېځو بدلېدل، بيا د باد په ذريعه تر لرو لرو منطقو پورې انتقالېدل او بيا د غرونو په غېږ كې د واوړو په شكل ذخيره كېدل، بيا په دوبي كې هملته ورو ورو ويلي كېدل او رابهېدل؛ كه دا نظام نه وي نو د زمكې پر سر ژوند ممكن نه وو.

په دې كې شك نشته هغه ذات چي دا ټول امور اداره كوي، دا نظم ئې په دې عالم كې ايښی او د عالم د مختلفو اجزاوو ترمنځ ئې دا هم غږې او يووالی پيدا كړی، داسي چي هر څه ئې يو بل ته لاس وركوي، په گډه كار كوي او د خپل گډ كار په نتيجه كې د خلكو اړتياوي رفعه كوي، د الله د مخلوقاتو د احتياج او نيازمندي د رفعه كولو لپاره په مسلسل او منظمه توگه په كار لگيا دي، كه دا نه وي د زمكې پر سر به هيڅ ژوندي مخلوق نه وو پاته شوی. دا ټول د هغه الله تعالی د اثبات لپاره واضح او صريح دلايل دي چي د انسان په نسبت پېرزوېنه او رحمت لري.

د اوبو د تصفيې الهي نظام:

\$\$\$BRR 43/4/11/10/0 %f š u #100x/1950™ & u %Bqer

سټوټون ډیجیټل لبریری د ډیجیټل کتابتون لخواه جوړه شوې ده

الفرقان: ۴۸-۴۹

د ښارونو د ساتنې لپاره د ښارونو د ساتنې لپاره د ښارونو د ساتنې لپاره

او دی هغه ذات دی چې له خپل رحمت نه د مخه ئې بادونه د زېږي په توگه ولېږل (تر څو د باران د راتلو زېږی خلکو ته ورکړي) او له آسمانه مو پاکی اوبه رانازلې کړې، تر څو د همدې اوبو په ذریعه مړ ښار (مړه زمکه) را ژوندی کړو او له همدې څخه ډېر هغه حیوانات او خلک خړوبه کړو چې مور پیدا کړي.

بادونه د باران د مخه رالېږي تر څو زېږی ورکړي او بیا له آسمان نه پاکی اوبه نازلوي، راشی دغې موضوع ته چې له آسمانه پاکی اوبه "ماء طهورا" نازلوي، لږ دقیق شو، گورو چې اوبه له هغه وروسته چې دلته استعمال شي او بیا د بحرونو لوري ته وخوځېږي، تروې او ترخې او تیزابي شي، نور نو له استفادې ولوېږي، له تصفیې پرته ترې استفاده نشو کولی، که د دغو اوبو د بېرته تصفیې انتظام نه وی نو د دې طبیعت په غېږ کي او د دې زمکي پر سر ژوند ممکن نه وو، خو الله جل شأنه بېرته همدغه کثیفې او ناولې اوبه، تېزابي اوبه، تروې او ترخې اوبه، چې له کاره لوېدلې، د استفادې وړ نه دي، د همدې اوبو د تصفیې انتظام ئې کړی، په هغه د لمر وړانگې لگېږي، په دې سره تبخیر شي، تصفیه شي، په ورېځو بدلې شي، بېرته مور ته پاکی، صافې اوبه د باران په شکل راورېږي، د چينو په شکل د څاگانو په شکل، په کارپزونو او ویالو کي. دا د اوبو د تصفیې الهي انتظام

دئ، که دا هستي له طبيعي حوادثو څخه عبارت وي او د لته يوه حکيم ذات په هغه کي تصرف نه کولى نو د زمکي په سر ژوند، په دې دليل هم امکان نه درلود چې يو ځل دا اوبه کثيفي شوې او له استفادې لوېدلې وي، نو انسان به د تل لپاره د څښاک له صافو اوبو محروم وو، خو الله جل شانہ رحمان دئ او د خپلو بندگانو په نسبت د وسيع رحمت خاوند دئ، د همدې رحمت په وجه ده چې د باران د ورولو انتظام ئې کړى، همدا قضيه د رحمن خداى په وجود دلالت کوي، همدا تدارک او انتظام چې اوبه تصفيه کېږي، د هغه مړ ښار (چې هلته هر څه اوبو ته محتاج او نيازمند وي) د هغه په سر ئې وروي، په همدې حقيقت گواهي ورکوي، کله کله حالت دې حد ته ورسېږي چې د بارانونو د نشتوالي په وجه، گڼ شمېر ناروغۍ خورې شي، فضا او هوا ټوله کثيفه او ناپاکه شي، گرمي له يوې خوا، د اوبو نشتوالى له بلې خوا، په فضا کي د مکروبونو خورېدل له بله طرفه، خو الله جل شانہ نه يوازي هغه کثيفي تېزابي اوبه تصفيه کړي، په ورېځو ئې بدلي کړي، تبخير شي، ورېځي ترې جوړي شي، بادونو ته ئې د انتقال امر وکړي، خوځوي ئې، په زرها وو ميله لري ئې همغه ښار ته چې خلک ئې اوبو ته محتاج دي، مرضونه خواره شوي او هر څه دې ته منتظر چې سره هوا ولگېږي او باران وورېږي، الله جل شانہ ئې همغه منطقي ته رسوي، گورو چې هلته باران وورېږي، هلته هوا تصفيه شي، مکروبونه ومري، د هوا کثافت ختم شي، حرارت له منځه لاړ شي او د همغي سيمي د خلکو احتياج ته ځواب وويلى شي، مړه زمکه بېرته را ژوندى شي او ډېرو محتاجو انسانانو او حيواناتو

ته چي ژوند ئې په خطر کي لويديلی وو، اوبه ورسوي.

هغه ملکونه چي د اوبو له ناحيې مشکلات لري، بحرونو ته څېرمه په ساحل کي پراته دي او غرونه نه لري، زيات بارانونه ورباندي نه ورېږي، په غرونو کي هغوی ته واورې نه ذخيره کېږي، چي ورو ورو ويلي شي او نهرونه او ويالې وبهوي، د هغو تر ټولو لويه ستونزه دا ده چي د څښلو صافي اوبه نه لري او چي د يوه واړه ښار لپاره اوبه تصفيه کوي بې حسابه مصارف ترې غواړي، د دې ملکونو خلک د نفتو په ځاگانو دومره نه خوشحاله کېږي لکه د اوبو په يوې چيني.

د عربو د ملکونو يوه حاکم ته چا يو په بل پسې خبر ورکړ چي په فلان فلان حای کي د نفتو ځاگان وموندل شول، هغه وويل کور مو ودان شه، خو يو حل مو هم خبر را نه کړ چي د خوږو او صافو اوبو څا وموندل شو!!، دا ځکه چي د هغوی لوی مشکل د صافو اوبو نشتوالی دی.

د همدې الهي نظم په وجه چي زموږ مهربان رب ئې بندو بست کړی په دې عالم کي او د دې زمکي په سر انسان ته د ژوند امکانات برابر شوی.

طبيعي لارښووني:

#10x fH\$2 Ag` Br 1678 198M»J6 ' i 06 f%of ` B&

€ q2 16\$E! \$ Bp? 4 #j B m9&3yillqd 0 yof 6i u'

هغه څوک دئ چې د وچي او لمدې په تيارو کي ستاسو لارښوونه کوي او څوک دئ چې بادونه له رحمت "بارانه" مخکي د زېري په توگه ليرې؟ آيا له الله سره بل اله شته؟ "چي په دی کارونو کي څه برخه ولري او له الله تعالی سره په دې چارو کي شريک وي" لور او اوچت دئ الله له هغه څه چي دوی يی ور سره شريکوی "هغه له شريک نه مستغني او بې نيازه دئ" يعنی ستاسو لپاره ئې د هدايت او لارښووني انتظام کړی، په بحر کي هم، هلته چي د لوري د تشخيص لپاره هيڅ ډول علايم نشته، خو الله تعالی ستاسي لپاره د دې چاره کړې چي هلته لار بيا مومئ، يا د ستورو په ذريعه لار پيدا کوئ، يا د افق له رڼا نه او د لمر له طلوع او غروب نه پوهېږئ چي سمت مو کوم طرف ته دئ، او يا د داسي قطب نما او پرمخ تللو وسائلو بندو بست ئې کړی او داسي سنن ئې په طبيعت کي ايښي چي له هغوی نه په استفادې سره تاسو په دقيقه توگه خپله لار موندلی شئ. نو دا په وچه او لمده کي چي ستاسي د هدايت او لارښووني لپاره انتظامات شوي، دا چا کړي؟

همدا راز تاسو ته ئې سترگي درکړې، د دغسي وسائلو انتظام ئې په دې عالم کي کړی چي په هغه سره تاسي په سيند، صحرا، فضا، په ورځ او شپه کي خپله لاره ومومئ، په دې طبيعت کي ئې د دې انتظام کړی، په تياره کي د افق له رڼا نه خپله لار موندلی شئ، په ستورو سره لار پيدا کولی شئ، د دې انتظام چا کړی؟ که په وچه او لمده کي، هغه مهال چي تياره وي، هيڅ څه نه ترسترگو کېږي، ستاسو د لارښووني او هدايت انتظام شوی، دا په خپله انسان ته

نبیې چي دا عالم یوه رحمان ذات پیدا کړی.

آیا په رحمان خدای د باور او ایمان لپاره دا کافي نه ده چي هغه مهال په تاباندي باران وروي چي ته ئې ورېدو ته سترگي په لار او منتظر یې، تر بارانه مخکي سوړ باد ته د زېري په توگه گورې، آیا له الله سره بل اله شته؟ په ټول عالم کي داسي څوک مومئ چي له الله تعالی سره په دې کارونو کي شریک وي؟ دا چي د وچي او لمدې په تیارو کي ستاسو د لارښووني او هدایت انتظامات شوي آیا له الله تعالی پرته داسي څوک په نظر درځي چي په دې انتظام کي هغه څه ونډه او اغېز ولري، د څه کولو واک او اختیار ورسره وي؟ آیا د باران په ورېدو، د بادونو په ذریعه د ورېځو په خوځېدو، او د سوړ او ملایم باد په لاس د دې زېري او پیغام په لېږلو کي چي باران راروان دئ، په دې کي له الله سره څوک شریک شته؟

همدا راز الله فرمایي:

قَدْ رَأَى الْبَشَرُ لَقَاءَ رَبِّهِ وَإِنَّمَا كُنَّا فِي عَيْنَيْهِ غُبْرًا طِينًا

الشوری: ۲۸

قَدْ رَأَى الْبَشَرُ لَقَاءَ رَبِّهِ وَإِنَّمَا كُنَّا فِي عَيْنَيْهِ غُبْرًا طِينًا

او دی هغه ذات دئ چي باران وروي له هغه وروسته چي (خلک) مایوس او ناهيلي شوي وي او خپل رحمت خوړوي او هغه ستایل شوی مولا دئ.

هغه ذات چي باران نازلوي او دا هم هغه مهال چي خلک مایوس شوي وي، داسي څه نه مومي چي د باران د ورولو هیله ترې ولري، په ټول عالم کي له الله تعالی پرته داسي کوم شی نه گوري چي خپل امید ورپوري

وتري، هغه ته انتظار ولري او پر هغه اعتماد او تكيه وكړي، داسي څوك نه گوري چي د ده احتياج ته ځواب ووايي، مشكل ئې رفع كړي، مأيوس او نااميده دئ، خو ناڅاپه د همدې مأيوس او نااميده انسان غوښتنه منل كېږي، دعاء ئې اورېدل كېږي او هيله ئې ترسره كېږي، دا څوك كوي؟ انسان خو په ټول عالم كي داسي څه نه گوري چي په دې اړه له هغه نه څه طمعه ولري، په هغه پورې خپل اميد وتري او له هغه نه د مرستي انتظار ولري، مأيوس دئ، په عالم كي داسي څه نه گوري چي د ده احتياج او اړتيا تر سره كړي، ناڅاپه ئې دا يأس او نااميدي ختمېږي، اړتيا او احتياج ته ئې ځواب ويل كېږي، دا كار څوك كوي؟ دا څوك دئ چي انسان ته له هغه وروسته چي مأيوس شوى، له قحطۍ سره مخامخ دئ، سختي تودوخي وارخطا كړى، هري خوا ته مرضونه خواره شوي، نباتات ئې، حيوانات ئې او په خپله دى اوبو ته محتاج او اړ دئ، تر دې حده چي د يأس مرحلې ته رسېدلى، خو ناڅاپه د همدغه مأيوس انسان غوښتنې ته ځواب ويل كېږي، دا ځواب څوك وايي؟ او د هغه دا احتياج څوك رفع كوي؟ څوك ئې ضرورت منتفي كوي؟

آيا له دې پرته بل ځواب لرو چي ووايو: دا د هغه ستايل شوي ذات كار دئ چي پر خپلو بندگانو مهربان، د دوى د اړتياوو او ستونزو د رفعه كولو ذمه وار او د دوى مولا دئ.

"ورته" ووايه! آيا پوهېږئ چې كه الله پر تاسو باندي ورځ تل پاتې كړي، د قيامت تر ورځي پوري، آيا له الله پرته به كوم اله وي چې تاسو ته شپه راولي چې په هغې كي آرام وكړئ، آيا له بصيرته كار نه اخلي؟

۴۴

القصص: ۷۳

۴۴

او دا د ده له پېرزوينو څخه دئ چې تاسو ته ئې شپه او ورځ گرځولې تر څو په هغې كي هوسا شئ او د دې لپاره چې د الله فضل ولټوئ او د دې لپاره چې بنايي شكر وكړئ.

الله تعالى شپه او ورځ په متوازن او متناسب شكل پيدا كړې چې يوه په بلي پسې راځي، تر هغو پاتې كېږي چې تاسو ورته اړ او محتاج يئ، نه لنډه او نه اوږده، بلكي هومره چې ورته ضرورت شته، تاسو شپې ته اړ او محتاج يئ تر څو په هغې كي هوسا او آرامه شئ، په ورځ كي تاسو كار كوئ، خپل معاش تامينوئ او د الله جل شأنه فضل لټوئ او پدې ترتيب گورئ چې الله جل شأنه د دې انتظام هم كړى چې تاسو آرام وكولى شئ، په شپه كي چې هري خواته تياره او چوپتيا وي، د خوب لپاره مناسب شرائط برابر شي، دا ځكه چې ته د خوب لپاره هم تيارې ته ضرورت لرې او هم چوپتيا ته، گورئ چې شپه خپله تياره پرده په ټول عالم خوره كړي، هر څه چوپ شي، هر څه په خوب لاړ شي او ستا د خوب لپاره آرامه او مناسبه فضا جوړه شي، په رڼا كي سم خوب نشې كولى، په شور او ځوږ كي

سم خوب نشې کولی، گورئ چې الله جل شأنه هر څه په خوب بیده کړي او تیاره شي، په دې ترتیب ستا د آرام لپاره مناسبه فضا جوړه شي او بیا ته رڼا او ورځي ته ضرورت لرې چې په هغې کې هر څه وپېژنې، کار وکړې، خپل معاش تأمین کړې، د الله فضل ولټوې، تاته ئې د دې انتظام هم کړی. یو معمولي تغیر د شپې او ورځي په دې موجوده تناسب کې، د زمکې په سر د ژوند امکانات ختموي، نو پدې متوازن شکل کې د شپې او ورځي انتظام چا کړی؟ تاسو گورئ چې قرآن کریم په دې هم استدلال کوي، دا په متوازن شکل، د شپې او ورځي یو په بل پسې راتگ، همغسې چې ته ورته اړ او محتاج یې، لکه څنگه چې ته ورته ضرورت لرې، دا د دې خبرې د ثبوت دلیل دی چې دا د رحمن پالونکي خدای د تصرف آثار دي، د رحمن رب د ربوبیت آثار دي، هغه دا انتظام کړی، که الله جل شأنه په دې کې معمولي تغیر راولي بیا داسې څوک نشته چې په دې کې تصرف وکړي، تاسې ته رڼا راپیدا کړي او یا دې شپه راولي چې په هغې کې آرام وکړئ، که الله جل شأنه وغواړي چې شپه طولاني شي او تر قیامته پورې دوام وکړي، داسې څوک نشته چې تاته رڼا راولي او که هغه وغواړي چې ورځ تر قیامته طولاني شي، داسې څوک نشته چې هغه شپه راولي. دا د الله پېرزوینه ده چې تاسو لره ئې د شپې او ورځي داسې انتظام کړی چې تاسې ورته اړ او محتاج یئ. همدا راز فرمایي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

الحجر: ۱۹

او زمکه مو خوره کړه او په هغې کي مو غرونه واچول او په هغې کي مو هر
څه په موزون شکل کي راشنه کړل.

الحجر: ۲۰

چې ته براب

او تاسی ته مو په هغې کي د معیشت اسباب را پیدا کړل او هغه څه مو
درته را پیدا کړل چې تاسي ورته روزي ورکوونکي نه یئ.

یعنی الله تعالی په زمکي کي ټول هغه څه را پیدا کړل چې تاسو ورته اړ او
محتاج یاست او په هغه سره ژوند کولی شئ، هغه څه ئې هم درته پیدا
کړي چې تاسو ورته رزق او روزي نه ورکوی بلکي الله تعالی ورته روزي
ورکوي، دا مختلف حیوانات چې الله جل شأنه پیدا کړي دي او د رزق او
روزي انتظام ئې هم الله ورته کړی.

چې ته براب

الحجر: ۲۱

او هیڅ داسي شی نشته چې خزاني ئې له مور سره نه وي او نه ئې نازوو
مگر په معلومې اندازی سره

یعنی هر شی ئې په یوه معلومه او معینه اندازه کي را پیدا کړی، خو نه
چې دلته ورته ضرورت وي، نه تر ضرورت زیات او نه کم، په همغه اندازه
ئې پیدا کړی چې ورته ضرورت دی.

ضرورت لري، که په دې اندازه کي معمولي تغيير راشي مثلاً د باد حرکت لږ تېز او اضافه شي، له موجوده معمول او طبيعي سرعت نه ئې سرعت لږ اضافه شي، نو د زمکي په سر به هر څه سره ټکوي، هر څه به نسکوروي او د ژوندانه امکانات به ختموي، که باران لږ اضافه شي، که واوره لږه زياته شي، که ورځ لږ اوږده او طولاني شي، که شپه لږه لنډه شي، که نور او حرارت لږ زيات شي او دا هر څه چي گورئ، له معين حد نه زيات يا کم شي، د انسان ژوند تهديدوي، خو الله جل شأنه هر څه په معينه اندازه کي راپيدا کړي، د هر شي لپاره يو معين قدر او اندازه ټاکل شوې، په همغه اندازه چي انسان ورته اړ او محتاج دئ پيدا شوي، هيڅ شی له خپلي اندازې اضافه نه دئ، هيڅ شی له خپل ضروري اندازې لږ نه دئ. الله جل شأنه له خپلي اندازې سره سم پيدا کړی. چي هر څه له خپلي اندازې نه لږ اضافه شي گورئ چي بيا ځنگه ترې تنگ شو، باران، دا د ژوند تومنه او وسيله چي لږ له خپلي اندازې اضافه شي بيا دعاگاني کوو چي الله ئې متوقف کړي، واوره، بادونه، چي کله له خپلي طبيعي اندازې لږ اضافه شي گورئ چي بيا ترې تنگ يو، سوکالي مو تهديد او ژوند راته گران کړي.

او بادونه رالېږي چي ورېځي القاح کوي او د هر شي د القاح باعث گرځي، بيا له آسمانه اوبه وروي او بيانيې په تاسو څښي، او د اوبو د ذخيره کولو انتظام کوي، د غرونو په سر په ژمي کي واوره وروي، تر څو کافي مقدار هلته تاسو ته ذخيره کړي، د دې ذخيره کولو انتظام هم هغه کوي، دا ټول د رحمن رب د وسيع رحمت او پېرزوېنو آثار دي.

د پیغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوینه

د پیغمبرانو لېږنه د الله جل شأنه د رحمت یوه بله نښه ده. دا ځکه چې انسان تر هر څه د مخه او تر هر څه نه زیات دې ته محتاج او اړ دی او دا ئې لومړي اړتیا ده چې په دې وسیع او پېچلي عالم کې چې اجزاء ئې بې انتهاء دي او په هغه کې د هر مفید او مضر شي تشخیص د انسان له عقل نه اوچت او له امکان نه لري دی، د دې لپاره چې د انسان لارښوونه وشي او هغه په ناپوهۍ کې پاتې نشي، مفید او مضر تفکیک کړی شي او خپل دوست او دښمن سره بېل کړی شي، الله جل شأنه د دې لپاره پیغمبران را لېږلي، انسان په خپله او یوازي د عقل په مرسته د ځان او د بل حقوق نشي تثبیتولی، دوست او دښمن نشي پېژندلی، مفید او مضر، حلال او حرام نشي بېلولی، دا کار نه په تجربو سره کولی شي او نه خپل عقل ته په پناه وړلو سره، که پیغمبران نه وی او د پیغمبرانو په ذریعه د انسان لارښوونه نه وی شوی، انسان به تل په تیاره کې وو، هغه خپل ځان او دا وسیع عالم نشو پېژندلی، هغه خپل الله نشو موندلی او هغه د خپلو نږدې دوستانو حقوق نه شواى تثبیتولی. د انسان لومړۍ اړتیا او تر ټولو لوی احتیاج همدا دی چې د هغه لارښوونه وشي، د ژوند لاري چاري وروښودى شي، رحمن خدای جل شأنه د همدې انتظام هم کړی، د هغه د هدایت او لارښووني لپاره ئې په هره زمانه کې او د تاریخ په هر پړاو کې چې کله ورته اړ شوی پیغمبران رالېږلي. د پیغمبرانو رالېږل د انسان لپاره او د ټول عالم لپاره د الله ستره پېرزوینه ده، لکه چې قرآن فرمایي:

الانبياء: ١٠٧

۱۰۷: الانبياء

او ته مو نه ئې لېزلی مگر د ټول عالم لپاره رحمت.

د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نېسه:

دا چي تاسو مجرم عناصر گورئ چي کله د هغوی بغی او طغیان انتها ته ورسېږي، داسي حد ته چي حرث او نسل او هر څه تهديدوي، د فساد باعث شي، د نورو ژوند په خطر کي واچوي، گورو چي الله جل شأنه دا مجرم او ظالم عناصر مواخذه کړي، د ژوند او اقتدار ټغر ئې ورتول کړي او په دې ترتيب نه پرېږدي چي دا زمکه په فساد، ورانۍ او تباهي محکومه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ شي، د مجرمو عناصرو مواخذه، د هغوی د اقتدار ټغر ټولول او د هغوی تخت او تاج نسکورول دا هم د رحمن الله د رحمت د آثارو او علائمو څخه دي، لکه چي قرآن فرمايي:

قَالَ لِيُذِيقَهُ الْوِطْيَانَ أَفِيضًا مَّاءً يَافِيًا

الانعام: ١٤٧

۱۴۷: الانعام

"اې پيغمبره!" که ستا تکذيب ئې وکړ، ورته ووايه چي ستاسو رب د وسيع رحمت خاوند دئ او د هغه جنگ له مجرمانو څخه نشي رد کېدی. يعني هيڅوک ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، الله جل شأنه به حتماً د مجرمو عناصرو په خلاف جنگ پيلوي، داسي جنگ چي هيڅوک ئې د مخنيوي توان او وس نه لري.

دا چي د تاريخ په اوږدو كې تل ليدل شوي چي هغه مجرم عناصر له زوال او وركاوي او سپكاوي سره مخامخ كېږي چي زمكه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ كوي، الله تعالى سزا وركوي او خلك د دوي له خطره ژغوري، دا موقع نه وركوي چي په خپلو جرائمو او جناياتو سره زمكه له فساد او تباهۍ سره مخامخ كړي، الله تعالى دوي ته تر يوې ټاكلې نېټې او تر معينه حده مهلت وركوي، خو كله چي د دوي طغيان له حد نه واوړي او د زمكي پر سر ژوندون په خطر كې واچوي او حرث او نسل له جناياتو نه صدمه گوري، الله جل شانه ئې نيسي، د هغوي په خلاف داسي جنگ اعلانوي چي هيڅوك ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، بيا الله جل شانه هغوي له شوم برخليک سره مخامخ كوي، دا د مجرمانو، ستمگرانو، طغاتو او باغيانو موأخذه او تر پايه پورې هغو ته موقع نه وركول، له هغو سره حساب او كتاب كول، ظالمانو ته د خپلو ظلمونو او جناياتو سزا وركول، دا په خپله د دې خبرې دليل دئ چي رحمن خداي (جل شانه) ستاسو په نسبت د وسيع رحمت خاوند دئ او دا د ده د وسيع رحمت نښه ده چي مجرمان موأخذه كوي، طغيان ته ئې نه پرېږدي او د نورو د ختمولو موقع نه وركوي.

همدا راز كه تاسو گورئ چي مظلوم انسانان، هغه چي حقوق ئې ترپښو لاندې شوي، د خپل حق لپاره پاڅېدلي وي، الله تعالى د هغوي مرسته كړې، له ظالمانو ئې ژغورلي، د دوي د ژغورني انتظام ئې كړې، هغوي ته ئې پر ظالمانو او ستمگرانو بريا او فتحه وركړې، دا هم د رحمن

خدای د رحمت له ننبو او علائمو څخه دي، لکه چي قرآن فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ عَسَىٰ تَكُونُوا رَاحِلِينَ﴾

هود: ۹۴

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ عَسَىٰ تَكُونُوا رَاحِلِينَ﴾

او کله چي زموږ امر راوړسېد، په خپل رحمت سره مو شعيب او هغه مؤمنان وژغورل چي له ده سره ول، او ظالمان يوې اوچتي چيغي ونيول، نو په خپلو کورونو کي پرمخي مړه پرېوتل.

يعنی هغه مهال چي د الله تعالی د پرېکړي نېټه راوړسېده شعيب عليه السلام او هغه مؤمنان ئې په خپل رحمت سره وژغورل چي له ده سره ول او ظالمان يوې هيبتناکي لوړي چيغي ونيول، په مرگ محکوم شول او پرمخي پرېوتل.

دا آيت ښيي چي شعيب عليه السلام او د ده مؤمنو ملگرو ته نجات ورکول، ظالمان موأخذه کول او د عالم له صفحې نه د دوی تفر ټولول د الله د رحمت له آثارو او علايمو څخه ده، همدا چي تاسو گورئ مظلومان چي د خپل حق لپاره د ظالمانو په ضد پاڅېږي فتحه او بری تر لاسه کوي، حالت داسي برابرېږي چي بالآخره د ظالمانو سلطه پای ته ورسې او د اقتدار کرسی ئې رانسکوره شي، دا په خپله د دې خبرې ثبوت وړاندي کوي چي دلته يو حکيم ذات د دې عالم په پېښو او حوادثو کي تصرف کوي، هغه

ذات چي د انسان په نسبت رحمت او پېرزوينه لري، که دا حوادث طبيعي حوادث وی او يوه حکيم رحمان رب د عالم د حالت په بدلېدو رابلېدو کي تصرف نه کولی او د حوادثو په تلو راتلو کي ئې لاس نه درلودی، نو مظلوم به د تل لپاره مظلوم پاته وای او هيڅ کله به د ظالمانو د ختمېدو او نسکورېدو بندو بست نه وای شوی، بس په طبيعي ډول به ظالم تل ظالم او په اوضاع مسلط او مظلوم به تل مظلوم وو. خو دا چي الله جل شأنه حالات داسي برابر وي چي ضعيف او مظلوم انسان، د ظالمانو او باغيانو په مقابل کي فتحه او بری تر لاسه کړي او د ظالمانو له منگولو ئې وژغوري، دا په خپله ثابتوي چي دلته رحمن الله د رب په حيث تصرف کوي، هغه د مظلوم ملگرتيا کوي او ظالم په مرگ محکوموي، دا راز حوادث دا حقيقت ثابتوي چي دلته يو داسي ذات شته چي د خپلو بندگانو په اړه رحمان او مهربان دی او د همدې رحمن رب په اراده دا غيرطبيعي حوادث تر سره کېږي.

الله د دې ملک مالک دی

په الله باندي د ايمان د دلائلو په ضمن کي يو مهم او اساسي دليل دا دی چي موږ په دې عالم کي هر څه داسي گورو چي مقهور او محکوم دي او د داسي معينو ضوابطو په وړاندي کاملاً منقاد دي چي هغه تغيير نه مومي، په خپل پيدايښت کي، په خپل حرکت کي، په خپلي ودي او رشد کي، په خپل مرگ او ژوند کي او په هغو نتايجو کي چي د هغوی په حرکت باندي مرتب کېږي، په خپل زوروالي او کهولت کي او دا چي بالآخره په مرگ محکومېږي، په دې ټولو کي هغوی د معينو او ثابتو سننو او ضوابطو

په وړاندي مقهور او محكوم دي، د عالم په هر جزء او په هره برخه كې گورو چي دغه سنن او ضوابط حاكم دي او هر حركت او هر تحول د همدغو سننو مطابق تر سره كېږي، دا حقيقت په خپله هر عاقل انسان ته ښيي چي دا عالم يو ټولوآك مالك لري، يو داسي واكمن حاكم چي په هر خاى كې د ده اراده مسلطه او حكم حاكم دى او د ټولو حوادثو تر شا د هغه اراده حكومت كوي، گورو چي د همغه ذات د ارادې سره سم په عملونو نتايج مرتب كېږي، په همدې دنيا كې د مكافات او د مجازات سلسله گورو، هغه غيبي لاس چي دا هستي اداره كوي او د عالم چاري سمبالوي او هر څه د هغه په اراده خوځېږي، هر څه د هغه په وړاندي محكوم او مقهور دي او همغه په عملونو باندي نتايج مرتب كوي او د عمل بدله وركوي، د مالك په توگه او د يوه حاكم په څېر په عالم كې تصرف كوي او په عملونو نتايج مرتب كوي.

همدغو حقايقو ته قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو كې اشاره كوي او همدا خبره ترې ثابتوي چي دا عالم يو مالك او ټولوآك لري چي هر څه د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، لكه چي فرمايي:

﴿يَوْمَ نَبْطِئُ الْكُفْرَ أَكْثَرًا مِنْ أَمْطِ السَّمَاءِ فِي يَوْمٍ فَتَاتٍ﴾

﴿يَوْمَ نَبْطِئُ الْكُفْرَ أَكْثَرًا مِنْ أَمْطِ السَّمَاءِ فِي يَوْمٍ فَتَاتٍ﴾

﴿يَوْمَ نَبْطِئُ الْكُفْرَ أَكْثَرًا مِنْ أَمْطِ السَّمَاءِ فِي يَوْمٍ فَتَاتٍ﴾

اورته) وایه! له آسمان او زمکي نه څوک تاسو ته رزق او روزي درکوي؟ او د دغو غوږونو او سترگو مالک څوک دی؟ او څوک دی چې ژوندي له مري او مري له ژونديو راپيدا کوي؟ او د کارونو تدبير څوک کوي؟ ژر ده چې وبه وايي: الله، نو ووايه: آیا (له کفر او شرک نه) ځان ساتنه نه کوی؟

دا د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ د چا په اراده دا آسمان او زمکه په گډه کار کوي چې انسان ته د رزق او روزي انتظام وکړي؟ له آسمانه اوبه راورېږي او له زمکي دانه او مېوه راټوکېږي او په دې سره د انسان اړتياو ته ځواب ويل کېږي، دا کار د چا په اراده ترسره کېږي؟ دا د کوم مدبر ذات دقيق تدبير دی؟ دا غوږونه او سترگي چې ته پرې ليدل او اورېدل کوې، د دې اصلي مالک څوک دی؟ د چا له لوري درکړی شوي؟ د چا په اراده ستا د ژوند يوه اساسي او مهمه برخه بشپړوي؟ که دا غړي دي په واک کي نه وی له څومره ستونزو سره به مخامخ وې؟

آیا دې پوښتنو ته له دې پرته بل ځواب ويلى شې چې دا د مهربان پالونکي رب له لوري درکړی شوي؟ آیا له دې اعترافه پرته بله چاره لرې؟ له دې څرگند حقيقت نه د انکار لپاره څه دليل لرې؟ ووايه: ستا او ټولو ژوو لپاره د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ له آسمان او زمکي نه تاسو ته څوک رزق او روزي درکوي؟ دا د رزق او روزي وسايل چا پيدا کړي؟ باران څوک وروي؟ شپه او ورځ څوک راولي؟ لمر زموږ زمکي ته د چا په اراده نور او تودوخه ورکوي؟ د زمکي پر مخ د نور وړانگي د چا په اراده خورېږي؟ دا له زمکي نه دانه او مېوه څوک راشنه کوي؟ دا زموږ

سترگي او غوږونه د چا په اراده کار کوي؟ د دې مالک څوک دی؟ دا ژوندي له مړو او مړي له ژونديو څوک راپيدا کوي؟ دا د عالم چاري څوک سمبالوي، د امورو تدبير ئې د چا په واک کي دی او کارونه ئې د چا په اراده تر سره کېږي؟

له دې پرته بله چاره نه لري، دوی په دې خبري اعتراف ته اړ او مجبور دي او بله چاره نه لري چي ووايي: دا هر څه الله تعالی کوي. همدا راز فرمایي:

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ عِلْمًا يَنْفَعُنِيْ وَاَعْمٰلًا يَجْزِيْنِيْ

یس: ۴۰

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ عِلْمًا يَنْفَعُنِيْ وَاَعْمٰلًا يَجْزِيْنِيْ

نه لمر ته ښايي چي سپوږمۍ بيا مومي او نه شپه په ورځ باندي سبقت کوي بلکي هر يو په يوه معين مدار کي خوځېږي.

گورئ چي لمر د سپوږمۍ د جذبولو، له خپل ځانگړي مداره د هغې د ايستلو فرصت نه تر لاسه کوي، يو د بل په مدار کي نه ننوځي، هر يو په خپل مسير کي خوځېږي، د دوی ترمنځ ټکر او تصادم نه راځي، په دې وسيع کائنات کي دا بې شمېره اجرام، هر يو په يوه معين مدار کي خوځېږي، يو بل به بيا نه مومي، چي له هغه سره ټکر وکړي او هغه جذب کړي، هر يو خپل حد پېژني، له هغه نه تېرى او تجاوز نشي کولى، نه لمر له خپل مدار نه خوځېدلى شي او د سپوږمۍ په مدار کي داخلېدلى شي او نه هغه جذبولى شي، نه د دغو دواړو ترمنځ تصادم او ټکر راځي او نه هم شپه

په ورځ باندې سبقت کولی شی، برعکس هره یوه په خپل وخت او نېټه راځي، دا د سپوږمۍ او لمر لپاره معین حدود چا وضع کړي چي له هغه نه د یوې ذرې په اندازه د تجاوز او تېري توان نه لري، دا څنگه او د چا د ارادې په وړاندې محکوم او مقهور دي؟

گورئ چي لمر، زرگونه کاله په پرله پسې او منظمه توگه، له یوه ځایه طلوع کوي او په یوه ځای کي غروب کوي!! دغه معین مسیر طوعاً او کرهأً پلي کوي او له هغه نه یوه خوا بله خوا د انحراف قدرت نه لري، دا څوک اداره کوي؟ دا په وسیع آسمان کي د ستورو ترمنځ ټکر او تصادم ولې نه راځي؟ ولې یو د بل مسیر ته نه داخلېږي؟ دا هر یو په خپل مسیر کي څوک اداره کوي؟ د دې تر شاه د چا اراده ده؟ د چا د ارادې په وړاندې هغوی محکوم او مقهور دي؟ چي په داسي منظم ډول او په ټول انقیاد سره په خپل معین مدار کي خوځېږي او یو انچ، له هغه نه یوه طرف او بل طرف ته انحراف نشي کولی؟!

همدا راز شپه او ورځ خپل هغه حد پېژني چي ورته ټاکل شوی، له هغه نه تېری نشي کولی، نه اوږدېږي او نه هم لنډېږي، یوه له بلي سبقت نه کوي چي د شپې په ځای ورځ راشي یا د ورځې په ځای شپه راشي او یوه له بلي نه سبقت وکړي، بلکي هره یوه خپل حد پېژني او په خپل وخت کي راځي.

په دغې مقدمې سره دوو حقایقو ته اشاره شوې: لومړی دا چي د عالم ټول اشیاء او اجزاء محکوم او مقهور دي او دا چي تحولات د معینو

ضوابطو او سننو سره سم تر سره کېږي، له خپلو حدودو نه تېری نشي کولی، په خپل وخت کي راځي، په خپل ځای کي راځي. او دوهم دا چي شپه او ورځ د طبیعت دوه حالته دي او لمر، سپوږمۍ د طبیعت دوه اجزاء، گورۍ چي دا دواړه مقهور او محکوم دي، خپل مدار طی کوي، یو د بل مدار ته نه داخلېږي، یو له بل سره ټکر او تصادم نه کوي، مالک الملک الله هر یو په خپل مسیر او مدارکي ساتي، د هغه ساتنه کوي او د دغو په حرکت باندي چي کوم نتایج مرتب کېږي، کوم تحولات چي په عالم کي راځي دا هم د معینو سننو او ضوابطو سره سم، یو په بل باندي سبقت نشي کولی، آیا دا دلیل د دې خبرې د ثبوت لپاره کفایت نه کوي چي دا هر څه یو مالک ټولواک اداره کوي، او هر څه د هغه مالک الله د ارادې په وړاندي محکوم او مقهور دي؟

ستا د مرگ پر بکره څوک کوي؟

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

الواقعه: ۸۶

که تاسي د الله د ارادې په وړاندي محکوم نه یاست " هغه دین چي الله وضعه کړی، هغه سنن او ضوابط چي الله جل جلاله په دې عالم کي وضع کړي، که تاسي د هغه په وړاندي محکوم نه یاست " نو چي کله ستاسي روح ستوني ته ورسېږي بېرته ئې وگرځوی که رنبتوني یاست؟

ستاسي مرگ په دې دلالت کوي چي تاسي د یوه چا د ارادې په

وراندي محكوم ياست، نه غواړئ چي په مرگ محكوم شئ، انسان نه غواړي چي په زړښت دي محكوم شي، د هغه قوتونه او استعدادونه دي ختم شي او چي كله د خپل قوت هغه معراج ته ورسېږي، بېرته دي په زوال محكوم شي، دا نه غواړي، نه غواړي چي له مرگ سره دي مخامخ شي، خو څه چاره لري؟، دا چي كله ستا روح ستوني ته ورسېږي بېرته ئې له گرځولو عاجز يې، دا ثابتوي چي ته د يوه چا د ارادې په وړاندي محكوم يې.

که چېرې تاسو د الله د ارادې او د هغه دين چي ده وضعه کړې، هغه ضوابط او قوانين او مقررات چي په دې عالم کي هغه وضع کړي، د دې په وړاندي محكوم، مقهور او منقاد نه ياست نو چي كله ستاسو روح ستوني ته ورسېږي هغه بېرته وگرځوي که رښتوني يې.

دا هر څه د چا ارادې ته تسليم دي؟

قرآن د عالم د ټولو اشياوو په اړه فرمايي چي هر څه د الله په وړاندي منقاد دي.

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

آل عمران: ۸۳ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَطِيعُوا أَسْمَانُونَ﴾

آيا "کافران" د الله له دين نه پرته بل دين لټوي؟ حال دا چي ده ته د آسمانونو او زمکي هر څه طوعاً او کرهأً منقاد دي او په پای کي د هغه

طرف ته بېرته گرځول کېږي.

تاسو د عالم هر څه گورئ چې د دې عالم د مالک او ټولواک د احکامو او ضابطو په وړاندي منقاد دي، یو شی به هم په دنیا کې داسې و نه گورئ چې هغه دې کاملاً آزاد وي او خپلې مخې او خپل سرته دي پرېښودل شوی وي. د اوبو قطره چې له ورېځې نه په زمکه راپرېوځي، د یوې معینې قاعدې او ضابطې سره سم راپرېوځي، نن علم حتی د همدې قطرې د پرېوتو فورمولونه کشف کړي، نن علم دا معلومه کړې چې د کوم فورمول مطابق او په کوم معین سرعت سره هغه په زمکه راپرېوځي؟ کومه تېره چې پورته ئې اچوئ او بېرته په زمکه راپرېوځي د یوې معینې ضابطې او قاعدې محکومه ده، تاسې په دنیا کې هیڅ داسې څه نشئ موندلی چې هغه دي خپلې مخې ته آزاد وي او د هغو معینو سننو په وړاندي دې محکوم او مقهور نه وي چې الله تعالی ورته ټاکلي .

نن انسان د علم په رڼا کې په دې پوهیږي چې د عالم هر حرکت د قوانینو مطابق ترسره کېږي، ساینس د دې لپاره فورمولونه وضع کړي، دا فورمولونه همغه سنن دي چې الله وضع کړي، نن د حرکت، سرعت، شتاب، ویشتلو، ارتقا او سقوط لپاره په فزیک کې داسې معین فورمولونه وضع شوي چې ثابت دي او تغیر نه مومي. آیا دا کافران د الله له دین نه پرته بل دین لټوي؟ حال دا چې د آسمانونو او زمکې هر څه، طوعاً او کرهأً، خوښ او ناخوښ، که زړه ئې غواړي او که نه غواړي د هغه په وړاندي منقاد او تسلیم دي.

٧٧% ٣٥% < @ä 4Hä qèr 4E7i \$Br ÇJ ÇE # N'q»j; %\$z ٥ ١!

المائدة: ١٢٠

ÇIE

د آسمانونو او زمکي او څه چي په هغوی کي دي د ټولو پاچاهي الله لره ده او هغه په هر څه قدير او توانا دی.

د زمکه او آسمانونه د الله جل شانہ ملک او هغه ئې مالک دی، دلته دی د مالک په حيث په هر څه کي تصرف کوي، د دې عالم په هره گوښه کي د ده اراده نافذه او حاکمه ده، هغه مالک الملک دی. د الفرقان د سورې په ٢ آيت کي فرمايي:

` 3f ٥9r #%9r öj 6f 09r ÇJ ÇE # N'q»j; %\$z ٥ ١/٥ " %9%

ÇIE #y%08 ١/٥ %9) ð ٣٥% < @ 2 ١, n2r 7 39\$ ١ 0 f7Y ١/٥ ©

هغه ذات چي د آسمانونو او زمکي پاچاهي د ده ده "دلته د هغه اراده حاکمه او نافذه ده او هغه د دې عالم مالک دی" نه ئې زوی ځان ته نیولی او نه پدې پاچاهۍ کي څوک له هغه سره شریک دی، هر څه ئې پیدا کړي او د هغه لپاره ئې معینه اندازه ټاکلې" په یوه معینه اندازه ئې هر څه پیدا کړي"

يعني الله جل شأنه د آسمانونو او زمکي ټولو اک او حاکم دی، د هغه حکم په هر ځای کي نافذ دی، هغه مالک دی او دا زمکه او آسمانونه د هغه

ملک دی چي د حاکم او مالک په توگه په کي تصرف کوي، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي او هغه نه زوی لري، زوی ئې هم نه دی نیولی چي د هغه ځای ناستی شي او نه هم د دې عالم په اداره، کنټرول او ساتنه کي څوک له هغه سره شریک دی، هر څه هغه پیدا کړي او د هر څه لپاره ئې معین حد او اندازه ټاکلې.

§ 0 ½ % \$ t p y " r @ 0 9 \$ ' î d \$ y Z 9 % \$ R ï q f r Í \$ y Z 9 % \$ ' î @ 0 9 \$ R ï q f r
ñ 0 Nañ ! \$ N z ï E 4 ' K / B @ y _ C " ï g t @ 2 t y l) 0 0
Ä Ü Ö % ` B & q a ï k y \$ B ¾ ï ï r B ` B & q a ï 0 8 u i % . 0 4 0 0 0 0 \$

فاطر: ۱۲

Ç I È

شپه په ورځ کي ننباسي او ورځ په شپه کي ننباسي" خو له معيني قاعدې سره سم" او لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي، "هر يوه ته ئې معين مدار ټاکلی چي دغه معين مدار په معين وقت کي پلي کوي" هر يو د ټاکلی اجل او نېټې لپاره خوځيږي، همدغه الله ستاسو رب دی چي پاچاهي او ټولو اکي د ده ده او څوک چي له هغه نه پرته بل څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتی د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دی.

گورئ چي هره ورځ څو شېبې په هغه کي تفاوت راځي، شپه په ورځ کي داخله شي او ورځ په شپه کي، ورځ د شپې ځای ونيسي اوشپه د ورځي، په خپل ماحول کي گورو چي کله شپه وي او کله ورځ، اوس دلته ورځ ده

خو دا ده ورو ورو شپه را روانه ده او د ورځي ځای شپې ته خالي کېږي. يا شپه کله اوږده شي او ورځ را لنډه شي، کله گورو چي ورځ اوږده شي، شپه لنډه شي. دا د شپې او ورځي يو په بل کي داخلېدل، د الله جل شأنه کار دئ، دا الله جل شأنه دئ چي شپه په ورځ کي داخلوي.

دا څوک دئ چي دا کارونه کوي؟ شپه په ورځ کي داخلوي؟ ورځ په شپه کي داخلوي، لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي او هر يو په خپل مدار کي د معينې نېټې سره سم خوځېږي او د هغه اراده په هر څه کي او هر ځای حاکمه او نافذه ده؟ يعني هغه ذات چي دا کارونه د هغه په اراده تر سره کېږي او موږ گورو چي دا د هغه د سلطنت، سيطرې او تسلط مظاهر دي، همغه ستاسو رب دئ. او له هغه پرته چي څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتی د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دئ. دومره لږ څه هم د دوی په واک کي نه دي، هيڅ شی هغوی ته نه دی سپارل شوی، د هيڅ شي واک او اختيار نه لري، کوم څه چي د الله نه پرته تاسو مرستي ته دربلئ او د هغه عبادت او لمانځنه کوئ، په دې عالم کي هيڅ واک او اختيار هغوی ته نه دی ورکړی شوی، ونښئ، د کوم څه مالک دي، چېرې د هغوی اراده حاکمه ده او څه کولی شي؟

﴿قُلْ إِنَّمَا أَدَّبْتُ الْقُرْآنَ وَمَا أَدَّبْتُمُ﴾

یس: ۸۳

نو پاكي هغه ذات لره ده چي د هر څه ټولواکي د هغه په لاس کي ده او د هغه لوري ته ورگرځول کېږئ.

هغه ذات چي د هر څه واگي د ده په واک کي دي، واکمني، سلطنت او سيطره هغه لره ده، د ټولو شيانو ساتنه او پالنه کوي، د ټولو امورو تدبير ئې په لاس کي دئ، هغه لره پاكي ده، هغه له هره عيبه منزه او له هر نقص او ضعف نه لوړ دئ.

يعني هر څه د هغه په اختيار کي او د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، په پای کي د خپل رب په لوري درومي، تاسو هم د نورو شيانو په څېر د خپل ژوند په پای کي د خپل رب خوا ته درومئ.

همدا راز فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

الحديد: ۵

د آسمانونو او زمکي پادشاهي ده لره ده، او ټول کارونه الله ته محول کېږي. د الله تعالی لوري ته د کارونو د ارجاع معنی دا ده چي د هر کار پرېکړه د ده له لوري کېږي، د هر کار نتایج او پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، لکه څنگه چي الله تعالی ټولواک دئ او حکم ئې په هر ځای کي نافذ او حاکم، همداسي د ټولو امورو پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، الله الملک، الله الحکم و لله عاقبة الامور.

الله تعالی همغه ذات دئ چي چا ته وغواړي اقتدار ورکوي، له چا نه چي وغواړي اقتدار بېرته اخلي، چا ته عزت ورکوي او څوک له ذلت او سپکاوي سره مخامخ کوي، لکه چي قرآن فرمايي:

۵۵:النور
 ۵۵:النور
 ۵۵:النور
 ۵۵:النور

النور: ۵۵

۵۵:النور

له تاسو نه چي چا ايمان راو ړی او عملونه ئې صالح دي، له هغوی سره الله
 وعده کړې چي د زمکي خلافت به داسي دوی ته سپاري لکه چي تر دوی
 مخکنيو ته ئې خلافت سپارلی وو، هغه دين ته به تمکين او اقتدار ورکوي
 چي د دوی لپاره ئې غوره کوي، د دوی خوف به په امن بدل وي، (داسي
 حالت به راوړم چي) زما عبادت به کوي او هيڅ څه به له ما سره نه
 شريکوي.

دا وعده له چا سره شوې؟ له هغه چا سره چي ايمان لري او عمل ئې
 صالح وي، هغه څوک چي اصلح او تر ټولو غوره وي. خو د دې په مقابل کي
 هغه کسان هم موږ ته معرفي کوي چي الله تعالی ئې په ذلت محکوموي، په
 دې اړه الهي سنن او ضوابط هم موږ ته بنسبي، چاته چي اقتدار وسپارل شو
 او هغه فساد وکړ او صلهٔ رحم ئې قطع کړ، الله به ئې ړندوي، اقتدار به
 بېرته ترې اخلي او په ذلت به ئې محکوموي.

قرآن کریم د بني اسرائيلو په قصې کي دا موضوع توضیح کوي، او مور ته دا بڼي چي پدې قوم کي کوم صفات راپيدا شول چي الله جل شأنه د هغه په وجه د زمکي خلافت ورکړ؟ او بيا کوم صفات په کي راپيدا شول چي دائې بېرته ترې واخيست، په ذلت ئې محکوم کړل او له فقر او مسکنت سره ئې مخامخ کړل؟ قرآن عظيم الشان هغه الهي مشيت او هغه ضوابط او سنن مور ته بڼي چي د هغه له مخي الله تعالی چا ته ملک او اقتدار ورکوي او يا ئې بېرته ترې اخلي او د اقتدار تخت ئې نسکوروي. ځيني کسان داسي گمان کوي چي گواکي دا هسي د چانس او تصادف له مخي ترسره کېږي، حتی دا هڅه کوي چي ثابته کړي پدې اړه څه خاص ضوابط او سنن نه مراعات کېږي، بس د الله تعالی چي چا ته خوښه شوه پاچاهي او اقتدار ورکوي او له چا ئې چي وغوښتل بېرته ئې ترې اخلي. خبره نه يوازي داسي نه ده؛ بلکي پدې اړه ثابت الهي سنن وضع شوي، قرآن عظيم الشان مور ته هغه الهي مشيت او هغه خاص سنن او ضوابط توضیح کړي او دائې را بنودلې چي دا کار د خاصو سننو او ضوابطو سره سم ترسره کېږي، څنگه او چاته ا الله اقتدار ورکوي او له چا نه ئې بېرته اخلي، لکه چي فرمايي:

﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ عِوَاذَ اللَّهِ﴾

﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ عِوَاذَ اللَّهِ﴾

ووايه اى بارئ ربه! د ملك مالکه! ته چي چا لره وغواړي پاچاهي ورکوي "ملك او اقتدار ورسپاري" او له چا نه چي وغواړي اقتدار بېرته اخلي، چي چاته وغواړي عزت ورکوي او چي څوک وغواړي سپکوي ئې "له ذلت سره ئې مخامخ کوي" ښېگڼه ټوله ستا په لاس کي ده "خير ټول ستا په اختيار کي دئ، ته چي هره فيصله وکړې په هغه کي خير دئ، که چاته اقتدار سپاري په هغه کي خير دئ، که له چا نه ئې بېرته اخلي په هغه کي خير دئ، که عزت ورکوي خير په همدې کي دئ، که څوک په ذلت محکوموي خير په همدې کي دئ، ښېگڼه او خير ټول ستا په اختيار کي دي، ستا په هره فيصله کي خير دئ" او ته په هر څه قادر او توانا يې.

چا ته عزت ورکول او يا ئې له سپکاوي سره مخامخ کول، د معينو سننو او ضوابطو مطابق تر سره کېږي، چي کله معين مواصفات په يوه فرد يا ټولني او اجتماع کي راپيدا شول، الله جل شأنه عزت ورکوي او چي بيا څه مشخص مواصفات په هغه کي راپيدا شول بېرته ئې په ذلت محکوموي، سپکوي ئې او عزت بېرته ترې اخلي. يعني په دې باب الهي مشيت د خاصو سننو او ضوابطو مطابق دئ چي تغيير نه مومي، تل ثابت او تغيير نه منونکی دئ.

چي غواړي ورکوي

5 \$i ĩn ĩwĭ āšē B äāšr (ÇÜĖ B MĥJĖB) ÷ Ğ MĥJĖB

آل عمران: ۲۷

ÇĪÈ

ته ئې چي شپه په ورځ کي داخلوې او ورځ په شپه کي داخلوې، ژوندی له مړي راپيدا کوي، او مړی له ژوندي نه راپيدا کوي، او چي چا ته وغواړې بې حسابه رزق ورکوي.

دا هم د الله د ملک او واکمنۍ مظاهر دي، دا د شپې او ورځي تگ راتگ، د مرگ او ژوند فيصله، د رزق او روزي اعطاء، د عزت او ذلت فيصله، چا ته اقتدار ورکول او له چا نه ئې بېرته اخيستل، دا ټول د همغه الله په اراده کېږي چي دا ملک اداره کوي او د ټولو امورو تدبير د هغه په واک کي دی.

Ėfĭk ĖĖĖ ÇĖĖ> ĩ qĕ ĩwĭ ĩwĭ (, ĩĖĖ ĩwĭ? \$' ĩwĭ

المؤمنون: ۱۱۶

ÇĪÈ

نو هغه حقيقي ټولواک لوړ دی چي له ده پرته بل معبود نشته، او هغه د پرتمين عرش رب دی.

يعني الله تعالى حقيقي مالک دی، له ده پرته بل د عبادت وړ معبود نشته، هغه ټولواک دی، د عالم هر څه د ده د واکمنۍ تر عرش لاندي دي، هر څه د ده تر سيطرې او سلطې لاندي دي، له کوم عرش نه چي د دې ملک او د عالم اداره کېږي، هغه د ده عرش دی، او دا هستي ټوله د هغه د

سيطرې او سلطې تر تخت او عرش لاندي ده، يعني دلته هغه هم مالک دی او هم حاکم. په ټوله هستي کي د ده اراده نافذه ده، هغه د عرش مالک دی، څوک چي د الله په ملک کي ژوند کوي، نو هغه به د همغو ضوابطو او سننو سره سم چي الله وضع کړي د خپلو عملونو اجر، بدله او نتايج ويني، څوک به تعذيبوي او چا ته به مغفرت او بخښنه کوي، خو د خاصو سننو مطابق، چا ته چي بخښنه کوي د هغه په باب الله جل شأنه خپل مشيت توضيح کړی، دا بخښنه د خاصو سننو مطابق ده، همدا وجه ده چي ځيني کسان د الله له مغفرت نه محروم دي، که څوک تعذيبوي د هغه په اړه هم الله جل شأنه خاص سنن وضع کړي.

عملونو ته بدله څوک ورکوي؟

آیا نه پوهېږې چې د آسمانونو او زمکي پاچاهي د الله ده، څوک چي وغواړي تعذيبوي ئې او چا ته چي وغواړي مغفرت او بخښنه ورته کوي او الله په هر څه قدیر او توانا دی.

المائدة: ۴۰

دلته په دې عالم کي د بدلې، مکافات او مجازات سلسله جاري ده، چي کله انسان په گناه لاس پورې کوي له همغه لحظې نه د هغه تعذيب پيل کېږي، عذاب د گناه سره متصل دی، خو د مجرم او گنهگار د مجازات مکمله فيصله به د قيامت په ورځ کېږي، په دنيا کي د خپل عمل نسبي بدله

تر لاسه کوي. د جرم او مجازات د توامیت یوه ښه بېلگه دا ده چې گورو هر تاواني توکی انسان ته حرام شوی، الله جل جلاله هغه شیان انسان ته حرام کړي او له هغوی ئې د ډډې کولو امر کړی چې انسان ته زیان رسوي، خو که څوک حرام شیان خوري، الله ورته سزا ورکوي، له کومي لحظې چې انسان حرامو توکو ته لاس اوږدوي له همغې شېبې د ده د تعذیب لړۍ هم پیل کېږي. د دې خبرې ښه مثال دا دی چې که څوک په مخدره موادو لاس پوري کوي، د مثال په توگه چرس څکوي، یا کوم بل داسې حرام توکي ته لاس اوږدوي چې اسلام حرام کړی، له همغې لحظې نه چې څوک دا گناه کوي، مجازات ئې پیل کېږي، د مخدره موادو منفي اثرات ئې ورو ورو متأثره کوي، تر هغه چې لېونتوب ته ورسېږي، همدا راز که څوک شراب څښي، د دې حرام څیز له منفي اثراتو نه خوندي نه پاته کېږي، انسان چې هره گناه کوي عذاب ئې له گناه سره متصل پیل کېږي، خو کامله سزا به د قیامت په ورځ گوري، هغه مهال چې د انسان ټول اعمال او د هغه اثرات له نن نه تر پایه پورې را جمع شي او د عملونو اثرات ئې تکمیل شي، ځکه هر عمل خاص اثرات لري، د عمل د اثراتو دائره ورو ورو پراخېږي، بیا به د قیامت په ورځ دغو اثراتو ته په پام سره د مکمل اجر او د مکافات او مجازات فیصله کېږي.

موږ په دې عالم کي دا د مکافات او مجازات سلسله گورو، هغه ذات چې په عملونو نتایج مرتب کوي او عملونو ته مجازات او مکافات ورکوي، همغه الله دی چې په دې عالم کي د هغه اراده نافذه ده او دا ټوله هستي د

هغه ملک دی.

نه گورئ چي الله جل شأنه ظالمان مؤ اخذه کوي، وئې نيسي او د عذاب متروکه ناخپي د هغوی په سر راپرېوخي، دا په داسي حال کي چي ټول شرائط د دوی په گټه وي، د اجتماع حالت، او په هغه کي هر څه د دوی په گټه، او د دوی په خدمت کي وي، پر اوضاع حاکم وي، هر څه د دوی په اختيار کي وي، د بقا لپاره ئې ټول شرائط برابر وي، ټول امکانات او وسایل د دوی په لاس کي وي، د دوی د بقا او دوام لپاره ټول شرايط مساعد وي، خو گورو چي ناخپي د الله تعالی د عذاب او مؤاخذه متروکه د دوی پر سر را پرېوخي او د اقتدار تخت او تاج ئې نسکور شي، لکه چي قرآن فرمايي:

لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَقِيَّةُ ۚ وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ مَالَهُمْ طَوْعًا وَلَا إِكْرَامًا يُدْرِكُهُمُ الْعَذَابُ الَّذِي فِيهِمْ وَلَهُمْ فِيهَا عَذَابٌ عَظِيمٌ

لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَقِيَّةُ ۚ وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ مَالَهُمْ طَوْعًا وَلَا إِكْرَامًا يُدْرِكُهُمُ الْعَذَابُ الَّذِي فِيهِمْ وَلَهُمْ فِيهَا عَذَابٌ عَظِيمٌ

لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَقِيَّةُ ۚ وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ مَالَهُمْ طَوْعًا وَلَا إِكْرَامًا يُدْرِكُهُمُ الْعَذَابُ الَّذِي فِيهِمْ وَلَهُمْ فِيهَا عَذَابٌ عَظِيمٌ

لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَقِيَّةُ ۚ وَالَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ مَالَهُمْ طَوْعًا وَلَا إِكْرَامًا يُدْرِكُهُمُ الْعَذَابُ الَّذِي فِيهِمْ وَلَهُمْ فِيهَا عَذَابٌ عَظِيمٌ

الفجر: ۶- ۱۴

لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَقِيَّةُ ۚ

آيا ودي نه ليدل چي ستار ب له عاديانو سره څه معامله وکړه؟ هغه د ارم عاد، "په ارم کي اوسېدونکي عاديان"، د دنگو دنگو قدونو خاوندان، هغه

چي په ښارونو کي د دوی په څېر بل څوک نه وو پيدا شوي او له هغو ثموديانو سره چي په (گن شمېر) درو او ناوونو کي ئې تيرې و تراشلي " د خلو او قصرونو جوړولو لپاره"، او د ميخونو خاوند فرعون سره، (چي ډېر فوځونه ئې درلودل، خپل مخالفين ئې په مېخونو تعذيبول او د هغوی په لاس پښو کي ئې مېخونه ټک وهل) هغه چي په ښارونو کي ئې طغيان وکړ او په هغوی کي د ډېر فساد مرتکب شول، نو ستا رب ناڅاپه په دوی باندي د عذاب متروکه راپرېښوده، يقينا چي ستا رب حتما په کمين کي دي.

يعني دا پېښي، د دغو قومونو تعذب ښيي چي الله تعالی مترصد دي، هر چاته تر يوه وخته پورې مهلت ورکوي، ورته مترصد پاته کېږي، په ميقات کي ورته کمين نيول شوی، په خپل وخت او ځای کي ئې ناڅاپي او کلک نيسي.

دلته د هغو قومونو د تعذيب يادونه شوې چي ځواکمن او مسلط ول، شرائط د دوی په گټه ول، اقتدار د دوی په لاس کي وو، وسائل او امکانات ټول د دوی په اختيار کي وو، هغه چي د افراډي قوت له ناحيې تر ټولو قومونو مخکي وو، د دوی په څېر بل قوم چېرې نه ترسترگو کېدو، الله جل شانه دنگي دنگي جثې او قد و قامت ورکړی وو، له دې پلوه ئې د نړۍ پر ټولو قومونو فضيلت په برخه شوی وو، خو چي کله ئې طغيان او سرکشي و کړه، وگورئ چي الله تعالی له هغوی سره څه وکړل؟!

د ثمود له قوم سره چي د مدنيت آثار ئې تر اوسه پوري پاته دي، ځان ته د قصرونو جوړولو لپاره ئې تيرې په غرونو او سردرو کي تراشلي، په

تمدن کي تر ٽولو ولسونو مخکي ول، خو وگورئ له هغوی سره څه معامله وشوه؟!

فرعون وگورئ چي د مضبوط سياسي اقتدار خاوند وو، د الوهيت دعوی کوي، ځان اعلى رب گڼي، خپل مخالفين په مېخونو تعذيبوي، لښکري ئې په خدمت کي، خو چي کله ئې طغيان او سرکشي انتها ته ورسېده، وگورئ چي الله تعالی له ده او د ده له لښکرو سره څه معامله وکړه، دغو ظالمانو ته ئې تر يوه وخته پورې مهلت ورکړ، خو بيائې ناڅاپي مؤاخذه کړل، بيا د عذاب متروکه د دوی پر سر راپرېوته، دا بنسبي چي يقيناً ستا رب په کمين کي دئ.

همدا چي ظالمان مؤاخذه کېږي، هغوی ته صرف تر يوې خاصي نېټې مهلت ورکول کېږي، خو په داسي حال کي چي د دوی د بقا لپاره ټول لازمي شرايط برابر وي، هر څه د دوی په اختيار کي وي، ناڅاپي مؤاخذه کېږي، آيا دا په خپله نه ثابتوي چي دلته د مکافات او مجازات سلسله جاري ده؟ چي څوک طغيان وکړي هغوی مؤاخذه کېږي، له هغوی سره محاسبه کېږي، ترپايه خپلي مخي ته نه پرېښودل کېږي، د جرم او ظلم سزا ورکول کېږي؟

همدا راز فرمايي چي تاسو په زمکه کي وگرځئ او وگورئ چي د مجرمينو عاقبت څنگه وو؟

﴿قُلْ لِيُحْكَمَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُم بِالْحَقِّ﴾

ورته ووايه: په زمکه کي وگرځئ "تاريخ ته رجوع وکړئ، د تاريخ پانې واورئ" بيا وگورئ چي د مجرمينو عاقبت څنگه وو.

دا چي هر مجرم قوم ته ئې په پای کي سزا ورکړې، هغه ئې نيولی، هغه ئې له خپل شوم پای او بدمرغه برخليک سره مخامخ کړی، آیا دا نه ثابتوي چي دا عالم يو داسي ټولواک حاکم لري چي دلته ئې اراده نافذه ده او هغه عملونو ته بدله ورکوي؟ دا د بدلې او اجر ورکړه په دې دلالت کوي چي دا (ملک) ځانته (مالک) لري.

همدا راز دا چي گورو ځيني د ايمان په خط کي نېک اجر تر لاسه کوي، په مستمر او انقطاع نه منونکې توگه د خپلو عملونو نېک اجر تر لاسه کوي، د زمکي وارث شي، الله جل شأنه د زمکي خلافت ورته ورکړي، الله تعالی ئې له ناتوانۍ، ضعف، اضطراب، پرېشانی، ذلت او بې وزلی نه وژغوري، قوت او عزت ته ئې ورسوي، د هغوی د وېرې او خوف هغه حالت چي په ټولنه ئې حاکم وو، هغه ختم کړي او امن امان او اطمینان ور په برخه کړي. او د دې په مقابل کي بله ډله د فساد، ظلم او د جرم په وجه په اسفل السافلین کي پرې باسي، او تر ټولو بد حالت سره ئې مخامخ کړي، دا مور په خپلو سترگو گورو، آیا دا چي ځيني کسان د ايمان له خط نه د انحراف په نتیجه کي له دې زیان مندی او خسران سره مخامخ شوي، آیا دا په خپله د دې لپاره دلیل نه دی چي دلته يو احکم الحاکمین، مالک الملک الله دا هستي اداره کوي، او دلته د هغه اراده حاکمه ده او هغه عملونو ته اجر ورکوي. لکه چي قرآن فرمايي:

قرآن عظیم الشان قسمونه د استشهد لپاره وي، په کوم څه چې قسم يادوي، هغه د دليل په توگه وړاندي کوي، دا قسم د هغه شي په عظمت د لوړي او قسم لپاره نه؛ بلکي په هغه د استشهد لپاره وي، په هغه باندي استدلال کېږي او هغه د دليل او شاهد په توگه وړاندي کېږي، د يوې ادعا د حقايت ثابتولو لپاره ئې وړاندي کوي. دلته د سورې په ابتداء کي په څلورو شيانو قسم ياد شوی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

التين: ۱- ۳

قسم په انحر، زيتون، طور سينا او بلد امين "يعني مکه مکره"

لکه څنگه چې دا دوه وروستني (طور سينا او بلد امين) ځايونه دي، دوه لومړني شيان هم د دوو ځايونو لپاره ذکر شوي، شام د انحر و د ملک په نامه مشهور دی او فلسطين د زيتون د ملک په نامه، يعني له تين نه مراد هغه ځای دی چې هلته زيات انحر پيدا کېږي، هغه سيمه چې د انحر و په نامه مشهوره ده او له زيتون نه فلسطين مراد دی، دا څلور ځايونه دي، دا د وحی مهبط او د پيغمبرانو مبعث دی، په دغو ځايونو کي گڼ شمېر پيغمبران مبعوث شوي.

دغه څلور ځايونه چې پيغمبران په کي مبعوث شوي دي، دا شهادت ورکوي چې انسان په ډېر غوره جوړښت او تقويم کي پيدا شوی، الله تعالی په هغه کي داسي استعدادونه ايښي چې د پيغمبرانو مرحلې ته رسېدلي، د

پیغمبرانو وجود په دې دلالت کوي او په دې حقیقت شهادت ورکوي چې الله تعالی انسان په ډېر غوره جوړښت کي، له لوړو لوړو استعدادونو سره پیدا کړی. دا چې انسان دې مرحلې ته هم رسېدلی چې الله په پیغمبرۍ انتخاب کړی او په انساني ټولني کي، د پیغمبرانو په شان ستر ستر شخصیتونه راولاړ شوي په دې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقویم او جوړښت کي ، له ډېرو اوچتو اوچتو استعدادونو سره پیدا شوی، د پیغمبرانو وجود په دې دلالت کوي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

التين: ۴-۵

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

یقیناً چې موږ انسان په ډېر غوره جوړښت کي پیدا کړ، بیا مو اسفل السافلین ته رد کړ.

دا څلور ځایونه چې هلته وحی نازل شوې، او هلته پیغمبران مبعوث شوي، د دې خبرې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقویم کي پیدا شوی، خو همدغه انسان چې الله تعالی له اوچتو استعدادونو سره پیدا کړی، حتی د پیغمبرانو مقام ته رسېدلي، خو له همدې انسانانو نه ځیني د دې وړ شي چې الله تعالی ئي په اسفل السافلین کي نسکور کړي، تر ځناورو هم کوز ولاړ شي، د دنائت او رذالت تر ټولو ټیټې درجې ته سقوط وکړی، تر ځناورو زیات ظالم او جاهل شي، سترگي لري خو په هغو لیدل نشي کولی، غوږونه لري خو په هغو اورېدل نشي کولی، په غوږونو او زړونو ئي

څومره وينې توی کړي، د هغه تنده نه رفعه کېږي، حيوان، زمري، لېوه، دومره خوړل او څيرل کوي چې ضرورت ئې رفعه شي، په همدې اکتفا کوي، بيا هيچاته څه نه وايي، زمري چې مور شي چې تر څنگ ئې هم څوک تېرېږي څه ورته نه وايي، ضرورت ئې ورته نه وي، خو انسان بيا دومره وحشي، بې رحمه او قسى القلب شي چې د هغه ظلم انتها او پای نه لري. خو له دې وضعې نه څوک مستثنى دي:

التين: ٦

مگر هغه کسان چې ايمان ئې راوړی او نېک عملونه ئې کړي، چې دوی لره انقطاع نه منونکی، مستمر او مسلسل اجر دئ.

دا دئ گورئ چې يوه ډله د خپلو بدو عملونو په وجه په اسفل السافلين کي پرېوځي، د ذلت، دنائت، رذالت، وحشت، جهل او ضلالت د ژوري کندي په تل کي، تر هر ټيټ نه ټيټ او تر هر پرېوتې پرېوتې، او بله ډله گورئ چې د خپلو نېکو عملونو مسلسل او انقطاع نه منونکی اجر تر لاسه کوي. له دې نه په خپله ثابته کېږي چې دلته په دې عالم کي د مکافات او مجازات سلسله روانه ده.

التين: ٧-٨

نو د دين په نسبت څه شي دوکه کړې؟! مگر خداى احکم الحاکمين نه

دئ؟!

په داسي حال کي چي ته د انسانانو په ټولنه کي، په خپل ژوند کي د مکافات او مجازات سلسله گورې، نو څه شي دې ته اړ کړی یې چي دین تکذیب کړې؟ د قیامت د ورځي حساب او کتاب ونه منې، حال دا چي په خپلو سترگو د مکافات او مجازات سلسله گورې؟ الله تعالی د دې عالم حکم او حاکم دئ او د احکم الحاکمین رب پریکړې پکي نافذې او حاکمې دي.

همدا راز قرآن عظیم الشان فرمایي:

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَاطِلُ أُولَٰئِكَ سَيُحْجَبُونَ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُكَذَّبُونَ ۗ﴾

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَاطِلُ أُولَٰئِكَ سَيُحْجَبُونَ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُكَذَّبُونَ ۗ﴾

الدخان: ۳۴-۳۶

یقیناً دا ډله خلک، حتما وایي چي دا نه دئ مگر زموږ لومړنی مرگ، او موږ بېرته راژوندي کېدونکي نه یو. که رښتوني یی زموږ پلرونه راژوندي کړی.

یعني همدا یو مرگ لومړی او وروستی مرگ دئ، بیا ژوندون نشته، له خپلو قبرونو نه بیاراپاڅېدا نشته، څوک مو بېرته نه را ژوندي کوي، که داسي وی نو زموږ پلرونه چي مړه شوي بېرته را ژوندي کړی که تاسو رښتیا وایئ.

که تاسو وایاست چي قیامت شته، له مرگ نه وروسته بیاژوندون

شته، مور به بېرته له خپلو قبرونو نه را اوچتېږو، دا زموږ آباء او اجداد چې د مخه مړه شوي، يو خو بايد را ژوندی شي، تاسو خو يو راژوندی کړئ، که رښتوني یئ.

خو قرآن د دوی په حُواب کي فرمايي:

﴿لَا يَخْلُقُ إِلَّا مِثْلَهُمْ﴾ (Lā Yakhluq illā Mithlahum) ﴿بِأَنفُسِهِمْ﴾ (Biānfusihim) ﴿وَلَا يَكْفُرُ﴾ (Wala yakfur) ﴿بِأَنفُسِهِمْ﴾ (Biānfusihim) ﴿وَلَا يَكْفُرُ﴾ (Wala yakfur) ﴿بِأَنفُسِهِمْ﴾ (Biānfusihim)

الدخان: ۳۷

﴿لَا يَخْلُقُ إِلَّا مِثْلَهُمْ﴾

آيا دوی غوره دي که د تبع قوم او هغه چې تر دوی د مخه ول، مور هلاک کړل، يقينا دوی مجرمان ول.

د تبع قوم، هغه چې له قريشو مخکي تېر شوي، په عربو ئې حکومت کړی، فساد او طغيان ئې وکړ، الله مؤاخذه او هلاک کړل، له کيسې ئې د عربو هر ماشوم خبر وو، او ټول هغه مجرم قومونه چې تر دې د مخه تېر شوي او د خپل جرم په وجه نيول شوي او د الله تعالی په شديد عذاب اخته شوي، کافي نه دي چې قريش دې ته ورته برخليک ته منتظر وي، الهي محاسبه مجازات تکذيب نه کړي!؟

دا چې ته په تاريخ کي گورې چې الله جل شأنه مجرم قومونه هلاکوي، د طغيان په سبب ئې نيسي او سخته سزا ورکوي، آيا دا په خپله د دې دليل نه دی چې دلته يو ذات شته چې دا عالم اداره کوي، د عالم د امورو تدبير د هغه په لاس کي دی او په عملونو مکافات او مجازات مرتب کوي، او د مجرمينو د مجازات په بڼه کي د هغه د قدرت، سيطرې او

حاکمیت آثار او مظاهر په خپلو سترگو گورو، دغه مظاهر د مالک الملک
الله د شته والي څرگنده نښه ده.

پر الله جل شأنه د ایمان مقتضیات

نن پر الله تعالی د ایمان د مقتضیاتو په اړه بحث کوو، د دې بحث په
ترڅ کې به دا موضوع روښانه کوو چې په الله جل شأنه باندې د ایمان
غوښتنې کومې دي؟ که وغواړو د الله او د بنده ترمنځ د رابطې او تعلق
څرنگوالی، صرف په څو مختصرو الفاظو کې خلاصه کړو نو ویلی شو چې
د بنده او د الله ترمنځ تعلق د عبادت او د استعانت تعلق دی، یعنې دا چې
یوازې د الله جل شأنه عبادت وشي او صرف له هغه نه مرسته او استعانت
وغوښتلی شي.

د (عبادت) اصل له (عبد) نه دی، عبد مریې او غلام ته وايي، څوک
چې مورې د مریې او غلام په توگه پېژنو، د هغه څو مهم خصوصیات او
ځانگړتیاوي وي: هغه د خپل ځان مالک نه وي، هغه په خپل ژوند کې هیڅ

خه داسي نه لري چي دى ئې مالک خاوند او صاحب وي، د هغه هر څه د ده
 د آقا او مالک وي، هغه په ټولو هغو شيانو کي چي د ده په اختيار کي دي، د
 يوه امين په توگه تصرف کوي، دا د هغه په لاس کي امانتونه دي، د ده
 خپل شخصي ملکيت نه وي، څنگه چي د ده آقا او مالک غواړي او د هغه
 خوبه وي په همغه شان په دې امانتونو کي تصرف کوي، قرآن عظيم
 الشان د مؤمنانو په باب فرمايي:

﴿فَمَنْ أَمَّنَ بِمَالِهِ فَهُوَ عَلَىٰ نَفْسِهِ كَافِرٌ بَصِيحٌ يَدْعُو إِلَىٰ كُفْرٍ وَآفَافٍ إِلَىٰ نَارٍ لَّهَا أَبْوَابٌ مُّشْتَرِكَةٌ يُنْقَلُونَ فِيهَا مِنْ كُلِّ صَعِيدٍ﴾

... ﴿فَمَنْ أَمَّنَ بِمَالِهِ فَهُوَ عَلَىٰ نَفْسِهِ كَافِرٌ بَصِيحٌ يَدْعُو إِلَىٰ كُفْرٍ وَآفَافٍ إِلَىٰ نَارٍ لَّهَا أَبْوَابٌ مُّشْتَرِكَةٌ يُنْقَلُونَ فِيهَا مِنْ كُلِّ صَعِيدٍ﴾

التوبه: ۱۱۱

يقيناً چي الله له مؤمنانو د دوى نفسونه او مالونه اخيستي، د دې په بدل کي
 چي جنت به د دوى وي، د الله په لار کي جنگېږي، وژني او وژل کېږي....
 لکه چي مريي پېرل کېږي، دغسي الله جل شأنه مؤمنان د جنت په
 بيعه اخيستي دي، د دې معاملې له مخي نور دوى د خپل نفس او مال
 خاوندان نه دي، د دوى نفس او مال په حقيقت کي لدوى سره د الله امانتونه
 دي.

د مريي او د غلام دوهم خصوصيت دا دى چي هغه په خپلو ټولو
 هڅو، هلو ځلو او تصرفاتو کي د خپل آقا رضا لټوي، همدا د هغه هدف
 وي، هغه خپل حرکات او سکناات، خوى او عادت، کره وړه او خپلي اړيکي
 او تعلقات داسي عياروي چي د هغه اقا او مالک ترې راضي شي، هر هغه

خه چي دى ئې د خپل آقا او مالک د رضا خلاف کوي، هغه ته بغی ويل
کېږي، او پدې صورت کي هغه باغي گنل کېږي، قرآن عظيم الشان د
مؤمنانو په اړه فرمايي:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَذَرْهَا وَمَنْ قَدَّمَ يَدَهُ إِلَيْهَا فَمَنْ لَهُ مَالٌ كَثِيرٌ يُنْفِقْهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُغْنِيَ عَنْهُ اللَّهُ مِنْ عَمَلِهِ كَمَا نَسَى لِيُحْيِيَ النَّبُوتَ إِذْ نَسَى فَأُولَئِكَ الْكَاذِبُونَ ﴾

البقره: ۲۰۷

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَذَرْهَا وَمَنْ قَدَّمَ يَدَهُ إِلَيْهَا فَمَنْ لَهُ مَالٌ كَثِيرٌ يُنْفِقْهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُغْنِيَ عَنْهُ اللَّهُ مِنْ عَمَلِهِ كَمَا نَسَى لِيُحْيِيَ النَّبُوتَ إِذْ نَسَى فَأُولَئِكَ الْكَاذِبُونَ ﴾

له خلكو نه حيني هغه دي چي خپل نفس د الله د رضا په لټه کي پلوري او
الله په دغو بندگانو رؤف او مهربان دئ.

الله جل شأنه په هغه بنده رؤف او مهربان دئ چي خپل نفس د الله د
رضا په لټه کي خرڅوي، د دې لپاره چي خپل رب راضي کړي خپل هر څه
وقف کوي.

د عبد او مريي دريم خصوصيت دا دئ چي هغه په خپل ټول ژوند
کي، د خپل آقا د فرمان مطيع وي، هغه له خپله طرفه د هيڅ کار په اړه
فيصله نه کوي، هغه ته چي د څه کولو کوم دستور او هدايت ورکول
کېږي، همغه کوي، کوم اقدام چي د خپل آقا او مالک د اذن نه پرته وکړي،
بغاوت گنل کېږي، دا د غلامۍ او مرييتوب له حده تجاوز گنل کېږي،
هغه د ژوند په هيڅ برخه کي په خپله تصميم نه نيسي، هره خبره چي کوي
او هر تصميم چي نيسي، نو هغه به د خپل آقا د امر او هدايت سره سم
نيسي، قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په اړه فرمايي:

Šm òb ĩ ršqāi Āy \$Dqēā k \$ ĩ qZšā\$Dq% %qš žv
 r& 0GqzJ r& bēā\$Wā r& bēā\$Wā #p%2 qñr ½qšdr © \$
 (qš grā Nēy%Fr ž »JfMēšqē' ī|=F2 y7 írēāwā.Ēā
 š Ā d \$q<ī ūi\$ŷz ēgrē \$šēB `B " ĩq MzY_ 0Gā 0Fr
 bē k \$> 'm b) w& 4k \$U 'm y7 írēāwā qē tr wā ? \$

المجادله: ۲۲

ÇĪE bqš ĩyāš

هغه قوم چي پر الله او پر آخرت ئي ايمان وي، هيڅڪله داسي ونه مومي
 چي هغه ڇا سره دوستي وکري چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئي
 دښمني ڪري وي، ڪه ڇه هم دوي ئي پلرونه وي، زامن ئي وي، ورونه ئي
 وي او خپلوان ئي وي، همدغه ڪسان دي چي الله د دوي په زرونو کي ايمان
 ثبت ڪري او په خپله روح "يعني په غيبي فيض" سره ئي د هغوي مرسته
 ڪري، هغوي به داسي جنتونو ته داخل ڪري چي ترې لاندي نهرونه بهېري،
 په هغه کي تلياڻه، الله له هغوي نه راضي شوي، دوي له الله نه راضي شوي،
 همدا د الله حزب دي، "دغه ڪسان د الله د حزب غري دي" يقيناً چي د الله
 حزب بريالي دي.

همدا راز قرآن عظيم الشأن فرمايي:

٥] ا\$٥٦٦: ٤٤٦٦٦] ٦٦ ٤٦٦٦٦ ٦٦٦ ٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦
٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦

التوبه: ٢٣

٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦

اې مؤمنانو! که ستاسو پلرونه او ورونه کفر ته پر ايمان ترجيح ورکړي نو خپل دوستان ئې مه نيسي، او ستاسو هرڅوک چي له دوی سره دوستي وکړي هغوی ظالمان دي.

له دې مبارک آيت نه په څرگنده توگه معلومېږي چي د عبادت په اړه هغه تعبير صحيح نه دی چي ځيني خلک ئې ترې لري او په ځينو خاصو مواردو کي ئې راخلاصه کوي، بلکي د عبادت مفهوم ډېر وسيع، جامع او شامل دی، د انسان ټول ژوند احتوی کوي، که څه هم د علماوو ترمنځ پدې اړه اختلاف شته چي کوم څه ته مورې عبادت ويلى شو، کوم څه عبادات دي او کوم څه معاملات؟ آیا عبادت داسي جامع او شامل لفظ دی چي د ژوند ټول ابعاد احتوا کوي او که نه محدود دی او څو مشخصو افعالو ته ويل کېږي؟

په حقيقت کي عبادت د انسان ټول ژوند ته شامل دی، نه څه معينو لحظو او څه مشخصو افعالو ته. اسلام له دې تفکيک او بېلوالي سره موافق نه دی، دا ځکه چي الله جل شأنه انسان د عبادت لپاره پيدا کړی، د ده د ټول ژوند مقصد بايد عبادت وي، هغه په ټول ژوند کي بايد د يو عبد او

چي يوازي الله تعالى د عبادت او لمانځني وړ دئ او مورږ صرف د ده عبادت او بندگي کوو، همدا راز صرف له هغه نه استعانت غواړو. دا په الله باندي د ايمان ستره تقاضا ده، يوازي د يوه الله عبادت او بندگي او صرف له هغه نه استعانت او مرسته. مورږ په دې ټول عالم کي بل داسي څوک و نه موند چي هغه زموږ اړتياوو ته ځواب ووايي او هغه زموږ د غوښتنو په ترسره کولو قادر وي، يوازي يو الله مو دغسي وموند چي هغه زموږ د مشکلاتو حل کوونکی دئ، په دې خاطر مورږ يوازي له همغه الله نه چي د دې عالم مالک دئ او د هر څه ساتنه او پالنه کوي، د همغه عبادت کوو او فقط له هغه نه استعانت او مرسته غواړو، هغه الله چي د ستايني وړ دئ، حميد دئ، د ټول عالم رب دئ، رحمت ئې انتها او پای نه لري او د دې عالم هر جز ته شامل دئ او هغه په هر څه باندي په خپل قاهره قدرت غلبه کړې او هر څه ئې احاطه کړي، هغه چي په خپل ملک کي د مالک الملک په توگه تصرف کوي او په دې کي هيڅوک له هغه سره شريک نه دئ او عملونو ته اجر ورکوي، صرف له همدغه الله نه مرسته غواړو.

د قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو کي عبادت او استعانت له يوه بل سره مترادف او يو د بل په ځای ذکر شوی، لکه چي فرمايي:

وَأَنِ اسْتَغِيثُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَقْبِلُوا لَدَيْهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

غافر: ۶۰

وَأَنِ اسْتَغِيثُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَقْبِلُوا لَدَيْهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

او ستاسو رب وويل: ما ته دعاء وکړئ چي درته وئې منم، يقيناً هغه کسان

چي زما له عبادته لويي (او سرغراوی) کوي ډېر ژر ده چي جهنم ته به ذليل او سپک داخل شی.

يعني ما ته دعاء وکړئ چي ستاسو دعاء قبوله کړم، څوک چي تکبر او لويي وکړي، ځان تر دې لوړ وگڼي چي خپل رب ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، دا غرور او لويي به ئې له ذلت سره مخامخ کړي او په دوزخ کي لوېدو ته به ئې چمتو کړي.

په دې مبارک آيت کي د عبادت او دعاء په ارتباط څو مهم مطالب ذکر شوي:

لومړی دا چي الله جل شأنه موږ په دعاء کولو مکلف کړي يو " وَ قَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ " ستاسو رب ويلي: ماته دعاء وکړئ، او د دې وعده ئې راسره کړی چي ستاسو دعاء به منم "أَسْتَجِبْ لَكُمْ"

دويم مطلب دا چي د لويي احساس، تکبر او غرور د دې باعث شي چي انسان له الله نه د مرستي او استعانت له غوښتلو ډډه او د هغه له عبادت نه سرغړاوی وکړي، "إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ"

تکبر، د لويي احساس او غرور د دې باعث شي چي انسان د الله له عبادت نه او بيا د هغه له استعانت نه ډډه وکړي، دا استغنا ده چي انسان طغيان ته رسوي، او په پای کي ئې له ذلت او رسوايي سره مخامخ کوي: پيغمبر عليه السلام فرمايي:

و من لم يسئل الله يغضب عليه: چا چي الله ته سوال ونه کړ، دعاء ئې ونه

کره او له هغه نه ئې مرسته و نه غوښتله، الله په هغه باندې غصه کېږي، چي هر څومره له الله نه زيات غواړي همدومره راضي کېږي. داسي نه ده چي يوازي د لويو لويو شيانو دعاء به کوې، بلکي له واره نه تر ستر شي، حتی که مو په کور کي مالگه نه وه دا هم له الله نه وغواړئ، حتی که د خپلې بند مو وشلېدو؛ دا هم له الله نه وغواړئ، پيغمبر عليه السلام همداسي فرمايي: څوک چي الله ته سوال و نه کړي، هغه ته دعاء و نه کړي، الله په هغه غصه کېږي.

• درېيم مطلب چي په دې آيت کي ذکر شوی هغه دا دئ چي عبادت ئې د دعاء په حای راوستی، تاسو د آيت په سر کي دا الفاظ گورئ: وَ قَالَ رَبِّكُمْ ادْعُونِي: ستاسو رب وويل: ماته دعاء وکړئ، خو د آيت په وروستی برخي کي ويل شوي: إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ: يقيناً هغه چا چي حما له عبادت نه ئې لويي وکړه، حان ئې له دې نه ستر وگانو چي ما ته دعاء وکړي، گورئ چي د آيت په وروستی برخي کي د دعاء په حای عبادت راغلی، دا په خپله ښيي چي استمداد، استغاثه او دعاء له عبادت سره مترادف ده. پيغمبر عليه السلام فرمايي:

الدعاء هو العبادة* رواه ابوداؤد و الترمذي

دعاء په خپله عبادت ده

الدعاء مخ العبادة* رواه الترمذي

دعاء د عبادت مغز ده

همدا راز فرمايي:

الدعاء سلاح المؤمن و عماد الدين و نور السموت و الارض * المستدرک

دعاء د مؤمن وسله، د دين سنته او د آسمانونو او زمکي نور ده.

کله چي انسان الله جل شأنه ته دعاء کوي د ده دعاء د دې مظهر ده چي هغه د الله جل شأنه په وړاندي د نیازمندي او احتياج احساس کوي، همدا د نیازمندي او احتياج احساس د دې باعث شي چي د الله جل شأنه په وړاندي دعاء وکړي او مرسته ترې وغواړي، همدغه احساس ئې د الله تعالی عبادت او بندگۍ ته رابلي، عدم دعاء او عدم استعانت، دا په دې دلالت کوي چي هغه له الله جل شانہ نه حآن مستغني گڼي، دا د ده د استغناء او بې نیازی نښه ده، قرآن عظیم الشآن په دې ارتباط فرمايي:

العلق : ۶-۷

﴿لَمَّا سَأَلْنَا إِلَىٰ رَبِّنَا نَارَ الْجَهَنَّمَ لَمَّا قُتِلَ فِي سَبِيلِنَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ﴾

داسي نه ده، يقيناً چي انسان هغه مهال حتماً طغيان کوي چي حآن مستغني وگڼي.

دا د انسان طبيعت دئ چي کله حآن بې نیازه او مستغني وگڼي طغيان کوي. دعاء په اړه په بل آيت کي داسي لولو:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

البقرة: ۱۸۶

که زما بندگان زما په اړه له تا پوښتنه وکړي، (نو ورته ووايه) يقيناً چي زه نږدې يم، کله چي کوم دعاء کوونکي راته دعاء وکړي دعاء ئې منم، نو

هغوی دي زما حکم ومني، او په ما دې ايمان راوړي، تر څو رشد او کمال ته ورسېږي.

په دې مبارک آيت کي د دعاء په اړه موږ ته دا لارښووني شوې:
الله تعالی خپلو بندگانو ته نږدې دئ، د دوی دعاگانې مني، د الله تعالی بندگانو ته په کار ده چې د خپل رب هداياتو ته تسليم وي، په هغه ئې ايمان وي، د دغو دريو مهمو کارونو، دعاء، اطاعت او ايمان په وجه به ئې رشد او کمال په برخه شي.

کله چې انسان له مشکلاتو، ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي، بل ته اړ او محتاج شي او کله چې د هغه اميد له هر څه قطع شي، په خپل ماحول کي داسي څوک و نه گوري چې د ده مشکل حل کړی شي، د هغه نارې واوري، د هغه احتياج او اړتياوي منتفي کړي، او داسي يو شی په خپل ماحوال کي نه گوري چې په هغه حساب وکړي، په هغه بروسه او اعتماد وکړي، ټول هغه وسائل او ذرايع چې په اختيار کي ئې دي هغه بې نتيجې پاتې شي، او ونشي توانیدی چې د ده غوښتنو او اړتياوو ته ځواب ووايي او د هغه اضطراب او پرېشاني رفع کړي، په دې حالت کي الله جل شأنه ته پناه وړي، له هغه نه استمداد غواړي، له هغه نه مرسته غواړي او په اخلاص سره د بندگۍ تعهد کوي، خو چې کله ځان بې نيازه وگڼي، له وفرت او کثرت سره مخامخ شي، نو بيا الله هېر کړي او خپل مؤکد تعهدات شا ته وغورځوي، او د الله جل شأنه په نسبت د شرک مرتکب شي، لکه چې قرآن عظيم الشان فرمايي:

او نجات کي له الله تعالى سره بل څه او بل څوک شريکوي، خپلي مخکني
ژمني هېري کړي، مخکني حالت ته وگرځي، طمعۀ ئې له الله تعالى پرته له
نورو او اعتماد ئې له الله تعالى پرته پر نورو شي!!

دا آيت نه يوازي د خطرونو او گواښونو په وخت کي د انسان حالت
او له الله تعالى سره د ده د تعلق څرنګوالي په دقيقه توګه انځور کړي
بلکي په دين کي د اخلاص حقيقت ئې هم موږ ته واضح کړي. په دين کي
د اخلاص معنی دا ده چي انسان له الله تعالى پرته په بل چا اعتماد و نه
لري، له بل چا طمعۀ ونه لري، په بل څه باندي توکل او تکیه ونه کړي،
طمعۀ ئې يوازي له الله وي، او د دعاء لاسونه ئې يوازي د الله تعالى په
وړاندي لوړ کړي وي، داسي وګڼي چي په دي عالم کي له الله تعالى پرته
داسي څه نشته چي د ده مشکل حل کړي شي، د ده اړتياوو ته ځواب وويلی
شي، او د ده مرسته وکړي شي، نو ځکه ئې هم طمعۀ له الله تعالى وي او هم
ئې اعتماد پر الله تعالى، دې حالت ته په دين کي اخلاص وايي.

ته چي هر څومره د الله تر څنګ په بل څه حساب کوې، په هغه
اعتماد او بروسه کوې، هغه ته اميد ساتې او له هغه نه طمع کوې، دې حالت
ته د شرک حالت وايي، خو کله چي ستا حالت هغه چا ته ورته شي چي په
بېړۍ کي سپور دئ او د طوفان څپو احاطه کړي، هري خوا ته چي سترګي
اړوي داسي څه په نظر نه ورځي چي د ده مرسته وکړي شي، نو الله جل
شأنه ته مخه کړي او له هغه مرسته غواړي، خپل دين د هرراز شرک له
شواښو پاکوي، په اخلاص سره د الله تعالى د بندګۍ تعهد کوي، له الله

تعالی سره ژمنه کوي يوازي د ده عبادت به کوي، له ده سره به په عبادت او بندگۍ کي بل څه او بل څوک نه شريکوي، ستا دا حالت په دين کي د اخلاص او سوچه والي په معنی دی، او که ستا حالت د هغه چا په څېر شو چي د طوفان له څپو ژغورل شوی، ساحل ته روغ رمټ رسېدلی، خو په دې ژغورني کي له الله تعالی پرته د بل چا د مرستي او عنایت په اغېز باور لري، او خپل نجات د نورو عواملو مرهون گڼي، له الله تعالی سره خپلي ژمني هېروي او د مخکنيو شېبو اخلاص له لاسه ورکوي، نو تا د الله تعالی په نسبت شرک کړی.

همدا مطلب قرآن عظیم الشان، د روم د سورې په "۳۳" آیت کي داسي توضیح کوي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝ اللَّهُ يَخْتَارُ مَا يُؤْتِي مَن يَشَاءُ لِيُخَذِّعَ لِمَن يَشَاءُ اللَّهُ ذُلًّا مَّا تَلَوْتُهُ أَكْثَرَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا خَالِدِينَ إِلَّا لِمَن يَشَاءُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ ذُو الْقُدْرَةِ الْعَظِيمَةِ ۝﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

کله چي خلکو ته څه تکليف او سختي ورسېږي، "له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي" خپل رب په داسي حال کي مرستي ته رابلي چي د هغه لوري ته رجوع کوونکی وي "په پوره انابت سره الله تعالی ته دعاء کوي او مرسته ترې غواړي" خو کله چي (الله تعالی) له خپل لوري کومه پېرزوينه وروڅکي "د کوم رحمت او پېرزوينې خوند وروڅکي او له رحمت نه ئې برخمن کړي" ناڅاپه د دوی يوه ډله د الله په نسبت شرک کوي.

يعني د مصيبتونو، ستونزو او کړاوونو په وخت کي په ټول انابت سره

الله ته رجوع کوي، خو چي کله الله جل شأنه خپله پېرزوښه او رحمت د
دوی په حال شامل کړي، بیا د الله په نسبت د شرک مرتکب شي.
همدا راز فرمایي:

وَمَا يَكْفُرُ أَكْثَرُ النَّاسِ بِمَا كَانُوا عَلَىٰ

لَهُمْ آيَاتٍ ۚ إِنَّهُمْ مُكْرِمُونَ ﴿٣١﴾

وَمَا يَكْفُرُ أَكْثَرُ النَّاسِ بِمَا كَانُوا عَلَىٰ

لَهُمْ آيَاتٍ ۚ إِنَّهُمْ مُكْرِمُونَ ﴿٣١﴾

لقمان: ۳۱-۳۲

نه گورې چي کشتی د الله په فضل سره په بحرونو کي مخ په وړاندي
درومي، تر څو خپل آیتونه تاسو ته وښيي، یقیناً په دې کي هر صبر
کوونکي شکور بنده لره نښي دي او کله چي خپې هغوی د سیورو په څېر
وپوښي، "خپې ئې احاطه کړي، په دې حالت کي" الله پداسي حال کي
مرستي ته رابلي چي په دین کي ورته مخلص وي، خو چي کله ئې د وچي
په لوري وژغوري "په نتیجه کي به ئې گورې چي یوازي" د دوی ځیني
مقتصد او منخ لاري وي، او زموږ له آیتونو نه انکار نه کوي مگر هر عهد
ماتوونکی او ناشکره.

یعني څوک چي د الله د نعمتونو قدر کوي، له ستونزو او کړاوونو سره
د مخامخېدو پر مهال د صبر لار غوره کوي، هغوی ته په دې وینا کي

UüÄÿe © \$kaš Öhî Ý <mevur #pZr 5%8B Èä` Ò B BpüEš

ÇÏÈ UüÄÿe »%šZ Ò ZÏ òqaz9 ¾¼É»d ÒB \$Ïkqu& èÈ UüÄÿe!\$š

ä \$Z%\$šZÿ 3Èš Æiôî Ç Ò Ç \$' îbqaz) bè #E) bGpü& \$šm

\$Ïo) Oe (\$ur%o\$ òqazš) »GB (NaÄgr& #a Našm/ \$Ïr)

یونس: ۲۱-۲۳ ÇÏÈ Ç qeèš ÖZäšÿÏ Naätm NaäÄÖ

او کله چي خلکو ته د پېرزويني څه خوند وروڅکو، وروسته له هغه چي کوم کړاو وررسېدلی وي، نابېره له دوی سره زمونږ د آيتونو په اړه د مکر اراده راپيدا شي. ورته ووايه: الله تعالی په مکر کي تر ټولو سريع دئ، بيشکه چي زمونږ رسولان ستاسو مکرونه ليکي، الله هغه ذات دئ چي تاسي په وچه او اوبو کي بيايي، تردې چي تاسي په کبنتی کي وئ او کبنتی له سورو سره يوځای د ملايم او خوندور نسيم سره وخوځي او پدې سره خوشحاله شي، خو ناڅاپه تېز باد او طوفان ورباندي راشي او له هر لوري څپې ورباندي راتاو شي او گمان وکړي چي محاصره شول، پدې وخت کي الله ته پداسي حال کي دعاء کوي " او مرسته ترې غواړي چي په خپل " ديانت کي ورته مخلص شوي وي او وايي: که دي لدې نه وژغورلو نو حتماً به شکر کوونکي بندگان وو، خو کله چي نجات ورکړو بيا د خپل تعهد خلاف په ناحقه په زمکي کي سرکشي او بغاوت کوي. اې خلکو! په يقين

سره چي ستاسي سرکشي او بغاوت ستاسي په ضرر ده " دا درکړی شوی فرصت " د دنیوی ژوند یوه متاع ده، بیا مو زمونږ لوري ته راتگ دی او په هغه څه به مو خبر کړم چي تاسو کول.

گورئ چي د کبنتی په خوځېدو او د نرم باد په لگېدو سره خوشحاله شي، خو کله چي تند او تېز بادونه د دوی لوري ته مخه کړي، او د طوفان خپې ئې احاطه کړي، حالت ورته داسي وېرېښي چي د نجات ټولي لاري تړل شوې، د نجات هيڅ لاره په نظر نه ورځي، داسي څه په لاس کي نه لري چي اعتماد پرې وکړي او طمعه ترې ولري، نو الله جل شأنه ته مخه کړي، هغه ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، په داسي حال کي چي په خپل ديانت کي د اخلاص ژمنه کوي، وايي: که موږ ته له دې مشکل او مصيبت نه نجات راکړې نو حتماً به ستا له شاکرو بندگانو څخه وو، ځان به ستا د دې او ټولو نورو نعمتونو مرهون او پورورې گڼو، خو کله چي هغوی له کړاوه وژغوري ناڅاپه به گورې چي د خپلو مخکنيو تعهداتو په خلاف به هغوی په زمکه کي په ناحقه تېری او بغاوت کوي، هغه ژمني به ترې هېري وي چي ويل ئې: که مو وژغورې نو بیا به ستا مخلص بندگان وو!!
همدا راز فرمايي:

§.0m \$V1\$\$F& #%ä \$%F& yñiYF 9 \$R%\$ 209#z »; RIM\$S B #E)ñ

y7 9% x 4/m; B Ñ 4ñ \$wãof 09b(2 \$ 1/3ñ mZa \$ly±x

کله چې انسان ته څه تکلیف ورسېږي، نو په داسي حال کي موږ مرستي ته بلې چې په اړخ به پرېوتی وي، يا به ناست وی، يا به ولاړ وي "په هر حالت کي به مسلسل الله تعالی ته دعاء کوي او مرسته به ترې غواړي، که په اړخ پروت وي، يا ناست وي يا ولاړ او روان وي دعاگاني به کوي"، خو کله چې ده ته هغه رسېدلی مصیبت لري کړو بيا به داسي درومي لکه چې موږ ئې له هغه تکلیف نه خلاصون ته نه وو وربللي "موږ ته ئې دعاء نه وه کړې او په هغه مشکل وخت کي ئې له موږ نه مرسته نه وه غوښتې، الله تعالی به هم هېر کړي او له الله تعالی سره خپل ټول تعهدات او ژمني هم"، مسرفينو ته خپل عملونه داسي ښاېسته او مزین کړی شوي.

په دې ټولو آيتونو کي گورو چې له الله تعالی سره د انسان د تعلق څرنگوالی او عبادت ئې په دې پورې مربوط دی چې هغه له الله نه د استعانت په اړه څه تصور لري، په کومو لحظاتو کي چې هغه د نیازمندی او احتیاج احساس وکړي، گورو چې دعاء کوي، عبادت کوي، تعهد کوي او الله جل شأنه مرستي ته رابلي، خو چې کله هغه ته د بې نیازی او استغنا تصور پیدا شي، بيا گورو چې عصیان او سرکشي کوي، بغي او طغيان کوي. په دې ترتیب معلومېږي چې هر څو مړه انسان د الله جل شأنه په نسبت پراخ او زیات معرفت ولري، د الله د ربوبیت او د هغه د رحمت د آثارو په اړه او دا چې په دې عالم کي د امورو تدبیر د هغه په اختیار کي دی، هر څومره چې په دې باب وسیع معلومات ولري، همدومره به د الله تعالی

عبادت کوي او له هغه نه به مرسته غواړي.

استعانت خو صورتونه لري:

يو صورت ئې دا دی چي ته له چا نه د هغه په غياب کي مرسته وغواړې، په دې گمان چي هغه له لري تا گوري او ستا غږ اوري، داسي استعانت له الله جل شأنه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه دی. بل صورت ئې دا دی چي ته په ورځني عادي معاملاتو کي له چا نه مرسته غواړې، په هغه عادي معاملاتو کي چي خلک عادتاً او معمولاً له يوه بل نه په هغه کي مرسته غواړي، مثلاً د اوبو گيلاس راکړه! دراوازه در سره بنده کړه! قلم دې راکړه او هغه کتابچه راکړه، پدې عادي شيانو کي غوښتنه جائز ده خو استغنا غوره ده. خو سوال کول، له چا نه څه غوښتل او گدايي حرام ده، اسلام د دې نه ممانعت کوي، څوک چي په دنيا کي سوال کوي، د قيامت په ورځ به هغه د الله په وړاندي داسي ودرېږي چي پر مخ به ئې غوښه نه وي، سپک او ذليل به وي، سوال حرام دی، په عادي معاملاتو کي غوښتنه او مطالبه جائز ده، خو صحابه وو له دې نه هم ډډه کوله، د هغوی په شان کي راځي چي څوک به په آس سپور وو، متروکه به ئې په زمکه ترې ولوېدله، د دې په حای چي چا ته ووايي: مرسته را سره وکړه او دا راکړه، له دې نه ئې هم استغنا کوله، په خپله به له آس نه کوزېدو او هغه به ئې رااخيستله، هغوی غوښتل چي په حان بسيا وي، چا ته ئې لاس اوږد نشي، له چا نه مرسته و نه غواړي، د بل مرسته وکړي، خو له هيچا نه څه و نه غواړي، که څه هم دا جائز ده خو د کمال تقاضا دا ده چي انسان له دې نه

خو د چا په غياب کي له هغه نه مرسته غوښتل دا له الله جل شانه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده، دا چي څوک گمان وکړي، بل په غياب کي د هغه په حال واقف دئ، د هغه غږ اورېدلی شي، او مشکل ئې رفع کولی شي، دا اميد او طمع له الله جل شانه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده. همدا وجه ده چي مورې مکرر وايو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ وَأَرْجُو رَحْمَتَكَ**: خاص ستا عبادت کوو او يوازې له تا نه مرسته غواړو، نه له ملائکو، پيغمبرانو، اولياءالله، پيرانو، شيخانو، قبرونو او زيارتونو نه او نه له الله جل شانه نه پرته له بل چا نه، هر څه او هر څوک چي وي، له هغه نه مرسته غوښتل حرام، ناجائز او شرک ده، يوازې الله جل شانه عالم بالغيب دئ، او هغه د دعاگانو اورېدونکی او منونکی دئ. مورې هره ورځ په وار وار، لږترلږه دوه دېرش ځله په لمانځه کي له الله سره مکرر تعهد کوو چي يوازې ستا عبادت کوو، او يوازې له تا نه مرسته غواړو اياک نستعين، لکه چي يوازې ستا عبادت کوو همدا راز يوازې له تا نه مرسته غواړو.

خو تداوي کول، د جنگ لپاره زره اغوستل او د وسائلو نه کار اخستل، نه يوازې دا چي له الله جل شانه نه د استعانت او مرستي غوښتلو سره منافي نه ده، بلکي مورې دين په دي مکلف کړي يو چي مريض شو تداوي وکړو، د ځان حفاظت وکړو، تداوی او د ځان حفاظت، شرعي واجب او فرض دئ، خو په دې عقیده به يو چي په تداوي او تدبير باندي الله جل شانه اثرات او نتايج مرتب کوي، الله د هر مرض لپاره دوا پيدا کړې، خو

دا په خپله او مستقل بالذات نتیجه نه ورکوي، الله جل شانه په دې باندې نتایج مرتب کوي، مور په کارونو کې تديرونه کوو، جنگ ته خو؛ زره اغوندو، خندقونه کینو، صفوف منظم کوو، د صف په مقدمه او په آخر کې د احتیاط لپاره خاص افراد موظف کوو، پیره داران ټاکو، دا ټول کارونه، نه یوازې جائز دي، بلکې شرعي او دیني مکلفیتونه او وجائب دي، په دې ټولو کې زموږ عقیده دا ده چې په دې باندې نتایج الله جل شانه مرتب کوي او عاقبت د الله په واک کې دی.

دا مطلب چې رجاء، تمه او امید به صرف له یوه الله نه وي، او یوازې له همغه یوه الله نه به مرسته غواړو، د قرآن عظیم الشان په گڼ شمېر آیتونو کې راغلي لکه چې فرمایي:

﴿لَا يَجِدُكَ إِلاَّ مُخِيراً﴾

الاعراف: ۵۶

﴿لَا يَجِدُكَ إِلاَّ مُخِيراً﴾

په زمکه کې د هغې له اصلاح نه وروسته فساد مه کوئ، او الله په وېره او امید سره مرسته ته رابلئ، "په داسې حال کې چې هم له هغه وېرې او هم طمع او هیله ترې لرئ، دعاء ورته کوئ، په دې حالت کې ئې مرستې ته دربلئ او له هغه نه استعانت غواړئ" یقیناً چې د الله رحمت نېکانو ته نږدې دی. "څوک چې نېک وي، الله به د خپل رحمت او پېرزویني سیوری پرې غوړوي، هغوی به د الله تعالی رحمت حان ته نږدې ومومي.

همدا راز فرمایي:

له الله تعالى نه مرسته وغواړئ، د مشكلاتو او ستونزو په وړاندي صبر وكړئ او په دې خبري باور ولرئ چي د زمكي ټولواك الله تعالى دى، دا پرېكړه هغه كوي چي چا ته ئې په ميراث وركړي، خپل قوم ته د موسى عليه السلام وينا په دغو اساسي خبرو كي راخلاصه كوي: يوازې له يوه الله نه استعانت، د ستونزو او كړاوونو په وړاندي صبر او په دې خبرې يقين درلودل چي د زمكي مالك الله دى او د دې فيصله به الله كوي چي له خپلو بندگانو نه ئې چاته په ميراث وركړي، له بل چا نه د دې طمع مه لرئ چي هغه د زمكي وراثت تاسو ته وسپاري، او په دې خبرې باور درلودل چي د پرهېز گارانو عاقبت نېك دى او وروستى فتحه او برياً د دوى ده.

بايد وگورو چي دلته له پرهېز گارانو نه مراد څوك دي؟ كومو پرهېز گارانو به الله تعالى زمكه په ميراث وركوي؟ د آيت لومړى برخه ئې موږ ته رامعرفي كوي، دا پرهېز گاران هغه دي چي له الله تعالى نه پرته له بل چا استعانت نه غواړي، له دې نه ځان ساتي چي له الله تعالى نه پرته بل چا ته لاس اوږد كړي، هغه چي د مشكلاتو په وخت كي بې صبره كېږي نه، د بې حوصلگۍ او بې صبرۍ نه ځان ساتي، او له دېنه هم ځان ساتي چي تصور وكړي چي له الله نه پرته بل څوك هم كولى شي چا ته اقتدار وركړي او چاته د زمكي وراثت وسپاري، له دغو خبرو نه چي څوك ځان ساتي د همدغو پرهېز گارانو عاقبت غوره دى او وروستى فتحه او برياً به د دوى په برخه كېږي.

لكه څنگه چي د فاتحې په سورې كي دغه آيت د سورې په صدر او

منحنی برخي کي راغلی، درې آیتونه تر دې مخکي او درې ترې وروسته او

په منح کي "﴿﴾ ﴿﴾ ﴿﴾ : خاص ستا عبادت کوو

او خاص له تا نه مرسته غواړو" لکه چي دا آیت د دې سورې لپاره محور

دئ، همدا آیت او همدا مطلب د ټول قرآن لپاره محور دئ، يعني قرآن

عظیم الشان ټول په همدغه محور څرخېږي، د پیغمبرانو د دعوت خلاصه

همدا ده، د قرآن عظیم الشان د بلني او د دعوت تر ټولو ستر او محوري

مطلب همدغه دئ (﴿﴾ ﴿﴾ ﴿﴾ او همدا له الله

سره د انسان د تعلق او رابطې څرنګوالی ښيي، او په الله جل شأنه باندي د

ایمان ستره تقاضا همدا ده.

له الله جل شأنه سره کلکه مینه

نن په الله جل شأنه باندي د ایمان له غوښتنو څخه یوه بله اساسي

غوښتنه چي هغه له الله سره مینه او محبت ده توضیح کوو.

انسان یا په دې خاطر له یوه شي سره مینه ساتي چي د هغه ذات، د

هغه ښایست او د هغه جمال او کمال د دې باعث او مشوق وي چي انسان

له هغه سره مینه وساتي او یا په دې خاطر چي هغه د ده په ژوند کي څه اثر

لري، د هغه د انعام او پېرزوینې مرهون وي.

موږ په دې خاطر هم باید له الله سره مینه ولرو چي هغه زموږ پیدا

کوونکی دئ، زموږ پالونکی او ساتونکی دئ، موږ ته رزق او روزي راکوي،

هغه زموږ منع دئ، او په دې خاطر هم چي هغه د ټولو ستاینو وړ دئ، د

ټولومحامدو او نښېگڼو خاوند دئ او د کمال خاوند دئ. مور له الله جل شانه سره په دې خاطر هم مينه لرو چي هغه د کمال خاوند دئ، او په دې خاطر هم چي هغه زمور منع دئ، مور د هغه د پېرزوېنو مرهون يو.

له الله سره بايد انسان هومره مينه ولري چي دا مينه په بلي هري ميني غالبه وي او په دغه مينه کي هيڅ شي انسان له الله سره برابر نه کړي، دا شديد مينه په الله باندي د ايمان بله غوښتنه او تقاضا ده، لکه چي قرآن فرمايي:

كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَتَّىٰ تَتَّبِعُوا الْأَمْرَ وَالْإِهْلَامَ ﴿١٦٥﴾
بَرِّئُوا نَفْسَهُمْ بِمَا كَفَرُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ يُدْرِكُ الْكُفْرَ وَالظُّلْمَ ۚ إِنَّ اللَّهَ جَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٦٦﴾

البقره: ۱۶۵

او له خلکو نه ځيني له الله پرته داسي سيالان نيسي چي له الله سره د مينې په څېر ورسره مينه کوي او هغه خلک چي ايمان ئې راوړی، د الله په مينې کي ډېر شديد دي. او کاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د عذاب د ليدو په وخت کي ئې په خپلو سترگو گوري، چي يقيناً ځواک ټول الله لره دی او الله سخت عذاب ورکوونکی دئ.

دلته هغه څوک معرفي شوی چي مشرک دئ، په مينه او محبت کي ئې له الله سره ند او سيال نيولی او له الله جل شانه نه پرته د نورو سره هومره مينه ساتي لکه له الله جل شانه سره، يا ئې په دې خاطر بل څه د الله

جل شانه ند او سيال نيولى چي له هغه نه طمعه لري او د همدې طمعي او توقع په خاطر له هغه سره مينه کوي او يا دا چي په محبت او مينه کي ئې هغه د الله جل شانه سيال او ند نيولى دئ. خو د دوى په مقابل مؤمنان داسي معرفي کوي: **وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ** : او هغه چي ايمان ئې راوړى له الله سره په مينه کي ډېر شديد، کلک او قوي دي.

وروسته فرمايي: **وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ**

او کاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د عذاب د ليدو په وخت کي ئې په خپلو سترگو گوري، چي يقيناً ځواک ټول الله لره دئ او الله سخت عذاب ورکوونکى دئ.

د دې برخي بله ژباړه خو کمزورې ژباړه داسي ده: او که يو ليدونکى هغه کسان چي ظلم ئې کړى هغه مهال وگوري چي دوى د الله عذاب وگوري، نو په دې خبره به پوه شي چي قوت ټول الله لره دئ او دا چي الله جل شانه د شديد عذاب خاوند دئ.

دوى په دنيا کي له الله نه پرته له بل چا طمعه درلوده او گمان ئې کاوو چي د هغوى په لاس کي هم څه قوت شته، د همدې لپاره ئې هغه له الله جل شانه سره ند نيولى وو او د الله تعالى سيال ئې ترې جوړ کړى وو او يا په دې خاطر چي له الله جل شانه نه پرته د بل چا له عذاب نه وېرېدل، خو چي د الله عذاب وگوري په دې خبره به پوه شي چي د قوت مالک يوازي الله دئ.

څوک چي په دنيا کي د نورو خلکو له عذاب او مؤاخذهې نه وېرېدل
په کار وه چي د دې په حای له الله جل شأنه نه وېرېدلی او په حای د دې
چي بل چا ته ئې طمع، توقع او انتظار وو؛ له الله جل شانہ نه ئې طمعہ
درلودی.

هدا راز قرآن عظیم الشان فرمایي:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

التوبه: ۲۴

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

(ورته) ووايه: که ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه، ستاسو بنحې،
ستاسو خپلوان، ستاسو هغه مالونه چي ذخيره کړي مو دي، هغه تجارت
چي د بازار د سوړوالي او کساد نه ئې وېرېږئ او هغه بنگلې چي ورسره
مينه ساتئ، (که دا ټول) تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله په
لاره کي له جهاد نه غوره وي نو انتظار وکړئ تر څو الله خپله فيصله صادره
کړي، او الله دا فاسق قوم نه هدايت کوي.

د دنيا هر هغه څه چي انسان ورسره مينه ساتي په دې آيت کي

را خلاصه شوي، که تعلقات دي، دوستان او خپلوان دي، که شتمني، مال، دولت، تجارت او بنگلې دي، هر څه چي دي دا ټول يوې خوا ته او الله، د هغه پيغمبر او د الله په لاره کي جهاد بلي خوا ته، که ستا مينه او محبت له دغو سره وي او هغه تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله تعالی په لار کي له جهاد نه غوره وي، نو دا کسان فاسقان دي او د الهي هدايت دروازې د هغوی پرمخ تړل شوې دي، الله ئې نه هدايتوي او له الهي هدايت نه محروم دي.

دا د انسان دايمن د تللو لپاره ستر معيار او ملاک دئ، په دې سره هره لحظه انسان خپل ايمان سنجولی شي، هره لحظه د دې سوال راپيدا کېږي چي آيا ته ايمان ته ترجیح ورکوې، الله ته، د هغه پيغمبر ته، او د الله په لاره کي جهاد ته او که پلار، زامنو، وروڼو، خپلوانو، ښځي، مال، تجارت او بنگلو ته ترجیح ورکوې؟ انسان هره شېبه د خپل ايمان په اړه د همدغه معيار او ملاک او تلي په اساس قضاوت کولی شي، د چا چي تر الله نه د دې شيانو سره محبت زيات وي، هغوی فاسقان دي، د الله له هدايت نه محروم دي، د هغوی پرمخ د هدايت دروازې تړل شوې دي.

همدا راز فرمايي:

! \$' IQ \$ q i 3/4 h f s ` e N a y B % 2 q ` B (q z B # a u i y % 9 s s l s y

u i y % 9 s s l s ' e a o ' e a & u u z B s o n s ' e a 7 a e & y a r q o t a r N a r a e o p I

المائدة: ۵۴

چې داسې قوم راپيدا كړي چې دوى پر ده گران وي او دى پر دوى گران وي، پر مؤمنانو تواضع كوونكي او پر كافرانو حآن برگڼونكي، د الله په لار كې به جهاد كوي او د هېڅ ملامتونكي له ملامتولو به نه وېرېږي، دا د الله فضل دى، هغه چا ته ئې ورپه برخه كوي چې دى ئې غواړي او الله پوه د وسعت خاوند دى.

اې مؤمنانو! كه له تاسو نه څوك له خپل دين نه په شا شو نو الله به ډېر ژر داسې قوم راپيدا كړي چې دوى پر ده گران وي او دى پر دوى گران وي، پر مؤمنانو تواضع كوونكي او پر كافرانو حآن برگڼونكي، د الله په لار كې به جهاد كوي او د هېڅ ملامتونكي له ملامتولو به نه وېرېږي، دا د الله فضل دى، هغه چا ته ئې ورپه برخه كوي چې دى ئې غواړي او الله پوه د وسعت خاوند دى.

دلته مؤمنانو ته دا ډاډ ور كړى شوى چې د منافقينو په بېلېدو او له كافرانو سره د دوى په ملگرتيا مه غمجن كېږئ، كه څوك مسلمانان كمزوري وگڼي، د دوى له ملگرتيا لاس واخلي، مرتد شي، كافران ورته حواكمن معلوم شي، هغوى ته د ذلت سر تپت كړي، نو الله تعالى به د دوى په عوض كې داسې مؤمنان راپيدا كړي چې دا صفات به لري:

- پر الله تعالى به گران وي.
- دوى به له الله تعالى سره مينه لري.
- تر مؤمنانو به حآن لوړ نه گڼي، هغوى ته به د حقارت په سترگه نه گوري، كمزوري او ضعيف به ئې نه شمېري، هر يو به تر حآن لوړ او تر حآن زيات د عزت خاوند بولي.

• تر کفرانو به حآن لور گني، د هغوی په وړاندي به سر نه ټيټوي، هغوی ته به د عزت او درناوي په سترگه نه گوري.

• د الله تعالی په لار کي به جهاد کوي.

• د هیچا له ملامتولو به وېره نه لري، نه به د چا د تبلیغاتو پروا کوي او نه ئې د سپکو سپورو خبرو.

• دا د الله تعالی فضل دی، هغه چا ته ئې په برخه کوي چي د دې وړ ئې ومومي.

• الله تعالی د پراخ فضل خاوند دی او پوهېږي چي څوک د ده د فضل وړ او مستحق دی.

گورئ چي په دې مبارک آیت کي نه یوازي له الله تعالی سره مینه د ایمان تقاضا بډول شوې بلکي د مؤمنانو درناوی هم د ایمان نښه گڼل شوې، واقعي مؤمنان هغه دي چي د مؤمنانو په نسبت د لويي او الوروالي احساس نه کوي، حآن تر دوی لور، ستر، او اوچت نه گني، بلکي مؤمنان تر حآن لور او حآن تر دوی ټيټ گني، دا حکه چي هغه د ایمان په رڼا کي قضاوت کوي، له الله سره ئې مینه وي، همدا مینه او محبت په دې منتهي کېږي چي د ایمان خاوندان با عزته وگني او سپک او حقیر ئې و نه شمېري، او د کفرانو په نسبت د عزت، لوروالي او غوره والي احساس کوي.

الله تعالی هم واسع دی او هم علیم او ښه پوه، پېرزوښه ئې ډېره زیاته او پراخه ده، دا حکه چي هغه واسع دی، او په دې پوهېږي چي چاته

خه ورکړي، خپل فضل د چا په حال شامل کړي؟ څوک د دې مستحق او وړ دی؟ دا ځکه چې هغه علیم دی، پوهېږي چې څوک د ده د پراخ او وسیع فضل مستحق دی؟ څوک د دې وړ دی چې خپل فضل ورپه برخه کړي او له هغې ډلې څخه ئې وگرځوي چې الله ورسره مینه لري او دوی له الله سره مینه لري، د مؤمنانو په نسبت د یتیموالي او انکسار او د کافرانو په نسبت د عزت او لوړوالي احساس کوي، د الله په لار کې جهاد کوي او د ملامتونکي له ملامتولو نه وپرېږي، الله پوهېږي چې څوک د دې وړ دی چې په همدغه ډله کې ئې شامل کړي او د هغو کسانو په ځای ئې غوره کړي چې د الله د دین نه په شاتللي او مرتد شوي.

یوازي له الله نه وپره

لکه څنگه چې تاسو ولیدل چې انسان به له الله سره هومره مینه ساتي چې دا مینه به په بلي هري مینې او محبت غالبه وي، هیڅ مینه به دې حد ته نه رسېږي او انسان به په خپلي مینې کې هم له الله سره ند، شریک او سیال نه نیسي، همدا راز به انسان یوازې له یوه الله نه وپره لري، له الله تعالی نه وپره، په الله باندې د ایمان بله تقاضا ده.

دا مطلب هم د قرآن عظیم الشان د گن شمېر آیتونو په ترڅ کې توضیح شوی:

لکه چې د انفال د سورې په دوهم آیت کې راځي:

قُلْ إِنَّمَا نَعْبُدُ اللَّهَ قَدۡ نُسۡخِطُ مَا بَدَلۡنَا بِهِ سُبۡحٰنَ اللَّهِ عَمَّا يُشۡرِكُونَ

یقیناً خبره دا ده بله نه ده چي مؤمنان هغه کسان دي چي کله د الله نوم واخستل شي نو زړونه ئې رېږدي او کله چي د ده آیتونه پرې ولوستی شي نو ایمان ئې لازيات مضبوط شي او پر خپل رب توکل کوي.

واقعي مؤمنان هغه دي چي د الله تعالی د نامه په اورېدو سره ئې زړونه رېږدي، د خدای د نوم له هېبته او له هغه نه د وېرې او خوف په وجه د دوی زړونه پرېږي، کله چي د الله نوم یاد شي، نو په دوی وېره او هېبت مسلط شي. دا هم د مؤمن د پېژندو لپاره ملاک دی، په دې سره ته مؤمن انسان پېژندلی شي، څوک چي د الله د نامه په وړاندي بې اعتنا او بې تفاوته وي، که د ده په وړاندي د الله نوم هم واخستل شي، په ده کي هېڅ تبدیلی رانشي او زړه ئې له خوف او وېرې ونه پرېږي، او کله چي د الله آیتونه واورې ایمان ئې لازيات مضبوط نشي او پر خپل رب توکل او اعتماد نه لري، هغه دې په خپل ایمان ووېرېږي، لکه چي دلته قرآن په همدې صیغه فرمایي: **وَ إِذَا تَلَّيْتْ عَلَيْهِمْ ءَايَتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ**: او کله چي د الله آیتونه پرې ولوستی شي د دوی ایمان تقویه کړي، د آیتونو په اورېدو سره ئې د الله تعالی په نسبت اعتماد او توکل زیات شي، یقین ئې پوخ شي، الله ته ئې امید اضافه شي او په خپل رب توکل او اعتماد کوي.

د احد د جنگ نه وروسته، د دېمن ځیني مبلغین راتلل او په مدینه کي ئې دا تبلیغات کول چي قرېشو لوی لښکر تعبیه کړی او په مدینې د لویې حملې اراده لري، ستاسو د ختمولو لپاره ئې پوره تیاری نیولی، له دې

شیطان سره څه تعلق او رابطه وي او له هغه سره ئې دوستي قائمه کړې وي هغه به د شیطان د تبلیغاتو تر تاثیر لاندې راځي او په دې ترتیب به شیطان د هغه په زړه کې وېره او خوف راپیدا کوي، شیطان خپل اولیاء وپروي یا شیطان د خپلو اولیاوو او دوستانو څخه خلک وپروي.

وَأَمَّا الْفِتْيَانُ الَّتِي أَحْرَجْنَاهُنَّ مِنْ الْأَرْضِ الْأَرْضِ الْعَالِيَةِ فَلَهُنَّ أَزْوَاجٌ مُثَلِّمَاتٌ لِهِنَّ وَأَنْفُسُهُنَّ فِي الْأَرْضِ الْعَالِيَةِ

نو له دوی نه مه وپریږئ، له مانه ووېرېږئ که ایمان لرئ.

که تاسو په رښتیا پر الله ایمان لرئ نو یوازې له یوه الله نه به وپریږئ، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه به وېره نه لرئ، کوم تبلیغات چې د دښمن په گټه ستاسو په صفوفو کې، د دې لپاره روان دي چې په تاسو کې وېره او خوف راپیدا کړي، د دې تبلیغاتو نه به نه متاثره کېږئ، له دښمن نه به وېره نه لرئ، که تاسو رښتیا پر الله ایمان لرئ نو یوازې له مانه ووېرېږئ.

همدا راز قرآن عظیم الشان د مؤمنانو په شان کې فرمایي:

وَأَمَّا الْفِتْيَانُ الَّتِي أَحْرَجْنَاهُنَّ مِنْ الْأَرْضِ الْأَرْضِ الْعَالِيَةِ فَلَهُنَّ أَزْوَاجٌ مُثَلِّمَاتٌ لِهِنَّ وَأَنْفُسُهُنَّ فِي الْأَرْضِ الْعَالِيَةِ

السجده: ۱۶

وَأَمَّا الْفِتْيَانُ الَّتِي أَحْرَجْنَاهُنَّ مِنْ الْأَرْضِ الْأَرْضِ الْعَالِيَةِ فَلَهُنَّ أَزْوَاجٌ مُثَلِّمَاتٌ لِهِنَّ وَأَنْفُسُهُنَّ فِي الْأَرْضِ الْعَالِيَةِ

اړخونه ئې د خوب له ځای نه کناره شي، خپل رب له وېرې او طمعي سره رابلي او له هغه څه نه انفاق کوي چې مور وروزي کړي.

دلته د مؤمنانو حال بیانوي او فرمایي چې: د شپې له خواتې اړخونه له مضجع او د پرېوتو له ځای نه لري او کناره کېږي، خوب او آرام بستر

پرېږدي، د شپې په خلوت کي، د آرام له بستر نه د هغوی اړخونه کناره شي، د عبادت لپاره خلوت شي، خپل رب ته دعاء کوي، د شپې په خلوت کي له بستر نه اوچت شي، خوب او آرام پرېږدي، خپل رب ته په دعاء او د هغه په عبادت کي مصروف شي، "خوفاً و طمعاً: له وېري او هيلي سره"، له يوې خوا له الله جل جلاله او د هغه له عذاب نه وېرېږي او په همدې خاطر د شپې په زړه کي د الله په عبادت لگيا شي، خوب پرېږدي او له آرام بستر نه کناره شي او له بلي خوا، الله جل جلاله ته طمعه او هيله لري چي د همدې طمعي او هيلي په وجه بستر پرېږدي، د الله په وړاندي ودرېږي او د هغه عبادت کوي.

همدا راز فرمايي:

لَا يَأْتِيَنَّكَ فِيهَا الْكِبَرُ وَالْهَرَبُ وَالْجَبَلُ وَالْوَادِي وَالْوَادِي وَالْوَادِي وَالْوَادِي

لَا يَأْتِيَنَّكَ فِيهَا الْكِبَرُ وَالْهَرَبُ وَالْجَبَلُ وَالْوَادِي وَالْوَادِي وَالْوَادِي وَالْوَادِي

الحديد: ١٦

لَا يَأْتِيَنَّكَ فِيهَا الْكِبَرُ وَالْهَرَبُ وَالْجَبَلُ وَالْوَادِي وَالْوَادِي وَالْوَادِي وَالْوَادِي

آيا مؤمنانو ته هغه وخت نه دى را رسېدلى چي د الله په ذكر او د حق وينا په نزول سره د دوى زړونه خشوع وكړي؟ (آيا مؤمنان هغي مرحلې ته نه دي رسېدلي چي اوس د الله تعالى د نوم او د قرآن د آيتونو په اورېدو سره د دوى په زړونو كې وېره راولاړه شي، اوس خو بايد هغي مرحلې ته رسېدلي وي چي د الله جل شأنه د نامه او د قرآن د حق وينا په اورېدو سره

د دوی په زړونو کې خشوع او وېره راپیدا شي، او د هغو کسانو په څېر نه وي چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی چې زمانه پرې اوږده شوه نو زړونه ئې سخت شول او اکثر د دوی فاسقان دي.

دوی باید د اهل کتابو په څېر نشي چې د زمانې په تېرېدو او د مبارزې په اوږدېدو سره ئې د زړونو لومړنۍ خشوع ختمه شوه، په زړونو کې ئې سختي راپیدا شوه، په حای د دې چې د زمانې طولاني کېدل د هغوی د مزیدې تربیې او د رشد او کمال باعث شي، له الله جل شأنه سره ئې رابطه مزید ټینګه شي او د الله جل شأنه په ذکر سره ئې په زړونو کې خشوع راپیدا شي او هر څومره چې الهي آیتونه په دوی تلاوت کېږي، د دوی په زړونو کې خشوع او وېره اضافه شي، برعکس د زمانې په تېرېدو او د سفر په اوږدېدو سره، د هغوی د زړونو سخت والی اضافه شوی. دوی گمان کاوو چې دا لنډ سفر دی، ډېر ژر به منزل ته رسېږي، شاید په طولاني سفر امتحان نشي، د اوږده سفر په پلي کولو و نه آزمویل شي، مبارزه ئې اوږده نشي او له لوړو ژورو او کړلېچونو سره مخامخ نشي، گمان ئې کاوه چې سفر لنډ دی، ډېر ژر به مقصد ته رسېږو او بیا به فتح او بری وي، په دې خاطر په اخلاص او صداقت او په شور، شوق او نشاط سره لاړل په صفوفو کې ودرېدل، خو چې لږ مبارزه اوږده شوه، سفر اوږد شو او ژر مقصد ته و نه رسېدل، د دې په وجه د هغوی زړونه سخت شول. په کار خو دا وه چې هر څومره په دې مسیر کې زیات درومي، همدومره د دوی رابطه او تعلق له الله جل شأنه سره ټینګېدلی، همدومره په معنوي لحاظ لوړ تللی، د

هغوی زیاته تربیه کېدی، ولې برعکس د زمانې د طولاني کېدو په وجه هغوی خپل ابتدايي او د لومړيو شپو او ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د دوی په زړونو کې چې کومه خشوع وه هغه هم ختمه شوه.

زه ډېر داسي کسان گورم چې د دې آيت مصداق دي، په ابتداء کې ډېر په اخلاص سره راوړاندي شول، خو متأسفانه ورو ورو، د دې په ځای چې له فکري، اخلاقي او عملي پلوه ئې ارتقاء په برخه شي او لوړ ولاړ شي، برعکس په شا ولاړل، زړونه ئې سخت شول، سقوط ئې وکړ، او د همدې آيت مصداق شول "فقست قلوبهم"... په ابتداء کې ښه په اخلاص سره لگيا ول، خو څومره چې مبارزه طولاني کېده، د دوی اخلاص کمېدو، هغوی دومره اخلاص او قوي ايمان نه درلود چې په دې طولاني موده کې په خپل حال پاته شي او په فتنو کې صدمه و نه گوري، بلکې اخلاص ئې دومره وو چې د څو شپو ورځو لپاره مقاومت وکولی شي، په دې فکر کې ول چې ښايي په کومه کودتا سره به انقلاب کامياب شي او دوی ته به رياستونه او وزارتونه په لاس ورشي، سفر ئې لنډ گڼلو او گمان ئې نه کاوو چې دا مبارزه به دومره اوږده او طولاني شي، په دې خاطر ئې د همغه لومړيو شپو ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د هغو کسانو په څېر شول چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی وو، چې زمانه پرې طولاني شوه، زړونه ئې سخت شول، نه يوازې زړونه ئې سخت شول؛ بلکې د دوی اکثر د فسق مرتکب شول، له حدودو نه ئې تېری وکړ او د الله تعالی له اوامرو ئې بغي او سرغړاوی وکړ.

د مائډې د سورې په ۴۴ آيت کي هم دا مطلب توضيح شوي، هلته

فرمايي:

وَيُؤْتِي السَّلَاطَ حَقَّهُمْ وَيُرِيهِمْ آيَاتِهِ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَمْ يَأْتِ الْيَهُودَ نَبِيٌّ بِبُرْهَانٍ بَيِّنٍ

بِآيَاتِهِ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَمْ يَأْتِ الْيَهُودَ نَبِيٌّ بِبُرْهَانٍ بَيِّنٍ

بِآيَاتِهِ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَمْ يَأْتِ الْيَهُودَ نَبِيٌّ بِبُرْهَانٍ بَيِّنٍ

بِآيَاتِهِ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَمْ يَأْتِ الْيَهُودَ نَبِيٌّ بِبُرْهَانٍ بَيِّنٍ

قُلْ إِنَّمَا أَدَّبْتُ الْقُرْآنَ وَمَا أَدَّبُتُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَالْأَعْيُنُ تُرِنُّ وَالصُّمُّونَ يُعْمُونَ

يقيناً چي دا تورات مو نازل کړ چي په هغه کي لارښوونه او رڼا ده، په دې سره هم هغو پيغمبرانو يهودانو ته پرېکړي اورولې چي مسلمانان ول او هم خدای پالونکو او علماوو په هغه څه چي د الله له کتابه ئې په حفاظت گمارل شوي وو او پرې شاهدان ول، نو له خلکو مه وپرېږئ او له ما ووپرېږئ او زما پر آيتونو ناخيزه بيه مه پرېږئ او چا چي په ما انزل الله حکم ونکړ نو همدا دوی کافران دي.

په دې مبارکو آيتونو کي لاندي لارښووني موږ ته شوې:

- تورات يو لارښود الهي کتاب وو چي خلک ئې له تيارو نه ايستل او د نجات او سعادت روښانه لار ئې وربښوده.
- خدای او د ده دين ته منقاد انبياوو د يهودو تر منځ د دغه کتاب

مطابق پر پکړي کولې.

د يهودو خدای پالو علماوو او مذهبي شخصیتونو هم د دوی ترمنځ د دغه کتاب احکام پلي کول، په خپله هم د دې کتاب ساتونکي او د پلي کولو ئې عملي بېلگي ول، عملاً ورته منقاد ول او د دوی په عملي ژوند باندې دې کتاب داسي سيوری غوړولی وو چي د هر چا تر سترگو کېدو.

تاسو هم باید د مخکنیو انبیاوو او خدای پالو علماوو په څېر عمل وکړئ، د خلکو له وېرې او د دنیوي گټې په طمعې الهي احکام شاته مه غورځوئ.

څوک چي د الله تعالی له لوري د لېږل شوي کتاب مطابق حکم ونه کړي، کافر دئ، د الله تعالی په نزد ئې د ایمان ادعاء هیڅ اعتبار او وزن نه لري.

په دې آیت کي هم گورئ چي الله جل شأنه فرمایي: یوازي له ما ووېرئ.

همدا راز د التوبه د سورې په ۱۳ آیت او ورپسې په ۱۸ آیت کي هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چي فرمایي:

أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۖ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ب) اَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۖ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

قِيَامًا مِّنَ اللَّيْلِ لِلذِّكْرِ فَتَعَالَىٰ لَاحُظًا

آيا له هغو خلکو سره نه جنگېږي چې خپلي ژمني ئې ماتې کړې، د پيغمبر
د ايستلو هوډ ئې وکړ او د لومړي ځل لپاره ئې له تاسو سره جگړه پيل
کړه، آيا له دوی وپريږئ، نو الله خو د دې زيات وړ دئ چې ترې ووېرېږئ
که ايمان لرئ.

همدا راز فرمايي:

PS\$ar I Å F \$D qmE k \$ \$ZE B#ä ÒB k \$y%É |; B eBef \$URJ

b&y7 Í»E# # pè (D \$w) | # 09r neq2 "9\$' Wår neqA 9\$

التوبه: ۱۸

ÇIÈ š iY%fgB# B #qrq#f

يقيناً چې د الله جوماتونه هغه څوک آبادوي چې په الله او د آخرت په ورځ
ئې ايمان راوړی، لمونځ ئې وکړ او زکات ئې ورکړ او له الله نه پرته له بل چا
و نه وپېرېدل، هيله ده دا کسان له مهتدينو څخه وي.

يعني له معنوي پلوه د جوماتونو او مساجدو د اعمار کار هغه خلک
کولی شي چې صفات ئې په دې آيت کې ښودل شوی، د جوماتونو ظاهري
آبادي او اعمار بېل کار دی او د هدايت له پلوه ئې رغول او اعمار بېل. لکه
چې په يوه روايت کې راغلي چې په آخره زمانه کې به جوماتونه په ظاهر
کې ښه آباد، مزین او ښايسته وي خو د هدايت له پلوه به خراب او وران
وي.

جوماتونه د هدايت له ناحيې هغه څوک آبادولی شي او هغه داعي د

الله د دين خدمت كولى شي چي د مخكنيو صفاتو ترڅنگ، دا صفت هم ولري چي له الله جل شانه نه پرته له بل چا ونه وېرېږي. د آيت په پاى كې دا وينا چي هيله ده دغه كسان هدايت مندونكي وي، بسپي چي له دغو صفاتو نه علاوه هم داسي څه شته چي د هدايت لپاره ضروري دي، يوازي دغه صفات كفايت نه كوي، پر دغو صفاتو سربېره ځيني داسي پړاوونه شته چي له هغوى نه د تېرېدو په صورت كې دا ثابتېږي چي آيا دوى له هغو كسانو څخه دي چي لار ئې موندلې كه نه؟ يوازي دا څو خبرې كافي نه دي، بلكي مزيد څه ته ضرورت شته، چي هغه په ورسې آيت كې توضيح كېږي، عملي جهاد به دا ثابتوي چي د چا په زړه كې له الله جل شانه نه وېره ده او څوك په رښتيا هدايت شوى دى او ايمان لري، په جهاد كې دا معلومېږي، جهاد هغه ملاك او معيار دى چي د هغه په ترڅ كې د چا د ايمان حقانيت او حقيقت څرگندېږي، د جهاد په دوران كې به دا معلومېږي چي څوك په خپل ايمان كې رښتيني دى او څوك دروغجن، څوك مخلص مؤمن دى او څوك منافق؟ په همدې خاطر د دغو صفاتو د بيانولو نه

وروسته ويل كېږي چي: **وَيُؤْتِيهِمْ مِنْ فَضْلِهِ كَيْفَ يَشَاءُ لِيُخْلِقَ مَا يَشَاءُ لِيُخْلِقَ مَا يَشَاءُ لِيُخْلِقَ مَا يَشَاءُ**

همدا راز فرمايي:

وَيُؤْتِيهِمْ مِنْ فَضْلِهِ كَيْفَ يَشَاءُ لِيُخْلِقَ مَا يَشَاءُ لِيُخْلِقَ مَا يَشَاءُ لِيُخْلِقَ مَا يَشَاءُ

هغه كسان چي د الله پېغامونه خلكو ته رسوي، "خلكو ته د الهي پيغام د

رسولو مسئولیت ورپه غاړه شوی" او ترې وپرېږي او له الله پرته له هیچا نه وپرېږي، او الله د حساب کوونکي په توگه کافي دی.
د النساء د سورې په ۷۷ آیت کې هم دا مطلب په دې الفاظو توضیح شوی:

كُلُّنَارٍ يَخْرُجُ فِيهَا زَكَاةٌ فَذُقُوا حَتَّىٰ لَا تُبْغِضُوا فِيهَا كَلِمَةً كَثِيرَةً
} ' \$Z9\$ b q t ± t WJ B x f i u # E) A S F E S L I A = C ä \$ h a n e k C 9 \$
A S F E S L I A M 6 x D i \$ V / u k q 9 \$ r 4 u o y % © & F k \$ \$ p u o y x
ž o z a t A F # @ < 4 % \$ u r % 0 \$ B F B © 6 3 5 f i % © y & # n j \$ U 3 ö z & w q p

النساء: ۷۷

كُلُّنَارٍ يَخْرُجُ فِيهَا زَكَاةٌ فَذُقُوا حَتَّىٰ لَا تُبْغِضُوا فِيهَا كَلِمَةً كَثِيرَةً

هغو ته دې ونه کتل چې ورته وویل شو: لاسونه مو راتم کړئ، لمونځ وکړئ او زکات ورکړئ، خو کله چې پر دوی جهاد فرض کړی شو نو یوه ډله ئې له خلکو نه داسې وپرېده لکه له الله نه او یا تر دې هم سخته وېره او ویل ئې: اې زمونږ ربه! ولي دي پر مونږ جنگېدل فرض کړل؟ ولي دي تر یوې نږدې نېټې ونه ځنډولو؟ ورته ووايه: د دنیا متاع خو وړوکی شی دئ او آخرت غوره دئ، د هغه لپاره چې تقوا ئې غوره کړه او د بخرکي په اندازه به پر تاسو تېری ونشي.

گورئ چې دلته د هغو کسانو حالت انځور شوی چې ورته ویل شوي

وو: خپل لاسونه راتم کړئ، په دې مرحله کې یوازې دا کار وکړئ چې خپل لاسونه له تېري نه وساتئ، د بل پر حقوقو تېری او تجاوز مه کوئ، یا ترې مقصد دا دی چې له جنگ نه ځان وساتئ، مطالبه ئې مه کوئ، مه وایاست چې ولي د جنگ احکام نه نازلېږي، ترڅو د کافرانو په خلاف وجنگېږو، يعني د بل چا پر حقوقو له تېري او تجاوز نه ځان وژغورئ او له جنگ نه ډډه وکړئ. ښايي دا خطاب هغو کسانو ته متوجه وي چې د قتال د حکم له نازلېدو نه د مخه ئې په لجاجت او اصرار سره ويل: ولي دا فرصتونه له لاسه ورکوو؟ ولي بايد دښمن ته يو قاطع گوزار ورنه کړو؟ ولي وسله وا نه خلو؟ ولي يو انقلابي اقدام ونه کړو؟ د جگړې د مناسب فرصت له را رسېدو نه د مخه ئې د هغې د پيل کولو مطالبه کوله، په دې ئې اصرار کولو، د دې لپاره ئې تبليغات کولو او ويل ئې: ولي يو انقلابي، قاطع او جدي اقدام نه کېږي؟ تر څو به د مسلح جهاد د پيل کېدو نه د مخکني مرحلې مشکلات او ستونزي گالو؟ بايد په يوه قاطع اقدام سره دا مشکلات حل کړو.

يا ئې مقصد دا دی چې په دې مرحله کې د فرد، فرد وظيفه دا ده چې د جگړې په ځای بايد په لمانځه او زکات سره د ځان روزني او تربیې ته توجه وکړي، خو کله چې قتال پرې فرض کړی شو، ناڅاپه د دوی يوه ډله له خلکو داسې وپېرېده لکه له الله تعالی نه، د جنگ د حکم له نازلېدو وروسته د دوی حالت داسې شو چې له دښمن نه ئې هومره وېره او خوف وو لکه له الله نه، او تر دې نه هم زیاته وېره، له الله جل شأنه نه ئې دومره

وپره نه وه لکه له خلکونه، او ویل ئې: اې زموږ ربه! ولي دي جنگ راباندي فرض کړ؟ ولي دي مزید مهلت او فرصت رانه کړ، چي تعداد مو زیات شوی وی، کافي وسائل مو برابر کړی وی، تر اوسه لا موږ هغي مرحلې ته نه یو رسېدلي چي وسلې ته لاس کړو او جنگ شروع کړو!

زموږ روان جهاد هم له دې مرحلې تېر شوی، د جهاد په شروع کي زموږ له ملگرو نه هم ځینو کسانو همداسي تبلیغات کول، ښه مو په یاد دي چي موږ ته ئې ښه ډېر مشکلات راوړل کړي وو، همدغه الفاظ ئې ویل: لَوْ لَا أَخْرُتْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ: ولې دي موږ تر یوې نږدې نېټې ونه ځنډولو، ولي موږ ته څه مهلت او فرصت رانه کړی شو، تر څو مو ځان برابر کړی وی، پوره تیاری مو نیولی وی، وسائل مو تهیه کړي وای، دومره ژر مو له کمونستانو سره تصادم او ټکر نه وی راغلی، د سردار داؤد په خلاف مو باید وسله نه وی اوچته کړې، باید څه موده نور مو تربیتي، فکري او فرهنگي کار ته ادامه ورکړې وی، دا په موږ باندي جنگ ولي ژر تحمیل کړی شو. له دې خبرو نه ئې یا مقصد دا وو چي جنگ له خپل مناسب وخت نه د مخه پیل شو، لا موږ کافي فرصت ته ضرورت لرو تر څو د روزني او تربیې کار تکمیل شي، بیا وسلې ته لاس کړو، او یائې مقصد دا وو چي جنگ ئې له مرگ او استیصال سره مترادف گڼلو او گمان ئې کولو چي د جنگ له شروع کېدو سره سم به زموږ استیصال کېږي او له منځه به ځو، جنگ د مرگ سره مترادف گڼي، نو ځکه وایي: الهي! کاشکي یو څه موده نور دي موږ ته وخت راکړی وی، په دې جنگ سره خو زموږ بنیاد ختمېږي

او د تحريک جرړې قطع کېږي. الله تعالى د دغو خلکو په حُواب کي فرمايي: قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَ لَا تُظَلِّمُونَ فَتِيلًا : ورته ووايه: د دنيا متاع قليله او ناخيزه ده او آخرت د هغه چا لپاره غوره دئ چي تقوى ئې وکړه، او د بخرکي او تار په اندازه به هم په تاسو ظلم ونه شي.

يعني له دنيوي ژوند او مال و متاع سره ئې مينې په تاسو کي دا وېره راپيدا کړې، له جنگ نه ډډه کوئ او د مزیدې مودې، فرصت او مهلت غوښتنه کوئ، گمان کوئ چي ښايي وسلې ته د لاس کولو په وجه به له هر څه محروم شئ او مخکني هلې ځلې به مو ضايع شي، د دوی د دغه غلط تصور او انگېرني په حُواب کي ويل شوي چي الله تعالى دا ظلم نه کوي چي ستاسو مخکني هڅي او عملونه ضايع کړي او هيڅ نتيجه پرې مرتب نه کړي، ستاسو دا گمان بې ځايه دئ د جگړي په نتيجه کي به ستاسو ټولي مخکني هلې ځلې هدر شي، دا د اصلاح په لور د دعوت او بلني کوم کار چي تر ننه مو تر سره کړی، ټول به ضايع شي! الله جل شأنه د دوی په حُواب کي فرمايي: نه، د يوه بخرکي په اندازه به هم په تاسو باندي ظلم ونه شي، تاسو به د خپلو عملونو اجر په مکمل ډول تر لاسه کوئ، په دنيا کي هم او په آخرت کي هم، ډېر کسان له دې وېرې له دښمن سره د روغي جوړي لار غوره کوي چي گمان کوي د عدم مدهانت او روغي جوړي په صورت کي به د دوی هلې ځلې او قربانۍ ضايع او حبط شي، ډېر کار ئې کړی داسي نه چي ټول ضايع شي، خو الله جل شأنه فرمايي: وَ لَا تُظَلِّمُونَ

فَتَيْلًا، الله جل شأنه انسان ته د ده د عملونو بدله او اجر په دنيا او آخرت
کي ورکوي، هر څوک به د خپل عمل مکمل اجر تر لاسه کوي، الله تعالی د
هیچا اجر په هیڅ صورت کي نه ضایع کوي.

دا مطلب د قرآن عظیم الشان په گڼ شمېر نورو آیتونو کي هم
راغلی چي مؤمن بنده به یوازي له الله جل شأنه څخه وپېرېږي، لکه چي
فرمایي:

البقره: ۴۰

﴿فَمَنْ يُؤْمِرْ بِالْغَيْرِ الْمُبْهَمِ﴾ ...

خاص له مانه ووېرېږئ

البقره: ۴۱

﴿فَمَنْ يُؤْمِرْ بِالْغَيْرِ الْمُبْهَمِ﴾ ...

خاص له مانه ویره ولرئ.

دا مطلب د یوه روایت په ترڅ کي څومره ښکلی انځور شوی: څوک
چي له الله څخه وپېرېږي هر څه به له هغه نه وېره ساتي، (الله تعالی به هغه
ته هومره هیبت او وقار ورکړي چي د دنیا هر څه به له هغه نه ویره ساتي)
او څوک چي له الله څخه نه وپېرېږي له هر څه نه به وپېرېږي، (له هر څه نه
به ئې وېره وي، پر زړه به ئې خوف مسلط وي)، خو چي د الله جل شأنه
وېره ئې په زړه کي حای ونيو، بیا الله جل شأنه ورته هومره وقار او هیبت
ورکړی چي هر څه له ده نه وېره ساتي، په دې اړه پیغمبر علیه السلام
فرمایي: ما ته په داسي رعب نصرت راکړی شوی چي د یوې میاشتي په
فاصلې لري ئې اغېز رسي، هلته هم د دښمن په زړه کي وېره او خوف

راپيدا کېږي، څوک چي له الله نه وېره لري، الله دغسي وقار او هيبت ورته ورکړی چي په دومره لري فاصله کي هم د دښمن په زړه کي د هغه وېره او خوف مسلط وي خو چي له الله څخه نه وېرېږي بيا ئې حالت داسي وي لکه چي قرآن فرمايي:

المنافقون: ٤

... ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠

هر جگ غږ د حآن په خلاف گڼي.

له هر جگ غږ نه وېرېږی او د حآن په خلاف ئې گڼي.

ولي به يوازي له الله جل شأنه نه وېرېږو؟

انسان يا په خپل مرگ ژوند له بل نه وېرېږي، يا په خپل رزق او روزي او يا په خپل عزت، له هغه چا نه به وېره لري چي گمان وکړي، د ده په مرگ، ژوند او رزق، روزي کي څه اثر لري او کېدی شي له هغه نه د ده عزت ته صدمه ورسېږي او يا د هغه په څنگ کي عزت تر لاسه کړي، يعني په خپل عزت له هغه نه وېره لري.

موږ په دې خاطر يوازي له الله نه وېره لرو چي زموږ د مرگ او ژوند د هغه په اختيار کي دئ، هغه دئ چي موږ ته رزق او روزي راکوي او د عزت او د ذلت فيصله هم د هغه په اختيار کي ده. لکه چي قرآن، د ابراهيم عليه السلام په قصې کي دا مطلب په دې توگه زموږ مخي ته ږدي:

کله چي د ابراهيم عليه السلام قوم د ده په اړه دا فيصله وکړه چي بايد وئې وژني او په اور کي ئې وسوزوي، ټول قوم په دې خبره متفق شوی،

د هغه د سوزولو لپاره لوی اور بل شوی، منجنیق تیار شوی، د هغه د مرگ د وژلو او سوزولو پرېکړه شوې، موقتاً زندان ته تللی، تر څو په همغه معینه ورځ چې ټول خلک به راغونډېږي، په منجنیق کې ئې کښېنوي او په دې لوی اور کې ئې واچوي. قرآن عظیم الشان له همدغه حالت نه حکایت کوي او فرمایي:

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاءَلْتَهُمْ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ فَخُذُوا حَتَّىٰ يَخْرُجَ إِلَيْكُمْ أَمْ يَبْغُونَ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ مَوْعِدُكُم يَوْمَ تَبْعَثُونَ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاءَلْتَهُمْ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ فَخُذُوا حَتَّىٰ يَخْرُجَ إِلَيْكُمْ أَمْ يَبْغُونَ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ مَوْعِدُكُم يَوْمَ تَبْعَثُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاءَلْتَهُمْ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ فَخُذُوا حَتَّىٰ يَخْرُجَ إِلَيْكُمْ أَمْ يَبْغُونَ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ مَوْعِدُكُم يَوْمَ تَبْعَثُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاءَلْتَهُمْ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ فَخُذُوا حَتَّىٰ يَخْرُجَ إِلَيْكُمْ أَمْ يَبْغُونَ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ مَوْعِدُكُم يَوْمَ تَبْعَثُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاءَلْتَهُمْ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ فَخُذُوا حَتَّىٰ يَخْرُجَ إِلَيْكُمْ أَمْ يَبْغُونَ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ مَوْعِدُكُم يَوْمَ تَبْعَثُونَ﴾

البقره: ۲۵۸

هغه څوک دي ونه ليد چې له ابراهيم سره ئې په دې خاطر شخړه کوله چې الله ورته پاچاهي ورکړې وه؟ کله چې ابراهيم وويل: زما رب همغه دئ چې ژوندي کول او وژل کوي، وئې ويل: زه يم چې د ژوند مرگ فيصله کوم!! ابراهيم وويل: الله خو لمر له مشرقه راخېژوي ته ئې له مغربه راوله که رښتونی يې، نو هغه چې کافر شوی وو، مبهوت او حيران شو،(څه ئې د ويلو لپاره نه موندل) او الله ظالمان نه هدايت کوي.

گورئ چې په دې مبارک آيت کې دوه څېرې د مخاطب په وړاندې انځور شوې: يوه د هغه چا چې اقتدار مغرور کړی، له الله تعالی نه منکر، د

خلکو د مرگ او ژوند اختیار حان ته ورکوي، له يوه موحد او خدای پال انسان سره د دښمنۍ او مخالفت په مورچل کي، او بله ئې د هغه چا چي د همدې مغرور واکمن دربار ته بېول شوی، د مرگ او په اور کي د سوزېدو پرېکړه ئې شوې، خو هغه ډاډه او مطمئن دئ او په همدې حالت کي وايي چي د چا د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي، دا خبره په داسي حال کي کوي چي ټول خلک د ده په وژلو سلا شوي، د دې لپاره راغونډ شوي چي په اور کي د ده غورځولو صحنه په خپلو سترگو وگوري، په دغسي يوه هيبتناک حالت کي نمرود ته وايي: زما رب هغه ذات دئ چي د مرگ ژوند فيصله د هغه په اختيار کي ده، نه ستاسو په لاس کي، دا د دې خبري په اړه د ابراهيم عليه السلام د بشپړ او کامل اطمینان او يقين ښودنه کوي چي د خپل مرگ او ژوند په اړه له الله نه پرته له بل چا نه وېره نه لري. کله چي نمرود هغه ته وايي: **أَنَا أَحْيُ وَأُمِيتُ**: دا زه يم چي د مرگ او ژوند پرېکړه کوم. په رواياتو کي راحي چي نمرود دوه کسان را غواړي، يو د مرگ مستحق دئ هغه ته عفو کوي او بل بې گناه دئ د هغه د مرگ فيصله کوي، په دې ترتيب ابراهيم عليه السلام ته ښيي چي دا ده وگوره چي د مرگ او ژوند پرېکړه زما په واک کي ده، ابراهيم عليه السلام د ده د ادعا د تردید او د دې خبرې د اثبات لپاره چي د مرگ ژوند فيصله د الله په اختيار کي ده، هغه ته وايي: **... فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ***: دا دئ زما رب خو لمر له مشرق نه راپورته کوي ته ئې له مغربه را اوچت کړه که

رښتونی یې، نو هغه چې کافر شوی وو حیران شو او الله ظالمان نه هدایت کوي.

ابراهیم علیه السلام په دې استدلال سره، دا خبره ثابتول غواړي چې لکه د لمر په راختو او لوېدو او طلوع او غروب کي چې له الله نه پرته بل هیڅوک هیڅ نوع اغېز نه لري، لکه چې د ورځي او شپې په تلو راتلو کي له الله تعالی پرته هیڅوک داسي نشته چې د هغه اراده څه اثر ولري، همدا راز د مرگ او ژوند فیصله هم صرف یو الله کوي، که چاته ژوند وربخښي، هغه ئې وربخښي او که د چا د مرگ فیصله کوي هغه ئې کوي.
قرآن عظیم الشان په همدې اړه فرمایي:

#E) NjI'qz } #q2\$u #rēyx Uii%!\$ #qrq23 W #qB#ā Uii%Q\$P\$Y
\$Br #q2\$B \$B \$RYoVĒ #qR% qP" xā #qR% #& Cj Cē \$' i #qūN
? # 3l<ja 3/4Cā? # 3ūqā' iūāym y7Vē ? #ēpōū #qēē

آل عمران: ۱۵۶

قِيلَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

اې مؤمنانو! د هغو په څېر مه کېږئ چې کافران شول او د خپلو ورونو په اړه ئې چې په سفر تللي وو او يا ئې غذا کوله "او هلته يا مړه يا وژل شوي وو" وويل: که زموږ په خوا کي وی، نه به مړه شوي وو او نه به وژل شوي وو!! تر څو الله دا خبره د دوی په زړونو کي د حسرت لامل وگرځوي، حال دا چې د ژوند، مرگ پرېکړه الله کوي او الله د هغه څه ښه ليدونکی دی چې

د دې آیت اساسي مطالب دا دي:

مسلمانان د مرگ او ژوند په اړه له کافرانه تصور نه منع شوي.

که چا مړینه او وژنه، سفر یا غذا ته منسوب کړه او د وژل شوي او مړ شوي خپلوان په اړه ئې وویل: که زمونږ په څنگ کې وی، په غذا کې ئې برخه نه وی اخیستې او په سفر نه وی تللی له مړینې او وژنې نه به خوندي پاتې شوی وو، د ده دا تصور او اعتقاد کافرانه دی.

د ژوند مرگ پرېکړه یوازې الله کوي.

دا کافرانه تصور له دې نه پرته بل څه نه ده چې په زړونو کې د حسرت باعث شي، په دې حسرت سره الله جل شأنه کافران تعذیبوي. د انسان کوم کړه وړه چې له همدې کافرانه اعتقاد نه خړوبېږي، که هغه له مرگ نه وېره وي، په جهاد کې برخه نه اخیستل وي او سنگر ته د خپلوانو له لېږلو نه ډډه کول وي، الله په ټولو خبر دی او ستاسو د ټولو عملونو شاهد او ناظر دی.

همدا راز قرآن عظیم الشان فرمایي:

نَسَبٌ وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَهم مِّنْ دُونِهِ شَيْئًا لَّيْسَ لَهُمْ شِرْكٌ لَّئِن لَّمْ يَظْهَرْ لَهُم بَيِّنَاتٌ مِّنْ رَبِّهِمْ لَفِى شَكٍّ مِّمَّا يَدْعُونَ

التوبه: ۱۱۶

لَيْسَ لَهُمْ شِرْكٌ لَّئِن لَّمْ يَظْهَرْ لَهُم بَيِّنَاتٌ مِّنْ رَبِّهِمْ لَفِى شَكٍّ مِّمَّا يَدْعُونَ

یقیناً چې د آسمانونو او زمکې واکمني د الله ده، ژوندي کول کوي او وژل)

د ژوند او مرگ پرېکړه د ده له لوري کېږي) او تاسو لره له الله پرته نه
 کوم ولي شته او نه نصير، (له الله تعالى پرته بل داسي څوک نشته چي
 ستاسو مرسته او حمايت وکولى شي).
 همدا راز فرمايي:

خبر و 41 \$gZ9# @0\$ B » n z \$ ar M < U f r ¼ C t a " % ! \$ q e r

المؤمنون: ۸۰

قوله في قوله

او دى هغه ذات دى چي د مرگ ژوند پرېکړه کوي، د شپې او ورځي يو په
 بل پسې راتله هم هغه لره دي "دا کار هم د ده په اختيار کي دى"، نو آيا
 تعقل نه کوى؟!

لکه چي د شپې او ورځي تگ راتگ د ده په اراده ترسره کېږي، همدا
 راز د مرگ ژوند پرېکړه هم د ده له لوري کېږي، لکه چي د شپې او ورځي
 په تلو راتلو کي له الله نه پرته د بل هيچا اراده هيڅ ډول اثر او اغېز نه
 لري، يوه شېبه ئې نه مخکي کولى شي او نه ئې وروسته کولى شي، همدا
 راز د مرگ او ژوند فيصله هم الله تعالى صادروي او پدې کار کي هم له الله
 تعالى پرته بل هېڅ شى هيڅ ډول ونډه او اغېز نه لري.

هيڅ نفس نه مري مگر د الله په حکم او اذن سره، او له يوې ټاکل
 شوې نېټې سره سم. دا نېټه مخکي له مخکي ټاکل شوې او ليکل شوې،
 هر ژوى په همدغه معينه نېټه د مرگ داعي ته لبيک وايي، خو د الله تعالى
 په اذن او حکم سره:

AE Br 3MS rB \$MFI k #5607 w) Nq08 b&S y0i b\$2 \$Br

4qB 3/4i'sc0A Fy #> #q0 \$iA` Br \$qB 3/4i'sc0A Fy #> #q0 \$iA`

آل عمران: ۱۴۵

ÇIÈ UtiA` 9%' 167y"r

او هيڅ نفس ته نه بنيابي چي ومري مگر د الله په اذن سره په ليکل شوې ټاکلې نېټې او څوک چي د دنيا اجر غواړي له همدې نه ئې برخه ورکوو او څوک چي د آخرت اجر غواړي له هغه نه ئې برخه ورکوو او ډېر ژر به شکر کوونکو ته غوره بدله ورکړو.

په دې مبارک آيت کي د لاندې سترو سترو خبرو لارښوونه شوې:

د هر چا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاکل شوې.

دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي ليکل شوې. په داسي کتاب کي چي

په هغه کي هيڅ تبديلی نه شي راتلی.

مرگ په همدې ټاکل شوې او ليکلې نېټې راځي خو د الله له اذن او

اجازې نه وروسته راځي.

څوک چي د خپلو عملونو دنيايي بدله غواړي نو الله له هغه نه څه

ورکړي او څوک چي د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه

ورکړي.

د الله شاکر بندگان به ډېر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی

دنيايي اجر ضايع کېږي او نه اخروي.

د دې آيت له مخې شاكر بنده هغه دئ چې مرگ ژوند د الله له لوري

گني او د خپلو عملونو د اخروي بدلې په لټه كې وي.

دا مبارك آيت مور ته لارښوونه كوي چې د هر ژوي لپاره د مرگ

ثابته نېټه ټاكل شوې، او ليكل شوې او بيا په همدغه معينه نېټه كې هم د

الله په امر او حكم سره د انسان مرگ تحقق مومي.

هدا راز قرآن عظيم الشأن فرمايي:

﴿ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ ﴿١﴾ ثُمَّ عَلَّمْنَاهُ قُرْآنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ ﴿٢﴾ أَوْ يَحْتَفِظُهُ ﴿٣﴾ إِنَّ الْإِنسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَ كَفِيرٌ ﴿٤﴾ ﴾

﴿ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ ﴿١﴾ ثُمَّ عَلَّمْنَاهُ قُرْآنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ ﴿٢﴾ أَوْ يَحْتَفِظُهُ ﴿٣﴾ إِنَّ الْإِنسَانِ لِرَبِّهِ لَكَنَ كَفِيرٌ ﴿٤﴾ ﴾

الروم: ٤٠

﴿ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ ﴿١﴾ ثُمَّ عَلَّمْنَاهُ قُرْآنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ ﴿٢﴾ أَوْ يَحْتَفِظُهُ ﴿٣﴾ إِنَّ الْإِنسَانِ لِرَبِّهِ لَكَنَ كَفِيرٌ ﴿٤﴾ ﴾

الله هغه ذات دئ چې تاسي ئې پيدا كړئ، بيا ئې تاسي ته روزي دركړه، بيا

تاسي وژني، بيا مو بېرته راژوندي كوي، آيا ستاسي له شريكانو نه داسي

خوك شته چې له دې كارونو نه كوم يو وكړي شي؟! پاكې ده الله لره او

هغه لوړ دئ له هغه څه نه چې دوى ئې ورسره شريك گرځوي.

يعني ستاسي په پيداينست كې، ستاسي په رزق او روزي كې او ستاسو

په مرگ او ژوند كې هيڅوك له خداى سره شريك نه دي، الله تعالى له

دې عيب نه پاك او له دې نه لوړ دئ چې په دې كارونوكي خوك د ځان

شريك ونيسي.

په دې مبارك آيت كې ويل شوي چې په دغو څلورو كارونو كې

هيڅوڪ او هيڅ ڇه له الله تعالى سره شريڪ نه دي، مشرڪانو ته ويل شوي چي آيا په خپلو دروغجنو معبودانو کي داسي څوڪ مومئ چي له دغو کارونو څخه ڪوم يو وکړي شي، ستاسو په پيداينبت کي، ستاسو په رزق او روزي کي، ستاسو د مرگ په فيصله کي او ستاسو په بياژوندون کي له الله سره شريڪ وي؟! سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ: پاڪي ده الله لره او اوچت دئ له دې نه چي له هغه سره څوڪ په الوهيت او ربوبيت کي شريکوي.

په خپل رزق يوازي له الله نه وېره:

لکه چي زمور د ژوند او د مرگ فيصله يوازي د الله تعالى له لوري کېږي، واک ئي يوازي له ده سره دئ، او په همدې خاطر مور په خپل ژوند له هغه نه پرته له بل چا وېره نه لرو او په دې باور يو چي په دې مسئله کي له الله نه پرته د بل چا اراده څه اثر نه لري، په دې خبرې مو کلک يقين دئ، هر مسلمان بايد په دې باور وي، په دې کي به شک نه کوي او په هيڅ حالت کي به د هغه په زړه کي د دې خبرې په اړه څه شک او شبهه نه راپيدا کېږي، همدا راز مور په دې باور لرو چي زمور د رزق او روزي ضامن او ذمه وار الله تعالى دئ او زمور د رزق او د روزي انتظام د ده له لوري کېږي، باران د ده په اراده ورېږي او دانه او مېوه د ده په اراده راپيدا کېږي، د همدې لپاره مور په خپل رزق او روزي هم له يوه الله نه پرته له بل چا څخه نه وېرېږو، دا ځکه چي د رزق او روزي پيدا کولو انتظام صرف د الله جل شانه په اختيار کي دئ، لکه چي قرآن فرمايي:

٧٠: الاسراء

او يقيناً چي مورب د آدم اولادې ته كرامت ور په برخه كړ او په وچه (زمكه) او بحر كي مو حمل كړ (د حمل وسايل مو ورته پيدا كړل)، پاكيزه رزق مو وركړ او دوى ته مو په ډېرو هغو شيانو فضيلت وركړ چي مورب پيدا كړي.

دا آيت مورب ته لارښوونه كوي چي الله تعالى انسانانو ته عزت او كرامت ورپه برخه كړ، د دوى لپاره ئې د حمل وسائل پيدا كړل، په وچه كي د آس او اوبس په څېر حيوانات، او د موټرو گاډو په څېر وسايل، په بحركي كشتي، لكه څنگه چي په بحر كي كشتي ترې مراد دئ، همدغسي په وچه كي دا د حمل ټول وسائل ترې مراد دي، د دغو وسايلو اړوند مواد، ضوابط، سنن او قواعد هم الله تعالى پيدا كړي، كوم مواد چي له هغوى نه په استفادې سره انسان موټرې، طيارې او كشتي جوړوي، ټول الله تعالى پيدا كړي او په انسان كي له دغو امكاناتو نه د استفادې استعداد هم د الله تعالى پېرزوينه ده، الله تعالى د دوى لپاره د رزق او روزي انتظام هم كړى، په دنيا كي دغه پاكيزه رزق چي تاسو ئې گورئ، دغه مېوې چي الله ئې د زمكي له مړو اجزاوو، له ختي او خاوري راپيدا كوي، په دومره پاكيزگي سره، له ظرافت، لطافت او نظافت سره، بنايسته او خوندي، داسي چي ته ئې له خوند نه لذت اخلي، له بوى او رنگ نه ئې خوند اخلي، هغه ته ئې

پوستکی ور اغوستي او د دې انتظام ئی کړی چي پاک او ستره وي، الله جل شأنه د دوی لپاره د داسی پاک رزق او روزي انتظام وکړ، دوی ته ئې پر ډيرو هغو مخلوقاتو فضيلت ورکړی چي الله تعالی پيدا کړي، له هره پلوه ئې دوی ته فضيلت ورکړ: د صورت له پلوه، د عقل او پوهي له پلوه، د گن شمېر استعدادونو له ناحيې، دا چي هغه ئې په زمکه کي خپل خليفه وگرځولو، د دنيا هر څه ئې هغه ته مسخر کړل، د زمکي او آسمانونو هر څه د هغه په خدمت کي دي او الله جل شأنه ده ته رام او مسخر کړي او په دې ترتيب ئې د ټولو مخلوقاتو په نسبت دوی ته فضيلت او لوړوالی ورکړی.

همدا راز الله جل شأنه فرمايي:

﴿وَمَا تَكُنْ لَهَا كَاظِمًا وَلَا خَالِدًا﴾

الملك: ٢١

﴿وَمَا تَكُنْ لَهَا كَاظِمًا وَلَا خَالِدًا﴾

آ به څوک وي چي روزي درکړي، که دی خپله روزي وسپموي؟! بلکې دوی تېنگار کوي، سرکښی کي او (له حق نه) په تېښتې کي.

يعني که الله تعالی خپل رزق له تاسو وسپموي هغه به څوک وي چي تاسو ته رزق درکړي؟ که الله جل شأنه خپل رزق بندکړي، باران و نه وروي، لمر راونه خېژوي چي زمکي ته رڼا او تودوخه ورکړي، له زمکي نه دانه او مېوه راشنه نه کړي، دا بادونه چي د نباتاتو د القاح وسيله ده ونه خوځوي او دا د رزق او د روزي ټول وسائل چي تاسو ئې په دې عالم کي

گورئ، که الله جل شانہ دا ټول ختم کړي يا ئې کار متوقف کړي، هغه څوک دئ چې بيا تاسو ته رزق او روزي درکړي؟ د سرغړاوي او له حقيقت نه د کرکي او تېبنتي په وجه هغوی له دغو حقايقو نه مخ اړوي، که داسي نه وي، نو دوی دي ووايي چې که الله تعالی خپل رزق او روزي متوقف کړي، هغه څوک دئ چې له ده پرته تاسو ته رزق او روزي درکړی شي؟
 همدا راز فرمايي:

وَقُلْ إِنِّي خَشِيتُ أَن يَأْتِيَ بِنُورٍ مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطٌ مِّمَّنْ ذُرِّيَّتِكُمْ أَكْثَرٌ مِّنْ رِّزْقِكُمْ إِن يَشَاءِ اللَّهُ شَاءَ مَا يَشَاءُ وَيَعْلَمُ سِرَّهُ

العنكبوت: ٦٠

وَقُلْ إِنِّي خَشِيتُ أَن يَأْتِيَ بِنُورٍ مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطٌ مِّمَّنْ ذُرِّيَّتِكُمْ أَكْثَرٌ مِّنْ رِّزْقِكُمْ إِن يَشَاءِ اللَّهُ شَاءَ مَا يَشَاءُ وَيَعْلَمُ سِرَّهُ

او څومره ډېري خزندې چې خپل رزق په شا نه وړي، خدای ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم او هغه اورېدونکی پوه ذات دئ.

د زمکي پر سر څومره حيوانات داسي دي چې د خپل رزق او روزي پېټی په اوږو نه وړي، باغ او پټی نه لري، گودام او ذخېره نه لري، د سبا لپاره څه نه ذخيره کوي، د خپل رزق او د روزي پېټی په اوږو نه وړي، الله ورته رزق ورکوي، همداسي ئې تاسو ته هم درکوي، دا حکه چې الله تعالی اورېدونکی او علیم دئ، د بنده دعاء د حال او قال په ژبه اورې، په اړتياوو ئې پوه دئ.

په دنيا کي دومره ژوي شته چې که ټول په شلو برخو ووېشو، نولس ۱۹ برخي ئې په اوبو کي دي او يوه برخه ئې په وچه کي، او د دې يوې برخي نه يو وړوکی جزء انسانان دي، انسانان د دې شلمي برخي نه يوه

وږه برخه ده، له دې نه تاسو د ژوو شمېر معلومولی شئ، دغو ټولو ژوو ته رزاق خدای رزق او روزي ورکوي. داسي حيوانات هم شته چې هر یو ئې، هره وړخ، د یوه کلي په اندازه رزق ته ضرورت لري، په بحرونو او ځنگلونو کي داسي ستر ستر حیوانات شته چې هر یو د یوه کلي په اندازه روزي ته، په یوه وخت کي ضرورت لري، خو نه تجارت کوي، نه پټي کري، نه د خپل رزق او روزي پېټی په اوږو وړي او نه د سبا لپاره څه ذخیره کوي، الله تعالی ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم. او الله تعالی د دعاگانو اورېدونکی او د انسان په احتیاجاتو او اړتیاوو پوه دئ، په دې هم پوهېږي چې څنگه هغه ته رزق او روزي ورکړي او د رزق او روزي انتظام ئې څنگه وکړي.

پیغمبر علیه السلام په دې اړه فرمایي:

خدای له دریو کسانو سره مرسته په خپله ذمه اخیستې:

- هغه ځوان چې د عفاف لپاره د نکاح اراده کوي.
- هغه مریي چې د آزادی لپاره له خپل آقا سره مکاتبه کوي.
- او هغه مجاهد چې د الله په لاره کي د جهاد لپاره ملا تړي.

پیغمبر علیه السلام فرمایي: که تاسو له الله تعالی نه داسي ووېرېږئ

لکه چې له هغه سره ښایي، نو تاسو ته به داسي رزق او روزي درکړي لکه مرغانو ته چې ئې ورکوي، سهار تش نس له خپلو کورونو وځي او ماښام ډک نس خپلو کورونو ته بېرته راستنېږي.

قرآن فرمایي:

چا مسخر کړي؟ شپه او ورځ چي د رزق او روزي د پيدا کېدو باعث گرځي
 د چا په اراده ځي راځي؟ لمر د ورځي علامه او سپوږمۍ د شپې علامه ده،
 دا دواړه د رزق په پيدا کېدو کي اساسي ونډه لري، که دا نه وي نو نه به په
 زمکه کي بوټي وو، نه ونه، نه حيوان او نه انسان، د دوی ځواب به څه وي؟
 حتماً به وايي چي دا هر څه د الله تعالی په اراده ترسره کېږي، له دې پرته
 بل ځواب نه لري، نو څنگه او له کومه ځايه دوکه کېږي؟! د دوی د دوکه
 کېدو او بې لاري کېدو عامل څه دی؟"
 همدا راز وروسته فرمايي:

عَالَمٌ لَا يَمْلِكُ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

العنكبوت: ۶۲

﴿لَا يَمْلِكُ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ﴾

دا الله دی چي له خپلو بندگانو نه هر چا ته چي وغواړي په رزق او روزي
 کي ورته وسعت، بسط او پراخوالی ورکوي او چا ته ئې چي خوښه وي ورته
 تنگوي ئې، "رزق ئې ورته محدود کړي" یقیناً چي الله په هر څه ښه پوه
 دی، "په دې ښه پوهېږي چي د انسان خیر او مصلحت په څه کي دی، دا
 پرېکړه د الهي علم له مخي کېږي، که چا ته پراخ رزق ورکوي، علیم الله
 په دې پوهېږي چي خیر په همدې کي دی او که په چا ئې محدودوي او د
 رزق له محدودیت او تنگوالي سره ئې مخامخ کوي، دا هم د علیم الله
 فیصله ده، حتماً په دې کي یو مصلحت مضمّر دی.

٠ B U C E #hî \$ônî [SB îsy; %E B A 'R ` B O Gfby^M ũtr

bqēf W OāŶ Q ŀoŶ 4- %ōsE@%E \$Eñjā9 \$ŷŶqB %ēŶ

ÇİÈ

العنكبوت: ٦٣

که هغوی وپوښتې چې له آسمانه اوبه چا نازلي کړې چې زمکه له خپل مرگ نه وروسته بيا پرې راژوندی کوي؟ حتماً به ووايي چې الله، ووايه چې ستايني ټولي الله لره دي خو د دوی ډېری نه پوهیږي.

آيا څوک دې پوښتني ته له دې پرته بل ځواب موندلی شي؟ پرته له دې چې اعتراف وکړي چې دا کار الله تعالی کوي، له آسمانه اوبه نازلوي او مړه زمکه پرې ژوندی کوي، بل څه ځواب لري؟

عزت او ذلت د الله په اختيار کي دی:

لکه چې زموږ د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي او په همدې خاطر بايد په خپل مرگ او ژوند يوازي له الله تعالی نه ووېرېږو او لکه څنگه چې زموږ د رزق او روزي اختيار د الله تعالی په لاس کي دی او په همدې خاطر بايد په خپل رزق او روزي يوازې له الله تعالی ووېرېږو، همدا راز د انسان د عزت او ذلت پرېکړه هم يوازي د الله تعالی له لوري کېږي، د همدې لپاره بايد عزت د ده په خوا کي ولټوو او په خپل عزت هم صرف له الله تعالی نه ووېرېږو.

قرآن په دې اړه فرمايي:

Ü Hö\$Dİ\$BŞe Á j in) 4è <ld anēBŞ u "ēBŞ/İab% ` B

Ö # ä Ümİ\$Şh %\$brēāōf ī f%Ö 4/māōđ BİA%\$ōyēöē

ÇİE āqŕ qè y7 İ.ŞrēBŞr (Öf%©

فاطر: ۱۰:

خوک چي عزت غواړي (په دې دي پوه وي چي) يقيناً عزت ټول د الله دى، د هغه لوري ته پاكي كلمې لوري درومي او صالح عمل لوړوي او هغه كسان چي (د عزت لاس ته راوړلو لپاره) له بدو نه د تدبير په توگه كار اخلي (سيئات د مكر او تدبير په توگه كاروي) دوى ته شديد عذاب دى او د دغو كسانو بد مكر تباه كېدونكي دى.

دلته د عزت دوه عوامل په گوته كوي:

۱ - پاک قول چي د الله تعالى لوري ته د لوړېدو مجال تر لاسه کوي.

۲ - او صالح عمل چي الله تعالى رفعت او لوړوالی ورکوي.

يعني: يا ښه افکار، ښه او غوره عقیده د دې باعث کېږي چي انسان عزت تر لاسه کړي او يا صالح عمل، حُکة الله جل شأنه دا دواړه اوچتوي، پاكي خبرې د الله په لوري اوچتې درومي، او دا صالح عمل دی چي الله ورته رفعت او اوچت والی ورکوي. وَ الَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ: او هغه چي له سيئاتو نه د تدبير او مکر په توگه کار اخلي، مکر پټ تدبير ته وايي، يعني دوى له بدو عملونو نه د مکر په توگه استفاده کوي او له دې لاري غواړي

عزت تر لاسه کړي، لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَ مَكْرٌ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ : د دوی د تمنا او طمعي برعکس دوی ته شدید الهي عذاب په انتظار کي دئ او د دغو کسانو همدا بد مکر په خپله تباہ کېدونکی او بې نتیجې پاته کېدونکی دئ، الله جل شأنه به هیڅ نتیجه پرې مرتب نه کړي.

دلته عزت ته د رسېدلو دوه لارې په ګوته شوي:

یوه هغه چې عزت ته د رسېدو لپاره له سیئاتو نه د تدبیر په توګه کار اخیستل کېږي، ناروا تدبیرونه د داسي وسیلې په توګه کارول کېږي چې خاوند ئې عزت ته ورسوي، له حرامو لارو رزق او روزي تر لاسه کوي او په حرام مال او دولت تر لاسه شوی نوم او په ټولني کي خپل کاذب اعتبار حقيقي عزت ګڼي، ظالمو حکامو ته به سر تپت کړي، هڅه به ئې دا وي د غوره مالی له لاري حکامو او د اقتدار خاوندانو ته ځان نږدې کړي او له دې لاري عزت تر لاسه کړي، له نورو ناروا او ناجائزو لارو عزت ته د رسېدو هڅه کوي، خو الله تعالی د دوی په اړه فرمایي چې د دوی د هڅو پایله عزت نه بلکي شدید الهي عذاب دئ، دا مکر او تدبیر به ئې شنډ او بې نتیجې پاته شي او هیڅکله به له دې لاري خپلو موخو ته ونه رسېږي.

او بله ئې د صالح عمل، غوره کلام او نېکي عقیدې له لاري الله تعالی ته نږدېوالی او عزت تر لاسه کول دي، الله تعالی د دې ضامن دئ چې څوک دا لار غوره کړي عزت او درناوی به ورپه برخه کوي.

په دې ترتیب تاسو ولیدل چې قرآن خپل مخاطب ته بلنه ورکوي چې یوازي له الله تعالی وپره ولري، هم په خپل مرګ او ژوند، هم په خپل رزق

او روزي او هم په عزت او درناوي، دا هغه شيان دي چي انسان ته تر هر څه زيات ارزښت لري، پرې وېرېږي، ډېر ځله ئې وېره له هغه چا وي چي نه ئې ورکولى شي او نه ئې ترې اخيستلى شي، د دې پر ځاى چي په دې اړه ئې وېره يوازي د دغو شيانو له حقيقي مالک او هغه ذات څخه وي چي په ده ئې پېرزو کړي، برعکس له هغه څه پرې وېرېږي چي نه ئې ده ته ورکړي او نه ئې له ده اخيستى شي، په دې توگه ئې د ماسوى الله وېره او خوف زړه ته لار پيدا کړي، خو تا د قرآن په گڼ شمېر آيتونو کي وليدل چي درته وايي: له خپل هغه رب نه ووېرېږه چي د آسمانونو او د زمکي پالونکى او ساتونکى دى، رحمت ئې بې انتهاه او بې پايه دى، هغه د دې عالم مالک او حاکم دى، دلته د هغه اراده نافذه ده، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي، په دې خاطر به ته نه په خپل مرگ او ژوند له الله تعالى پرته له بل چا وېره لرې، نه په خپل رزق او روزي او نه په خپل عزت او کرامت.

په الله باندي توکل

په الله باندي د ايمان بله غوښتنه دا ده چي انسان به په الله توکل کوي، خو بايد پوه شو چي د توکل معنى څه ده؟ په الله تعالى باندي توکل يعنې څه؟ آيا د توکل دا تعبير سم دى چي له کار نه لاس واخلو، په کارونو کي تدبير او احتياط پرېږدو او هر څه الله تعالى ته حواله کړو؟ متأسفانه ځيني خلک توکل په همدې معنى نيسي، هغه د تدبير او احتياط منافي گڼي، ځيني لتي، بې احتياطي، بې تدبيري، بې اعتنايي، تساهل، د مسئوليت عدم

احساس او خپلو وجائبو او مسئولیتونو ته اهتمام نه کول د توکل په نامه یادوي، په داسي حال کي چي دا د توکل ډېر ناسم او غلط تعبیر دی.

که تاسو قرآن ته مراجعه وکړئ دې ته به متوجه شئ چي د قرآن له نظره توکل د عمل کوونکو صفت دی، قرآن توکل د یوه مؤمن عامل او با ایمانه عمل کوونکی انسان خصوصیت او صفت گڼي، توکل دې ته وايي چي ته د احکامو او وجائبو د تعميل لپاره اوچت شې او د دې لپاره ملا وترې چي خپل مسئولیتونه تر سره کړې ، خو د نتایجو په اړه ډاډه او مطمئن وې، د دې پروا نه لرې چي په دې باندي به څه نتایج مرتب کېږي، له دې ناحیې ډاډه او مطمئن یې چي الله تعالی ستا هلي حلي نه ضایع کوي، د خپلو کړو وړو نتایج الله تعالی ته حواله کوې ، الله جل شأنه د وکیل په توگه نیسي او له نتایجو نه په دې خاطر مطمئن او ډاډه یې چي الله ستا وکیل دی، هغه د هیڅ بنده اجر نه ضایع کوي، دې ته توکل وايي.

دا توکل نه دی چي ته تدبیر، احتیاط او دقت پرېږدې او ووايې چي ما پر الله توکل کړی!! پیغمبر علیه السلام تر ټولو ستر متوکل وو، خو هغه په جنگ کي زره اغوسته، چي کله به جنگ ستر او شدید وو نو دوه زرې به ئې اغوستې، پهره دار ئې درلود، هغه به په جنگ کي ټول امنیتي تدابیر نیول، صفوف به ئې منظم کول، هر چاته به ئې خپله موضع بنودله، له کوم لوري به چي د دښمن د حملې احتمال وو، هلته به ئې فوځ حای په حای کولو، ټول امنیتي تدابیر به ئې نیول، له دې وروسته به ئې پر الله توکل او بروسه کوله.

توکل دې ته وایي چې ته خپله وجیبه او مسؤلیت ترسره کوي، له نتایجو ډاډه او مطمئن یې، هغه الله تعالی ته حواله کوي او الله جل شأنه د وکیل په توگه نیسي.

لکه چې قرآن فرمایي:

قُلْ إِنِّي مَرْءٌ مِّثْلُكُمْ أَنزَلَ إِلَهُي الْحَقَّ وَإِنِّي أُنذِرُكُمْ لِيَوْمِ الْمَعَادِ تَتَّخِذُونَ شُرَكَاءَ مِن دُونِ اللَّهِ يُغْوِيانَ الْبَصَارَ فَذُكِّرُوا إِلَى يَوْمِ لَاقِيكُمْ إِذِ انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَسُيَّرَ الْقَوْمُ فِي سُحُبٍ مُّخْتَلِفٍ أَلْوَانٍ فَسَيَرُونَ فِيهَا وَجوهَ مُخْتَلِفٍ أَلْوَانٍ فَذُكِّرُوا فِيهَا لِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

العنكبوت: ۵۸-۵۹

د عمل کوونکو اجر ډېر غوره دئ، هغه عمل کوونکي چې صبر ئې وکړ او په خپل رب توکل کوي.

دا نېک اجر او غوره بدله به هغه څوک تر لاسه کوي چې په نیمايي لاره کي بې حوصلې او بې صبره نشي، شکوه او شکایت و نه کړي، کله چې له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي نادم او پنبېمانه نشي، شکوه او شکایت ونه کړي، بلکي صبر کوي، او هغه چې له نتایجو نه هم ډاډه او مطمئن وي، نتایج الله ته حواله کوي او په الله توکل کوي. گورئ چې توکل د عامل صفت دئ، د بې عمله صفت نه دئ، خو ځيني متوکل هغه بې عمله کس گڼي چې عمل نه کوي، خپل مسؤلیت نه ترسره کوي، خپل وجائب نه ادا کوي او صرف په خوله وایي چې په الله مي توکل دئ.

توکل داسي وگڼئ: الله تعالی مسلمانان په دې مکلف کړي چې که د دښمن شمېر تر دوی دوه ځله زیات وي، مقابله به ئې کوي، دښمن ته به شا نه اړوي او له میدان به نه تښتي، که ته د دغه الهي حکم مطابق د یوه داسي ځواکمن دښمن مخي ته ودرېږې او مقابلې ته ئې ملاتړې چې ستا

دوه برابره دئ، د نښتي د پايلو په اړه هيڅ اندېښنه نه لرې، نتايج خپل رب ته حواله كوي او په ډاډه او مطمئن زړه د دښمن مقابله كوي، دې ته توكل وايي. ته ځكه د داسي دښمن مقابلې ته ملا ترې چي د الله تعالى په دې وينا دي باور دئ چي فرمايي: كه څه هم د كافرانو شمېر، ستاسو په نسبت لس چنده وي، تاسو به غالب ياست، ته په دې باور لرې، د لس چنده لښكر سره مخامخ يې، د هغه مقابله كوي او له خپلي كاميابۍ او فتحې نه ډاډه او مطمئن يې، د توكل حقيقي معنى همدا ده. يعني توكل د بې عملو صفت نه دئ؛ بلكي د عمل كوونكو صفت دئ.

د احد په جنگ كې، ځينو كسانو غوښتل چي بې زړه توب وكړي، په هغو كې جن، وېره او بې همتي راپيدا شوه، د پيغمبر عليه السلام او د مسلمانانو لښكر ئې يوازي پرېښود او بېرته په شا وگرځېدل، په ځينو نورو كې د دوى په شا تگ تشويش راپيدا كړ، غوښتل ئې هغوى هم بې زړه توب وكړي، قرآن په دې اړه فرمايي:

كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ بِسُورَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ لَيَكْفُرُنَّ بِهَا بَاطِلًا كَافِرًا

آل عمران: ۱۳۲

قُلْ لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ بِسُورَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ لَيَكْفُرُنَّ بِهَا بَاطِلًا كَافِرًا

كله چي ستاسو دوو قبيلو د بې زړه توب قصد وكړ، په داسي حال كې چي الله ئې ولي او مرستندوى وو او مؤمنان خو بايد پر الله توكل وكړي.

دا همغه دوه قبيلې، بنو حارثه او بنو سلمه دي چي د ابى بن سلول او د ده د ملگرو له ستنېدو وروسته نږدې وه بې همتي وكړي او له جگړې په شا شي. د

دوی په اړه ویل شوي چې بې همتي ورته مناسبه نه وه، د چا چې الله مولا او مل وي؛ ولي به بې همتي کوي، له مؤمنانو سره خو دا بنایي چې تل او په هر حالت کي ئې پر خپل خدای توکل او بروسه وي او د دښمن له زور ځواک نه ونه وېرېږي.

گورئ چې دلته هم په ډېر تأکید او پرېکنده توگه ویل شوي چې د ایمان یوه تقاضا دا ده چې مؤمن به پر خپل رب توکل کوي، د ایمان له هر مدعي نه د ایمان غوښتنه دا ده چې پر الله به توکل او بروسه کوي.

همدا راز فرمایي:

ک \$' ĩar 4\$799qB qđ \$79 ? \$|=Fÿ2 \$B ŵ) \$7u<ĀĤ ` ©@%`

التوبه: ۵۱

ÇİE Ğ qZBsBtE2 qGtā

(ورته) ووايه: له هغه څه پرته چې الله راته ليكلي هيڅ مصيبت نه رارسي، هغه مو مولا دئ، او مؤمنان بايد پر الله توکل وكړي.

يعني د كافرينو د گواښونو په وړاندي به ستا ځواب دا وي: ﴿

ك \$' ĩar 4\$799qB qđ \$79 ? \$|=Fÿ2 \$B ŵ) \$7u<ĀĤ `

او مخکي له مخکي ئې راته مقدر کړي، بل هيڅ مصيبت نه رارسېږي، دا ستا د عقيدې او ایمان یوه برخه ده چې باور وکړې هيڅ مصيبت نه دررسېږي؛ مگر هغه چې تا الله تعالی تا ته له مخکي نه مقدر کړي. دوهمه برخه ئې دا ده چې ته به پدې خبرې باور لرې چې الله ستا مولا دئ، هغه به تا یوازي نه پرېږدي، هغه به ستا هلي ځلي نه ضایع کوي، تا به د دښمن په

وراندي په ميدان کي يوازي نه پرېږدي. او درېيمه خبره دا ده چې مؤمنان بايد پر الله توکل وکړي. وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ .

زموږ بروسه او اعتماد په الله دئ، دا حکه چې موږ ايمان لرو او د ايمان تقاضا دا ده چې انسان به په الله بروسه کوي.

د دې مبارک آيت مهمي لارښووني دا دي:

- د الله تعالى له اذن نه پرته هيچا ته کوم مصيبت نه رسېږي.
 - انسان ته يوازي هغه مصيبت وررسېږي چې له مخکي نه هغه ته مقدر او د ده په تقدير پانې کي ليکل شوی.
 - دا مقدرات نه بدلېږي.
 - او دا چې الله زموږ مولا او چاره گر دئ، موږ به يوازي نه پرېږدي، په هره پرېکړه او فيصله کي ئې زموږ لپاره خیر مضمّر دئ، دا حکه چې الله زموږ مولا دئ او هر څه د هغه په اراده کېږي، که په موقتي توگه له ماتې سره مخامخ کېږو، زموږ خیر په همدې کي مضمّر دئ او که فتح او غلبه را په برخه کړي خیر په همدې کي دئ، دا حکه چې الله زموږ مولا دئ.
 - او دا چې د ايمان خاوندان بايد پر الله تعالى باندي توکل وکړي، له نتايجو نه مطمئن وي، کار به الله ته حواله کوي او له دې نه به ډاډه وي چې الله جل شأنه به په هغه باندي نېک نتايج مرتب کوي.
- د مائدي په سوره کي دې مطلب ته داسي اشاره شوې:

بَلَىٰ أَفَرَأَيْتُم مَّا كَانَتْ آيَاتُ اللَّهِ تَدْرَأُونَ

دبسمن برید وکړئ او له نتائجو ئې مطمئن او ډاډه اوسئ، گورئ چې د ایمان خاوندان همدا خبره کوي چې باید مؤمن انسان پر الله بروسه او اعتماد وکړي.

همدا راز فرمایي:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

قوله لا اله الا الله

یونس: ۸۴

او موسی وویل: ای زما قومه! که تاسو پر الله ایمان راوړی وي، نو په هغه توکل وکړئ که رښتیا د الله اوامرو ته منقاد یاست "که مسلم یاست او ایمان لرئ نو په الله توکل وکړی"

گورئ چې دلته هم قرآن عظیم الشان فرمایي چې په الله باندي توکل د ایمان غوښتنه او تقاضا ده.

ډاډه او مطمئن زړه

په الله باندي دایمان یوه بله تقاضا او غوښتنه دا ده چې د الله ذکر او د هغه یادونه باید د انسان د اطمینان باعث شي او اضطراب او پرېشاني ئې ختمه شي، تر سخت نه په سخت حالت کي هم کله چې د الله نوم اخیستل کېږي، باید همدا د انسان د ډاډ او اطمینان باعث شي او د هغه تشویش او پرېشاني رفع شي.

قرآن عظیم الشان موږ ته همدا نښي چې څوک په الله ایمان لري،

همدا ايمان به په سختو حالاتو کي د دې باعث شي چي هغه ډاډه او مطمئن وي، برعکس هغه چي په الله ايمان نه لري، تل به مضطرب او پرېشانه وي، حيران به وي او وېرې او خوف به نيولی وي. په دې باب گڼ شمېر آيتونه راغلي، لکه چي فرمايي:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

الرعد: ۲۸

قُلْ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

هغه چي ايمان ئې راوړی او د الله په ذکر سره ئې زړونه مطمئن کېږي، خبر دار چي د الله په ذکر او يادولو سره زړونه مطمئن کېږي

يعني هغه چي ايمان لري، د الله د نوم په اخيستلو سره، د الله په ذکر سره او چي کله الله ور په ياد شي، په دې سره ئې زړونه مطمئن شي. دا ځکه چي کله شيطان درته وسوسې تلقين کړي او خوف دي په زړه کي راپيدا کړي، خو چي کله ته دې خبري ته متوجه شې چي ستا مرگ ژوند د الله په اختيار کي دئ او دلته هر څه د الله په اراده ترسره کېږي، هغه لکه چي ستا پيدا کوونکی دئ همدا راز ستا پالونکی او ساتونکی هم دئ، د هغه رحمت او پېرزوينه بې انتهاء ده او هغه د دې ملک مالک دئ، په دې زمکه کي د هغه اراده حاکمه او نافذه ده او هر څه د ده ارادې ته منقاد دي، دا اعتقاد او دا ايمان پخپله د دې باعث شي چي ته ډاډه او مطمئن وې او متيقن وې چي له تصادفي حوادثو او پېښو سره نه مخامخ کېږې، بلکي دلته چي هر څه کېږي د يوه مالک الملک الله په اراده کېږي، په دې خاطر، ته

مطمئن او ډاډه وي.

د الفتح په سورې کي راغلي:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا السَّيِّئِيْنَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا سَلْبُوْا اَمْوَالَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَدُوْنِ سَلْبُوْا اَمْوَالَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَدُوْنِ

سَلْبُوْا اَمْوَالَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَدُوْنِ سَلْبُوْا اَمْوَالَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَدُوْنِ سَلْبُوْا اَمْوَالَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَدُوْنِ

الفتح: ٤

سَلْبُوْا اَمْوَالَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَدُوْنِ

دی هغه ذات دئ چې د مؤمنانو په زړونو کي ئې سکینه نازله کړه، چې ایمان ئې په نور ایمان ورزیات کړي او د آسمانونو او زمکي ټولي لښکري د الله دي او الله باحکمه پوه ذات دئ.

په دې مبارک آیت کي، د هغه حالت په اړه بحث شوی چې پیغمبر علیه السلام له خوارلس سوه ملگرو سره د عمرې او طواف په نیت له مدینې نه خوځېږي، دښمن د هغه مخه نیسي، په سخت خطرناک سفر وتلی، بی له وسلې او بې له جنگې تیاري نه د دښمن تر تسلط او سیطری لاندې منطقي ته ننوتی، دښمن د مقابلي اراده لري، په همدغه خطرناک سفر کي دی او یاران ئې ډاډه او مطمئن ول، دا هغه ډاډ او اطمئنان وو چې الله جل شأنه د دوی په برخه کړی وو، په دې توگه ئې د دوی ایمان ته قوت او خلا ورکړې وه، هغوی مطمئن او ډاډه وو او په الله جل شأنه ئې بروسه او اعتماد وو.

گورئ چې څوک ایمان لري نو الله جل شأنه په داسي سخت حالت

کي د هغه په زړه کي اطمئنان او ډاډ راپيدا کوي او د هغه اضطراب او پرېشاني ختموي.

همدا مطلب د توبې د سورې په ۲۶ او ۴۰ آیتونو کي داسي بيان شوی:

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا يَمْشِي بِالنُّجُومِ وَكَانَ يُنِيرُ الصُّلُوفَ الَّذِينَ لَمْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا يَمْشِي بِالنُّجُومِ وَكَانَ يُنِيرُ الصُّلُوفَ الَّذِينَ لَمْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

التوبة: ۲۶

﴿النُّجُومِ﴾

بيا الله په خپل پيغمبر او مؤمنانو باندي سكينه نازله كړه او هغه لښكرې ئې راولېږلې چي تاسي نه ليدې او كافران ئې تعذيب كړل او دا د كافرانو سزا ده.

د حنين په جگړه کي چي د مسلمانانو شمېر هومره وو چي دوی ئې په تعجب او حيرت کي غورخولی وو، خو ناخاپي د حنين په منطقه کي د خپل شمېر په نسبت له تقريباً څلورمي برخي دښمن سره مخامخ کېږي، د دوی شمېر تر دولس زره نه اضافه وو او د دښمن فوځ تقريباً څلور زره کسان وو، خو د دوی له ناخاپي حملې نه دومره پرېشانه شول چي پيغمبر عليه السلام ئې په ميدان کي يوازي پرېښود، زمکي حای نه ورکولو، قرآن عظيم الشان د دوی د پرېشانی په اړه فرمايي: زمکه له خپلي پراخي سره سره په تاسو تنگه شوه، دا د الله تعالی پراخه زمکه په تاسو تنگه شوه، د

تېکي او د پناه حای مو نه موندلو او پیغمبر علیه السلام مو په میدان کي یوازي پرېښود. خو د دې نه وروسته قرآن عظیم الشان فرمایي چي بیا مو په پیغمبر علیه السلام او په مؤمنانو باندي سکینه نازله کړه. په لومړیو شېبو کي مضطرب او پرېشانه دي، زمکه ورته حای نه ورکوي، د تېکي او د امن پناه حای نه مومي، خو په دې پسي متصل د دوی په زړونو کي سکون، ډاډ او اطمینان راپیدا کېږي. دا هم د ایمان یوه علامه ده، الله په سختو حالاتو کي د ایمان په وجه د انسان په زړه کي ډاډ، اطمینان او سکون راپیدا کوي.

هدما مطلب په څلوېښتم ۴۰ آیت کي په دې الفاظو راغلی:

﴿إِن يَأْتِكُمْ مَعْرِبَةٌ أَوْ يَأْتِيَ الصَّانِعَاتُ مِنَ الْمَعْرِبِ فَلَا تُجَاهِدُوا فِيهَا حَتَّىٰ يَأْتِيَ الْوَعْدَ الَّذِي لَكُمْ وَتَأْتِي السَّمَاءُ دُخَانًا مُّبِينًا﴾

﴿وَمَا يَأْتِي السَّمَاءَ مِن دُخَانٍ إِلَّا كِبَاقًا مُّبِينًا﴾

﴿وَمَا يَأْتِي السَّمَاءَ مِن دُخَانٍ إِلَّا كِبَاقًا مُّبِينًا﴾

﴿وَمَا يَأْتِي السَّمَاءَ مِن دُخَانٍ إِلَّا كِبَاقًا مُّبِينًا﴾

﴿وَمَا يَأْتِي السَّمَاءَ مِن دُخَانٍ إِلَّا كِبَاقًا مُّبِينًا﴾

که تاسو د پیغمبر مرسته و نه کړئ، یقینا الله د هغه مرسته وکړه، کله چي کافرانو هغه په داسي حال کي د (خپل ملک نه) اخراج کړ چي هغه یو له دوو کسانو څخه وو، کله چي دواړه په هغه غار کي ول، هغه مهال چي خپل

ملگري ته ئې مکرر ويل: غمجن کبره مه، يقيناً چي الله له مور سره دئ، نو الله خپله سکينه پرې نازله کړه او په هغو لښکرو ئې د ده مرسته وکړه چي نه مو ليدل، د کافرانو شعار ئې تبت کړ، او الهي کلمه خو لوړه ده، او الله باحکمه عزتمن دئ.

دا مبارک آيت د ضعف او کمزورۍ هغه حالت انخوړ کړی چي د مکې کفارو پيغمبر عليه السلام له خپله ملکه وتلو ته اړ کړ، په داسي حالت کي ووتلو چي د دوو کسانو دوهم کس وو، مجبور وو يوه غار ته پناه يوسي، ټول قوم د ده د نيولو او وژلو لپاره وتلی، توري ئې له تېکو ايستلې، ابوجهل د دې اعلان کړی چي که هر چا پيغمبر عليه السلام ونيولو يا ئې ووژلو سل اوښان به هغه ته انعام ورکوي، د مکي مکرمې ټولي لاري نيول شوې.

دا خو څه کوئ چي دوی دوه کسان وو، ټول قوم ئې په خلاف وتلی او هغه ئې له خپل ملک نه اخراج کړی، او دې ته مجبور شوی چي غار ته پناه يوسي، بلکي په همدې حالت کي هم د ده دا دوهم ملگري، د دې په حای چي د ده د ډاډ او اطمئنان باعث شي، برعکس ده ورته اطمئنان ورکاوو، يعني هغه هم پرېشانه او مشوش دئ. که د سنگر ملگري مطمئن او ډاډه وي دا د انسان د اطمئنان باعث کېږي، خو گورئ چي حالت داسي دی چي ملگري ئې د ده ډاډگېرني او اطمئنان ته ضرورت لري، هغه ته وايي: لا تحزنن ان الله معنی: مه غمجن کېږه، الله له مور سره دئ، گورئ چي په دغسي سخت حالت کي پيغمبر عليه السلام مطمئن او ډاډه دئ او په دې

کامل یقین لري چي الله له هغه سره دئ. د همدې اطمئن او ډاډ د اظهار نه پس الله تعالی مزید سکینه پرې نازله کړه او په غیبی لښکرو سره ئې د ده مرسته وکړه: فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ یعنی کله چي ده اطمئن وښود او په دې خبرې ئې خپل ډاډ څرگند کړ چي الله له ده سره دئ او خپل ملگري ته ئې هم اطمئن ورکړ، د دې اطمئن او ډاډ له څرگندولو الله خپله سکینه پرې نازله کړه، الفاظ داسي دي چي ښيي دا سکینه او اطمئن د هغې مخکنی وینا نتیجه وه، چي خپل ملگري ته ئې وویل: لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا: مه غمجن کېږه یقیناً چي الله له موږ سره دئ او د همدې وینا په سبب الله جل شأنه په داسي لښکرو سره تأیید کړ او د هغه مرسته ئې وکړه چي تاسو نه لیدل، دا فتحه او غلبه او د ملائکو راتگ د دې خبرې نتیجه وه چي پیغمبر علیه السلام خپل ملگري ته وویل: مطمئن او سپرې چي الله له موږ سره دئ. وَ جَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى: او د کافرانو کلمه ئې نسکوره او راتپته کړه وَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا: او د الله کلمه همدا اوچته ده، وَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ: او الله عزیز حکیم ذات دئ. الله غالب او با حکمته دئ، هغه په دې قادر او توانا دئ چي مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي، د کافرانو مکر شنډ کړي، توطئې ئې خنثی کړي او پرې نږدي چي هغوی خپل هدف ته ورسېږي او هغه حکیم دئ، په دې ښه پوهېږي چي په څه ترتیب او له کومې لاري پیغمبر علیه السلام او مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي او کافران له ماتې او هزیمت سره مخامخ کړي، هم غالب دئ او هم حکیم، عزیز دئ، تاسو ته پر هر ځواکمن دښمن بری درکولی شي،

حکیم دئ پوهېږي چي څنگه دښمن په خپلو هڅو کي ناکام کړي او پرې نږدي چي خپل هدف ته ورسېږي.

د آل عمران د سورې په ۱۷۳ آیت کي هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چي الله جل شأنه فرمايي:

لَا يَخۡفَىٰ عَلَيۡهِ شَيْۡءٌ وَّهِيَ السَّمۡۗوٰتُ وَٱلۡأَرۡضُ وَٱلۡأَشۡجَارُ ۚ كُلٌّ قَدۡ حَسِبَ عِنۡدَ رَبِّهِۦ لَمَلۡءٌ ۚ

لَا يَخۡفَىٰ عَلَيۡهِ شَيْۡءٌ وَّهِيَ السَّمۡۗوٰتُ وَٱلۡأَرۡضُ وَٱلۡأَشۡجَارُ ۚ كُلٌّ قَدۡ حَسِبَ عِنۡدَ رَبِّهِۦ لَمَلۡءٌ ۚ

هغه "مؤمنان" چي خلکو ورته وويل: يقيناً چي ډېر خلک "ستاسو دښمنان" درته راغونډ شوي "لښکري ئې ستاسو په خلاف راغونډي کړې دي" نو له دوی نه ووېرېږئ! نو "دې خبرې" د دوی ايمان لازيات کړ، او وئې ويل: الله مور ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ.

گورئ، د دې په حای چي د دښمن دا تبليغات چي ويل ئې د مسلمانانو په خلاف فوځونه او لښکري را غونډ شوي، د دوی په زړونو کي وېره او خوف راولاړ کړي، برعکس دا د دوی د ايمان د مزيد تقويې باعث گرځي او وايي: حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيْلُ: الله مور ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ. هغوی مطمئن او ډاډه دي، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه وېره نه ساتي، د دې په حای چي د فوځونو راغونډېدل د دوی په زړونو کي وېره او خوف راپيدا کړي، برعکس د هغوی ايمان تقويه کېږي، په الله ئې اعتماد اضافه کېږي، الله ته ئې هيلي زياتېږي، په سختو حالاتو کي د هغوی اړيکي له خپل رب سره مزيد مضبوطي شي، او همدا د دوی د ايمان د تقويې باعث

هدما مطلب د آل عمران سورې په بل آيت کي داسي راځي:

(مَا زَبَدَ عَلَيْهِمْ أَمْرُكَ فَزَبَدْتُمْ عَلَىٰ آبَائِكُمْ وَأَخْيَارِكُمْ وَأُولَٰئِكَ يَفْتَكِرُونَ ۝١٥٤)

ES Hs VSiô k \$ ٤ qZâf MâB yR& MâDyl& ٧% pyî\$Uir

١BE \$b) ٥%380k ` B ١BE \$z B \$V@yd ٤ q2i)j (p\$Uj)F M\$

b% q) bq2i)j (š 9 brV&VW \$B NĀ ġR& pĭ bqq2i) 3!- 1/2Pā

yġ9 Māiqāc' ū lēā q) ٥%3\$Uyd \$Ā ٧% \$B ٥0k ١BE \$z B \$U9

' ū \$B ? \$u f cōr (MġĀ\$ŌB 4j) ٥F) M\$ Mġāte | = Gā ūiY. ٧%

N#k Ī ŌŠte ? # 3 Māiqāc' ū \$B Ē Āylān Māz Ī rV&B

آل عمران: ١٥٤

٧% ٤ Ī rV&A 9%

بيا ئې له دې غمونو نه وروسته پرتاسو د پرکالي په بڼه کي هغه ډاډينه نازله کړه چي ستاسو پر يوې ډلي به غورېدله او بله ډله بيا داسي وه چي خپلو ځانونو په اندېښنه کي غورځولي وو، د الله په اړه ئې د جاهليت د دور ناروا گمانونه کول، ويل ئې: د دې کار څه زموږ په برخه دي؟ ورته ووايه: کار خو ټول الله لره دئ، دوی په خپلو زړونو کي هغه څه پټوي چي تا ته

ئې نه څرگندوي، وايي: که د دې کار څه زموږ په برخه وي نو دلته به نه وژل کېدو، ورته ووايه: که په خپلو کورونو کې هم وي نو هغه کسان به هرومرو د خپلي مړيني ځای ته راوتلي وو چې وژنه ئې مقرر شوې وه او ترڅو ستاسو د سينو خبرې و آزمويي او ستاسو د زړونو شته عيار کړي او الله د زړونو په شته وو ښه پوه دئ.

گورئ چې دلته دوه داسې ډلې سره مقايسه شوې چې له ورته خطر سره مخامخ دي، د جگړې سخت حالت او د دښمن له لوري د لوی برید وپړه، خو يوه ډله دومره ډاډه او مطمئننه ده چې پرمېنځي پرې راځي، له خوب نه مخکې چې کوم حالت پر انسان راځي، پر دوی همدا حالت راتلو، او دا همغه امن، سکون او ډاډينه وه چې الله تعالی پر دوی نازلوله، خو د دې په مقابل کې بله ډله داسې وه چې دې غم او اندېښنې مصروف کړي وو چې له دې خطرې به څنگه ځان ژغوري، څه چاره به کوي، پرېشان او مضطرب وو، دا هغه مهال وو چې د احد د جگړې په دوران کې، د مسلمانانو د لښکر په لیکو کې د سخت اضطراب او پرېشانی حالت راپيدا شو، د دښمن د برلاسي او د مجاهدينو د ماتې آثار او نښې راڅرگندي شوې، په دې وخت کې مسلمانان په څو ډلو ووېشل شول، قرآن عظيم الشان د ځينو حالت داسې بيانوي چې د ډېر ډاډ او اطمینان په وجه د خوب حالت ورباندي راځي، تاسو پوهېږئ چې انسان ته يوازې هغه وخت خوب ورځي چې په بشپړه توگه ډاډه او مطمئن وي، يو معمولي تشويش د دې باعث شي چې له انسانه خوب وتښتي، هغه مهال خوب پرې راځي چې ټول

تشویشونه ئې رفع شي او كاملا ډاډه او مطمئن شي، د جنگ په دوران كې چي په چا خوب راځي، د دې معنی دا ده چي له هغه سره په همدې حالت كې هيڅ تشویش او اندېښنه نشته.

كه الله تعالى په سخت حالت كې د واقعي مؤمنانو زړونه په ډاډ او اطمینان خړوبوي، آن تر دې حده چي په دوی باندي پرمبښكي راځي، په مقابل كې ئې بله ډله د ایمان د ضعف په وجه په سخت حالت كې په داسي وېرې او تشویش اخته وي چي د خپلو نفسونو غم او اندېښنې مصروف كړي وي او د الله تعالى او د هغه د وعدو په اړه د جاهليت د دورگمانونه كوي، له خپل انتخاب او له مسلمانانو سره له ملگر تيا پښېمانه وي او وايي: هَل لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ چي له دې خبري نه د دوی مراد يا دا وي چي آیا له دې كاره موږ ته كومه گټه متصوره ده؟ آیا له داسي كارونو نه څه نتیجه تر لاسه كولی شو؟ موږ ته به څه په لاس راشي؟ دا خو يو بې نتیجې كار دی!! او یا ئې مراد دا دی چي د دې كار د ادارې او لارښوونې په اړه موږ څه اختیار او واک نه لرو، مسئولیت ئې د هغه چا په غاړه دی چي د جنگ سوق او اداره ئې په لاس كې ده، دا كار زموږ په مشوره ونشو، زموږ معقولو وړاندیزونو ته اعتناء ونه شوه، نو ځكه له دې ماتې سره مخامخ شوو، كه قيادت او مشري زموږ په لاس كې وي، كه زموږ رایه منل شوې وي، نو له دې ماتې سره به نه مخامخ كېدو!!

هو؛ دا منافقین دي چي د ماتې نه وروسته د خپلو نفسونو فكر حیران كړي وي او په دې اندېښنه كې وي چي څنگه ځان وژغوري، څه وكړي چي

هغوی ته صدمه و نه رسېږي او له خطر نه ځنگه خوندي پاته شي، د الله جل شأنه او د ده وعدو په اړه ډول ډول ناحقه جاهلانه گمانونه کوي، قرآن موب ته لارښوونه کوي چې د منافقینو د دغو تبلیغاتو په ځواب کې باید ووايو: **إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ**: یقیناً چې کار ټول الله لره دی، ټول کارونه د ده په اختیار کې دي، فیصلې دی صادروي، په کارونو باندې نتایج دی مرتب کوي، اختیارات له ده سره دي، د چارو پایلې دی ټاکي او هر کار د ده په اراده ترسره کېږي. قرآن فرمایي چې د منافقینو دا خبرې له هغو افکارو او عزایمو نشأت کوي چې دوی ئې په خپلو سینو کې پټ ساتي او له څرگندولو ئې ډډه کوي: **يَخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ**: په خپلو سینو کې هغه څه پټوي چې نه غواړي تا ته ئې څرگند کړي، که څه هم خبرې په دې انداز کوي چې گواکې د نتایجو په اړه تشویش لري او وایي آیا په دې کار مو څه نتیجه مرتب کېدی شي؟ موب هم په دې کې څه برخه لرو؟ خو د دوی په سینو کې ډېری خبرې داسې دي چې څرگندول ئې نه غواړي، **يَقُولُونَ لَوْ كَانَا لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَهُنَا**: وایي: که له دې کار نه موب ته څه برخه وای نو دلته به نه وژل کېدو، که رښتیا دا وعده حق وی چې الله جل شأنه به زمور مرسته کوي، موب به فاتح او غالب یو او دښمن به ماتې خوري، نو ولي به موب دلته له ماتې سره مخامخ کېدو او ولي به وژل کېدو، که چېرې د دې کار اداره زمور په لاس کې وی او قیادت او مشري زمور په اختیار کې وی، دلته به زمور کسان وژل کېدل!!

ډېر کسان داسې وي چې د ماتې او هزیمتونو پر مهال د قیادت په

خلاف همدا راز تبليغات کوي، هغه جاه طلب عناصر چي د قيادت لاس ته راوړلو لپاره مترصد وي او غواړي له هر فرصت نه په استفادې سره موجود قيادت وټکوي او په صف کي د هغه اعتبار تضعيف کړي، د ماتو په دوران کي همدا تبليغات کوي: که کار زموږ په لاس کي وي، که زموږ رايه منل شوې وي، که موږ ته موقع راکړ شوې وي، که قيادت او رهبري زموږ په لاس کي وي، نقشه او پلان موږ وضع کړی وي، نو دلته به له ماتې سره نه مخامخ کېدو!! تل د هزيمتونو په دوران کي ځيني کسان دغسي منافقانه مواقف غوره کوي. بسايي له دې مشکل سره د هري جبهې هر قوماندان مخامخ شوی وي چي د ده د جبهې هغه غرضي او جاه طلب کسان چي غواړي د ده ځای ونيسي، دې ناروا مقصد ته رسېدو لپاره هغه موقع تر ټولو غوره فرصت گڼي چي جبهه په موقتي ډول له ماتې او کړاوونو سره مخامخ شوې او تلفات ئې ليدلي وي، دلته ده چي دغه منافق عناصر، د قيادت وېرې، چي غواړي ثابته کړي دا جنگونه په روان شکل کي بې فائده دي، تر څو چي د قواوو ترمنځ توازن نه وي راغلی، د عسکري او فوځي وسائلو له ناحيې مو پر خپل دښمن برلاسي او تفوق نه وي حاصل کړی، بايد له دښمن سره د ټکر او تصادم لاره غوره نه کړو، دوی له دغو ماتو نه د موجود مجاهد قيادت په ضد استفاده کوي او دا تبليغات کوي چي که قيادت زموږ په لاس کي وي، زموږ رايه منل شوې وي، زموږ مشورو ته مو غوږ ايښی وي، او قيادت د دغو موجوده کسانو په اختيار کي نه وي نو دلته به زموږ کسان وژل کېدل، قرآن د دوی په ځواب کي فرمايي: قُلْ لَوْ كُنْتُمْ

فِي يُبَوِّتِكُمْ لِبَرَزِ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَىٰ مُضَاجِعِهِمْ : ورته ووايه! که څه هم تاسو په خپلو کورونو کې وی "يعني ستاسو رايه منل شوې وي، جنگ نه وی شوی او تاسو له خپلي رايې سره سم په خپلو کورونو کې پاته شوي وي" حتماً به هغه کسان چې د دوی په اړه د مرگ فيصله شوې، خپل مضجع او مقتل ته وتلي وو، د چا په اړه چې د مرگ فيصله شوې وه، هغه به خامخا په خپلو قدمونو هغه ځای ته تلل، په کوم کې چې بايد په اړخ پرېوتې وای او د روح امانت ئې الله ته تسليم کړی وي. وروسته فرمايي: دا حالت خو الله تعالی د دې لپاره راولي چې: وَ لِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَ لِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ : تر څو الله هغه څه و آزمويي چې ستاسو په سينو کې دی او هغه څه ښه عيار کړي چې ستاسو په زړونو کې دی او الله په هغه څه چې په سينو کې دی ښه پوه دی.

يعني تاسو چې د دې ادعا کوئ چې ايمان لرو، اخلاص لرو، په الله مو توکل او اعتماد دی، الله جل شأنه به دا خبرې د جنگ په ميدان کې و آزمويي، دا به معلومه کړي چې آيا په رښتيا تاسو په الله توکل او اعتماد لرئ، او په دې خبرې باور لرئ چې د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي؟ دا پټ اسرار، لدې نه پرته په بل صورت کې نه معلومېږي چې د جنگ داسې صحنې رانښي چې د دښمن شمېر تر تايزات وي، د هغه مواضع په ظاهر کې ستا له سنگر نه مستحکمي او ټينگي برېښي، تر څو چې داسې حالت رامخته نشي، د دې خبرو حقيقت نه معلومېږي.

دې ته به مو حتماً پام وي چې دلته په يوه مورد کې (سينې) ته او په بل

مورد کي (زړه) ته اشاره شوې، او ويل شوي: هغه څه و آزمويي چي ستاسو په سينو کي دي او هغه څه چي په زړونو کي دي هغه عيار کړي او رشد ورکړي، بايد وگورو له دې نه مراد څه دئ، په زړونو کي څه دي او په سينو کي څه؟

د منافق افکار، تصورات او عقايد تل له شک او شبهې سره توأم وي او د زړه تل ته له نفوذه عاجز، په سينه کي پټ وي، خو زړه ته لار نشي موندلی، دا ايمان دئ چي د زړه سلول سلول ته نفوذ کوي او انسان ته ډاډ او اطمینان وربخښي، د الله جل شأنه په اړه د منافقينو ناسالم اعتقاد او د دوی غلط تصورات، د دې موجب شي چي هغوی د جگړي په دوران کي مذبذب او متردد وي او عدم اطمینان، وېرې او اضطراب احاطه کړي وي، خو د مؤمنانو په زړونو کي چي کوم اخلاص دئ، په الله کلک اعتقاد او ايمان دئ، د جهاد په نتيجه کي به الله دې ته وده ورکوي، دا به کاملاً عياروي او کمال ته به ئې رسوي. گورئ چي جنگ له يوې خوا د دې باعث شي چي د منافقينو حقيقت بربنډ شي، له بلي خوا د مؤمنانو د ايمان د تقويې او د هغوی د مزیدي تربیې او رشد باعث شي. همدا د جنگ صحنې او د ماتې او هزیمت حالت دئ چي له يوه پلوه د هغه چا ايمان ته قوت او حلاً وربخښي او له الله تعالی سره ئې تعلق او رابطه ټينگوي چي په زړه کي ئې ايمان وي، خو له بله پلوه د منافقينو حقيقت څرگندوي، په دغسي حالت کي د دوی نفاق بربنډ او هر چا ته واضح او څرگند شي، هغه څه چي دوی په خپلو زړونو کي پټ ساتلی هغه بربنډ شي. د دې آزمويي او امتحان

معنی دا نه ده چي الله جل شأنه غواړي د دوی په حقیقت پوه شي؛ بلکي غواړي چي خلکو ته ئې څرگند او برېښد کړي، الله جل شأنه علیم دئ، څه چي خلک په خپلو سینو کي پټ ساتي هغه پرې پوه دئ، وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ .

د احزاب په سوره کي دا مطلب په دې الفاظو توضیح شوی:

؟ \$ \$RY%āir \$B #k »pd #q2% > #/ōE \$ bqZBsB2\$ #ād \$E9r

\$V\$ipm \$Muf) w) bē\$#- \$Br 4/āqTDr ? \$s-%1 r 1/āqTDr

الاحزاب: ۲۲

۱۱۱

او کله چي مؤمنانو لښکري وليدلې وئې ويل: دا همغه څه دي چي الله او پیغمبر ئې له مور سره ژمنه کړې وه، او الله او د هغه پیغمبر په خپله وعده کي رښتینی دئ، او زیات ئې نه کړ مگر د دوی ایمان.

په دې مبارک آیت کي د احزابو جنگ ته اشاره شوې، هغه مهال ته چي د مسلمانانو په خلاف ټول دښمنان راغونډ شوي وو، مدینه محاصره وه، د عربو په تاریخ کي دومره ستر لښکر د چا په خلاف نه وو وتلی، مسلمانان د دې ستر لښکر د مخامخ مقابلي توان نه لري، مجبور شوي چي د مدینې منورې شا و خوا خندق وکیني، خو کله چي مؤمنان گوري چي د دوی په خلاف ټول دښمنان په مدینې باندي د پرېکنده ستر برید لپاره راغونډ شوي، راشئ وگورو چي د دې حالت په لیدو او له دغه ستر لښکر

سره د مخامخېدو په دوران کي د دوی حالت څنگه او وینا ئې څه وه؟
قرآن مور ته د دوی حالت داسي انځور کړی: د لښکر په لیدو سره هغوی
وویل: دا همغه څه دي چي الله تعالی ئې له مور سره وعده کړې وه، دا
وعده چي پر دوی به فتحه او غلبه راکوي، ډاډه او مطمئن دي چي د الله
تعالی دا وعده رښتونې ده، د دې په حای چي د ستر لښکر راغونډېدل په
دوی کي وېره او خوف راولاړ کړي، د دوی په زړونو کي شک او ريب
راپيدا کړي، د دوی د اضطراب او پرېشانی باعث شي، برعکس مطمئن دي
چي الله او د هغه پیغمبر، په خپلو وعدو کي رښتوني دي، دا همغه د الله
تعالی رښتونې وعده ده چي له مور سره ئې کړې ده، حتماً به مور ته په
دوی باندي فتحه او غلبه راکوي، که د دښمنانو راغونډېدا په دوی کي څه
زیات کړی وي نو هغه د دوی ایمان او پوخ باور په الله تعالی او د ده په
وعدو وو نه بل څه: **وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا**: په دوی کي ئې بل څه
زیات نه کړ مگر ایمان او د الله تعالی په وړاندي انقیاد ئې، يعني دغه حالت
باعث شو چي په الله جل شأنه باندي د دوی اعتماد او باور مزید مضبوط،
اړیکي ئې له خپل رب سره لازياتي ټینګي شي، او د الله تعالی د اوامرو په
وړاندي ئې انقیاد او تسلیمي لازياته شي، گورئ چي په سختو حالاتو کي، د
اضطراب او پرېشانی په وخت کي، د دې په حای چي د مؤمنانو په زړونو
کي خوف، وېره، جبن او پرېشاني راپيدا شي، برعکس د هغوی ایمان
تقويه کېږي، داسي حالات په دوی کي نه راپيدا کوي مگر د ایمان
ټینګوالی او د انقیاد زیاتوالی.

په دې ترتيب تاسو گورئ چي په دغسي سختو حالاتو كي به د ايمان په وجه د انسان په زړه كي اطمینان او ډاډ راپيدا كېږي او د عدم ايمان په وجه به انسان مضطرب او پرېشانه وي.

اطاعت

په الله باندي د ايمان بله تقاضا دا ده چي انسان به د خپل رب اوامرو ته غاړه ږدي، د الله تعالی دین ته به منقاد وي، اطاعت او مننه به کوي. په عملي توگه د الهي احکامو اطاعت او مننه د ايمان تقاضا ده، کله چي انسان په دې پوه شي چي دا د الله حکم دئ بيا به له څه حنډ او تأخير نه پرته، فوري اقدام کوي او د حکم د عملي کولو لپاره به ملاتړي، ټوله هڅه به ئې دا وي چي د حکم مطابق عمل وکړي.

دا مطلب د قرآن عظیم الشان په متعددو آیتونو كي بیان شوی، د النساء په سوره كي په دې اړه داسي لولو:

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالْإِنَّمَانِ عَنِ قِبَابِ الْوَيْهَاتِ

قِيلَ وَالصَّالِحِينَ عَنِ مَنَازِلِ الْعَبَادِ ﴿٦٥﴾

النساء: ٦٥

نو نه، ستا په رب قسم چي تر هغه ئې ايمان نه دئ راوړی چي تا په خپلمنځيو شخړو كي حکم ونه گرځوي، بيا ستا د پرېکړي په اړه په خپلو زړونو كي تنگوالی ونه مومي او په بشپړه توگه تسليم نه شي.

ای پیغمبره! ترڅو چي تا په خپلو شخړو كي حکم ونه نیسي او بیا ستا په

پرېکړې راضي نه شي او په خپلو زړونو کې هيڅ حرج احساس نه کړي او عملاً انقياد ونکړي، مؤمنان نه شي بلل کېدې او د ايمان ادعا ئې نه شي قبلېدې. له دې آيت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چې د ايمان د قبلېدو لاندې شرايط دي:

- شخړې او منازعات شريعت ته محول کول.
- د اسلام په هرې پرېکړې رضايست.
- او هر حکم ته ئې عملاً غاړه ايښودل.

دا آيت موږ ته وايي: تر هغه د چا ايمان اعتبار نه لري چې په خپلو شخړو او مشاجرو کې پيغمبر عليه السلام او هغه دين چې د ده په لاس لېږل شوی د حکم په توگه ونه مني، د خپلو مشاجرو د حل و فصل لپاره هغه ته رجوع ونه کړي، پيغمبر عليه السلام د حکم او قاضي په حيث ونه مني، په فيصلې او پرېکړې راضي او قانع نه وي، د پرېکړې په اړه په خپل زړه کې څه حرج او تنگوالی احساس نه کړي، او تر څو چې عملاً غاړه ورته کښېښودي او عمل پرې ونه کړي.

د انسان ايمان هغه مهال اعتبار لري چې دا درې شرايط تأمين شي: په ټولو شخړو، مشاجراتو او منازعاتو کې هغه دين د حکم په توگه منل او هغه ته رجوع کول چې پيغمبر عليه السلام راوړی، د دين په فيصلې رضايست او قناعت، د دين له هيڅ پرېکړې به په خپل زړه کې څه حرج او تنگي نه احساسوي، که دين دا فيصله کړې وه چې د هغه لاس قطع شي، په دې فيصله به راضي وي، که د ده د رجم فيصله ئې کړې وه، په دې به

قانع او راضي وي، او درېيم دا چي هغه به عملاً منقاد وي، د دين پرېکړو ته به تسليم وي او دا فيصلې به مني، يعني دين ته د حکمیت لپاره رجوع، په فيصلې باندي رضایت او قناعت او هغه ته عملاً انقياد، دا هغه درې شرطونه دي چي له دې پرته د چا د ايمان دعوی نه منل کېږي.

د دې آيت الفاظ ډېر پرېکنده، قاطع او واضح دي، الله جل شأنه په ټول تأكيد سره فرمايي: اې پيغمبره! ستا په رب دي قسم وي چي تر هغه ئې ايمان نه دئ راوړی، ايمان ئې مقبول نه دئ او الله تعالی د دوی ايمان ته اعتبار نه ورکوي، تر هغه چي همدا درې شرطونه تأمين نه شي.

همدا راز فرمايي:

بqaf b&#B&y&aqBdr ? #0|0%#E) p|BsbV/r 9Bsb| b% \$Br

VMÉ @É 69) 1/2q|Bdr © \$E ef ` Br 30|1|B& 0B 0rj&0|0

الاحزاب: ۳۶

ÇIİE \$X7B

با ايمان نارينه او مؤمني نسختي ته دا نه بنايي چي كله الله او د هغه پيغمبر، د كوم كار فيصله وكړي "كوم حكم صادر كړي"، بيا دي دوی لره په خپل كار كي څه اختيار وي، "د دوی نه بيا اختيار سلب شي، بيا به له حنډ او تأخير نه پرته اطاعت او مننه كوي، بيا هغوی ته هيڅ اختيار نه دی پاته، بيا به عملاً منقاد وي" او چا چي له الله او د هغه له پيغمبر نه عصيان او سرغړاوی وكړ، يقيناً چي په څرگنده توگه لارورکی شو.

يعني كله چي يوه مؤمن انسان ته دا خبره معلومه شي چي د يوه كار په اړه د الله تعالى او د هغه د پيغمبر حكم څه دى، له دې وروسته هغه د څه ويلو او له پرېکړې نه مخالفت اختيار نه لري، بيا به كاملاً منقاد وي او حكم ته به غاړه ږدي، دا مطلب حجرات په سوره كي په دې الفاظو راغلى:

﴿قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

الحجرات: ۱

﴿قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

اې د ايمان خاوندانو! د الله او د هغه د پيغمبر په وړاندي مخكي مخكي مه كېږئ او له الله نه ووپرېږئ، يقيناً چي الله ښه پوه اورېدونكى دى.

بايد وگورو چي د الله تعالى او د ده د پيغمبر په وړاندي د مخكي مخكي كېدلو معنى څه ده؟ او په دې سره موږ له څه كولو منعه شوي يو؟ د دې معنى دا ده چي كه ته د كومي قضيبې او كار په اړه مخكي له دې چي د الله او د هغه د پيغمبر حكم ځان ته معلوم كړې، مخكي له دې چي درته معلومه شي په دې اړه الهي حكم څه دى، قضاوت يا تبصره كوي يا كوم عملي اقدام كوي، دا د الله او د هغه د رسول په وړاندي تقدم او مخكي مخكي كېدل دي. ستا د ايمان غوښتنه دا ده چي لومړى به ځان پوهوي چي په دې اړه د الله تعالى او د ده د پيغمبر امر څه دى او دين څه هدايت وركوي، تر دې وروسته به اقدام كوي، بيا به د څه ويلو او كولو او تحليل او تبصرې اراده كوي، ته به د يوه مطيع بنده په څېر عمل كوي، هغه چي اقتداء كوي او له ځان نه مقتدا او امام نه جوړوي، مخكي مخكي نه ځي،

بلکي د يوه مطيع او منقاد بنده په توگه اطاعت کوي او د پيغمبر په پل درومي. که تا د کوم کار په اړه مخکي له دې نه چي وپوهيږي د الله او د هغه د پيغمبر حکم او فيصله په دې اړه څه ده، کومه تبصره وکړه، يا دي کوم اقدام وکړ، تا تقدم کړي، دا تقدم هم په خبرو کي دئ او هم په عمل کي، ځکه د آيت په پای کي راغلي چي الله جل شأنه اورېدونکی عليم ذات دئ. ستاسو په هغو خبرو هم پوهيږي او اوري ئې چي په هغو کي مو د الله او پيغمبر په وړاندي تقدم کړي او ستاسو په هغو کارونو هم پوه دئ چي هغه مو د الله او د هغه د پيغمبر په امر نه، بلکي له خپله طرفه، په خپله خوښه او د خپل تصميم په بنا تر سره کړي، مخکي له دې نه چي وگورئ د الله او د پيغمبر حکم ئې په دې اړه څه دئ؟

همدا راز راځي چي:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

محمد: ۳۳

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

اې د ايمان خاوندانو! د الله اطاعت وکړئ او د پيغمبر اطاعت وکړئ، او خپل عملونه مه باطلوئ.

د دې آيت معنی دا ده چي کوم عمل د الله او د هغه د پيغمبر د اطاعت له مخي نه وي، هغه عمل د الله په وړاندي باطل دئ، هر څه چي کوې بايد په دې اساس او له دې احساس سره ئې وکړې چي په دې سره د الله او د الله د پيغمبر اطاعت کوې، يعني کوم عمل چي د الله او د پيغمبر د اطاعت

په بنا نه وي هغه باطل دی او د الله تعالی په وړاندي هیڅ ارزښت او اعتبار نه لري.

دې مطلب ته د النور په سوره کي په دې الفاظو سره اشاره شوې:

لَا يُؤْمِنُ إِلَّا قُلُوبُهُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ ذَاتِ الْفُلُوحِ ۚ إِنَّهَا كَانَتْ هَيْبَةً لِّلنَّاسِ ۖ فَكَانُوا يُقَالُونَ ۖ إِنَّمَا حَرَّمَ ذَاتِ الْفُلُوحِ ۚ إِنَّهَا كَانَتْ هَيْبَةً لِّلنَّاسِ ۖ فَكَانُوا يُقَالُونَ ۖ إِنَّمَا حَرَّمَ ذَاتِ الْفُلُوحِ ۚ إِنَّهَا كَانَتْ هَيْبَةً لِّلنَّاسِ ۖ فَكَانُوا يُقَالُونَ ۖ

النور: ۵۱

یقناً کله چي مؤمنان د الله او د ده د رسول لوري ته د دې لپاره وبلل شي چي د دوی تر منځ پرېکړه وکړي، نو د دوی وينا له دې پرته بل څه نه وي چي وايي: وامو ورېده او اطاعت مو وکړ، او همدا ډله بريالي دي.

يعني د واقعي مؤمنانو قول او وينا په هغه وخت کي چي د الله او پيغمبر لوري ته په دې خاطر وبللی شي چي د دوی په منازعاتو او مشاجراتو کي حکم وکړي داسي وي: سمعنا و اطعنا يوازي دغه خلک به فلاح او بریا ترلاسه کوي.

وروسته فرمايي:

بَرَاءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَٰكِنَّ قُلُوبَهُمْ مُّشْرِكَةٌ ۖ وَإِنَّ لَهُمْ لَمَنَاصِبًا ۚ

النور: ۵۲

قُلْ

او چا چي د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت وکړ او ترې ووېرېدو، نو همدغه کسان بريالي دي.

گورئ چي له الله تعالى نه وېره او تقوى درلودل او د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت، د کاميابۍ او بري عوامل دي.

دوستي او دښمني د الله لپاره

په الله باندي د ايمان بله تقاضا دا ده چي د انسان مينه او دوستي به هم د الله لپاره وي او دښمني، کرکه او بغض به ئې هم د الله لپاره وي. يعني الحب في الله و البغض في الله: محبت د الله تعالى لپاره او د الله په لار کي او دښمني، بغض، کرکه او عداوت د الله په لار کي او د الله لپاره، دا مطلب هم د قرآن عظيم الشأن د گن شمېر آيتونو په ترڅ کي ، د ايمان د غوښتنې او تقاضا په توگه معرفي شوی، لکه چي راځي:

Š\$ym òB ĩ ršhāiāy \$Dqēk k \$ ĩ qZBsā\$Dq% %qB žv
r& OgrqzJ r& bēā\$Vā r& bēā\$Vā #p%2 qñr 1/8qPdr © \$
(nB 9rā Nēy% for ī »JfJMBBqē' ī|=F2 y7 fāreāVāi·Eā
š_ Ā d \$g<ī ūi\$H» ēgrE \$MēB `B " īqB M>Zy_ Ogeā 6r
Bē k \$> "m b) W& 4k \$U "m y7 fāreāVā qE dr Wāā ? \$

المجادله: ۲۲

ÇIIE bqB iyB

هغه قوم چي په الله او په آخرت ئې ايمان وي هيڅکله داسي ونه مومي چي

له هغه چا سره دوستي وكړي چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
 دښمني كړې وي، كه څه هم دا د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
 وي او خپلوان ئې وي، همدغه كسان دي چي الله د دوى په زړونو كي ايمان
 ثبت كړى او په خپله روح (غيبى فيض) سره ئې د دوى مرسته كړې، هغوى
 به داسي جنتونو ته داخل كړي چي (د ونو او بنگلو " لاندي ئې نهرونه
 بهېږي، په هغه كي تلپاته، الله له دوى راضي شوى او دوى له الله راضي
 شوي، همدغه كسان د الله حزب دئ، "د الله د حزب غړي دي" يقيناً د الله
 حزب بريالى دئ

دلته د الله د حزب د غړو خصوصيات او مواصفات بنودل شوي چي دا
 دي: له هغه چا سره دوستي نه كوي چي د الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
 دښمني كړى وي كه څه هم هغه د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
 وي او خپلوان ئې وي.

د المائدې په سوره كي راځي چي:

De k \$▷ 4m b1a kZB# a ui%Q 1/2qTDr © \$AqGf ` Br

المائدة: ٥٦

ÇIË bqçb9\$

او څوك چي له الله او د ده له پيغمبر او مؤمنانو سره دوستي كوي نو بې
 شكه چي همدا د الله حزب غالب دئ.

دلته د الله تعالى مؤمنو بندگانو ته د حزب الله نوم وركړى شوى، او
 ويل شوي: د الله تعالى حزب له هغو كسانو جوړ شوى چي دوستي ئې

ۛ rāy 4 ٸēl : ٸ 0ḡēl Māy ٸḡēl bḡāy ٸḡēl

ٸy ٸāy ٸēl qāḡēl rāy ٸā ٸ qḡēl ٸ ٸḡēl ٸ ٸḡēl

ٸēl ٸ qāḡēl ٸḡēl ٸḡēl ٸḡēl ٸḡēl ٸḡēl

منافقين حیني د حینو نورو له ډلي څخه دي، د منکر سپارښتنه کوي، له
نښگنو نه مخنیوی کوي، خپل لاسونه (د خیر له کار او د مال له انفاق نه)
بنډوي، دوی خدای هېر کړی او خدای دوی هېر کړي، یقیناً چي منافقين
فاسقان دي.

گورئ چي د منافقینو تر منخ د دوستی اړیکي نشته، هسي د یوې ډلي
غري دي، نفاق او منافقت سره یوځای کړي دي، د دوی ترمنخ د ولایت
هغه رابطه نشته چي د مؤمنانو ترمنخ وي، دا حکه چي منافق یو غرضي
انسان وي، هغه له هیچا سره داسي اړیکي نه ساتي چي په اخلاص او
صداقت ولاړي وي، د خپل ملگري مرسته وکړي، حمایت ته ئې راوړاندي
شي او د ده په خاطر کوم خطر ومني، که څه هم هغوی د یوه صف او
ټولگي غري دي خود هغوی ترمنخ د ولایت او دوستی رابطه نه وي.
همدا راز کافران هم حیني د حینو نورو اولیاء دي:

الانفال: ٧٣

... ٸēl āḡēl ٸḡēl ٸḡēl ٸḡēl

او کافران حیني د حینو نورو اولیاء دي.

همداراز قرآن فرمایي چي ظالمان هم حیني د حینو نورو دوستان دي

او د هغوی مرسته کوي، يوازي د منافقينو ترمنځ د دوستۍ او و لایت رابطه نشته، د يو بل په څنگ کي وي، د يوه صف او د يوې ډلې غړي وي خو د هغوی ترمنځ دوستي نشته او يو د بل اولياء نه دي.

قرآن عظیم الشان فرمايي:

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهِمْ وَنُسبِهِمْ غَافِلُونَ ۝۱۶

۱۶. وَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهِمْ وَ نُسْبِهِمْ غَافِلُونَ

التوبه: ۱۶

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهِمْ وَ نُسْبِهِمْ غَافِلُونَ

آيا گمان مو کړی چي همداسي به پرېښودی شی، حال دا چي تراوسه الله ستاسو هغه کسان نه دي معلوم کړي چي جهاد ئې کړی او له الله او د ده له رسول او مؤمنانو نه پرته ئې د اسرارو بل محرم حانته نه دی غوره کړی. او الله ستاسو له کړو وړو ښه خبر دی.

تر څو چي الله جل شأنه د مؤمنانو په ډلې کي دغه کسان نه وي تفکیک کړي، مجاهدین ئې نه وي معلوم کړي او هغه ئې نه وي بېل کړي چي له الله تعالی، د هغه له پیغمبر او له مؤمنانو نه پرته بل څوک د پټ دوست په توگه نه نیسي، گمان مه کوئ چي الله جل شأنه به تاسو همدغسي خپلي مخي ته پرېږدي او له ابتلاءاتو او آزموینو سره به مو مخامخ نه کړي!!

پیغمبر علیه السلام فرمايي:

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا تدخلون الجنة حتى تؤمنوا ولا تؤمنوا حتى تحابوا أولا أدلكم على شيء إذا فعلتموه تحاببتم؟ أفشوا السلام بينكم. رواه مسلم

له ابوهريره رضى الله عنه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: جنت ته به داخل نه شئ تر خو ايمان را نه وړئ او ايمان به مو و نه منل شي تر خو له يوه بل سره مينه او محبت و نه لرئ، آيا داسي څه درونبیم چي په کولو سره به ئې په تاسو کي مينه او محبت راپيدا کېږي؟ په خپلو منځونو کي سلام خور او عام کړئ.

يعني الله جل شأنه به ستاسو ايمان په هغه صورت کي قبلوي چي په خپلو منځونو کي مو مينه او محبت وي، چي همدا د ايمان تقاضا ده او د همدې په وجه به جنت ته ځئ.

ابوهريره رضى الله عنه روايت کوي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

عن أبي هريرة: عن النبي صلى الله عليه وسلم أن رجلا زار أخاه في قرية أخرى فأرصد الله له على مدرجته ملكا فلما أتى عليه قال أين تريد؟ قال أريد أخا لي في هذه القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها؟ قال لا غير أني أحببته في الله عز وجل قال فإني رسول الله إليك بأن الله قد أحبك كما أحببته فيه. رواه مسلم

يو کس د خپل داسي ورور ليدو ته ولاړ چي د الله لپاره ئې له هغه سره وروري وه او په بل کلي کي اوسېدو، نو الله د ده د ورتلو په لار کي يوه

فرشته ولېرله، كله چي هلته ورسېدو ورته وئې ويل: چېرې د تلو اراده لرې؟ وئې ويل: په دې كلي كي مي د خپل يوه ورور د "ليدو" اراده كړې "فرشتې" وويل: آيا له هغه كس سره دي كوم نعمت "لكه مال، زمكه، او بل څه" دى چي پالنه ئې كوي؟ وئې ويل: نه "هيڅ څه مو ترمنځ نشته" مگر دا چي زه د الله لپاره له هغه سره مينه لرم، فرشتې ورته وويل: زه د الله استازى يم، چي ستا په لوري "له دې زېري سره راغلى يم چي" يقيناً الله جل شأنه له تا سره داسي مينه ساتي لكه په تا چي د ده لپاره هغه كس گران دى.

په بل حديث كي راځي:

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم خرج على حلقة من أصحابه فقال ما أجلسكم قالوا جلسنا نذكر الله عز وجل ونحمده على ما هدانا للإسلام ومن علينا بك قال آله ما أجلسكم الا ذلك قالوا آله ما أجلسنا الا ذلك قال أما اني لم استحلفكم تهمة لكم وانه أتاني جبريل عليه السلام فأخبرني ان الله عز وجل يباهي بكم الملائكة.

رسول الله صلى الله عليه وسلم د خپلو يارانو په يوې حلقي او ډلي راووت او وئې ويل: څه شي سره يو ځاى كېښنولي ياست؟ وئې ويل: ناست يو الله يادوو او د ده شكر ادا كوو چي موږ يى د اسلام په لوري هدايت كړو او په موږ ئې پېرزوينه وكړه، وئې فرمايل: آيا واقعاً همدا د الله ذكر او خاطر سره راغونډ او يوځاى كېښنولي يئ؟ وئې ويل: په الله قسم چي موږ نه يو كېښنولي مگر همدې شي، وئې فرمايل: ما د دې لپاره قسم درنكړ چي

تاسو ته كوم تهمت (راجع كوم) خو ما ته جبرئيل راغی او دا خبر ئې راکړ
چي يقيناً الله د فرشتو په وړاندي په تاسو فخر کوي.

همدا راز فرمايي:

الرجل علی دین خلیله فلینظر احدکم من یخالل.

هر سړی د خپل دوست په دین وي، نو ستاسو هر یو دي وگوري چي له چا
سره دوستي کوي.

همدا راز د هغو کسانو د اوچت او لوړ مقام په اړه فرمايي چي د الله

لپاره یو له بل سره مینه ساتي:

عن أبي زرعة بن عمرو بن جرير أن عمر بن الخطاب قال: قال النبي
صلى الله عليه وسلم "إن من عباد الله لأناسا ما هم بأنبياء ولا شهداء
يغبطهم الأنبياء والشهداء يوم القيامة بمكانتهم من الله تعالى" قالوا
يا رسول الله تخبرنا من هم؟ قال: "هم قوم تحابوا بروح الله، على غير
أرحام بينهم ولا أموال يتعاطونها فو الله إن وجوههم لنور وإنهم على
نور لا يخافون إذا خاف الناس ولا يحزنون إذا حزن الناس وقرأ هذه
الآية: ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون.

يقيناً چي د الله له بندگانو نه ځيني داسي دي چي که څه هم نه انبياء دي او
نه شهداء، خو د قيامت په ورځ به حتی انبياء او شهداء پدوی غبطه کوي، د
هغه مقام او منزلت په وجه چي د الله په خوا کي به ئې لري. صحابه وو
وويل: يا رسول الله! مورې پوه کړه چي دوی څوک دي؟ وئې فرمايل: دا هغه
ډله ده چي په الهي فيض او پېرزويني سره ئې يوه له بل سره مینه ساتله،

پرته لدې چې د دوی ترمنځ د خپلوی اړیکي وي او پرته له دې چې د دوی ترمنځ د مال د راکړې ورکړې معامله وي "یوازي په الله ایمان په خپلو منځونو کې سره نږدې کړي او له یوه بل سره مینه لري" په الله قسم چې د دوی مخونه به د نور په شان وي او دوی به په نور او رڼا وي، کله چې خلک وېرې اخستي وي دوی به نه وېرېږي او کله چې خلک غمجن شي دوی به نه غمجن کېږي او بیایې دا آیت تلاوت کړ: پوه شه چې یقیناً د الله دوستان داسې دي چې نه پر دوی خوف او وېره شته او نه به دوی غمجن شي.

په حدیث قدسي کې راځي چې الله جل شأنه فرمايي:

وجبت محبتي للمتحابين في و المتجالسين في و المتزاورين في و المتبازلين في.
رواه احمد

زما محبت هغه چا لره واجب او لازم شو چې په خپلو منځونو کې زما لپاره مینه او محبت ساتي او زما لپاره په خپلو منځونو کې سره کښیني او زما لپاره یو د بل زیارت او لیدلو کتلو ته درومي او زما په خاطر یو د بل لپاره بذل کوي، قرباني ورکوي او خپل مال لگوي.

یعني د چا چې دا څلور صفات وي د هغوی لپاره زما محبت واجب شوی دی، زه به له هغه چا سره مینه او محبت ساتم چې: زما لپاره خپلو منځونو کې مینه ساتي، خپلو منځونو کې ناسته ولاړه لري، یو د بل زیارت او لیدلو ته ځي او زما په خاطر په خپلو منځونو کې مالونه لگوي، هدیه او تحفه ورکوي او یو خپل مال بل ته ورکوي. د چا تر منځ چې همدغه تعلقات وي الله جل شأنه خپل محبت هغوی لره لازم کړی، الله جل شأنه دی مور

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**